

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞINA BAĞLI
KURUM BAKIMINDA KALAN ÇOCUKLARLA KORUYUCU
AİLE YANINDA KALAN ÇOCUKLARIN BENLİK SAYGISI VE
PSİKOSOSYAL GELİŞİMLERİ ARASINDAKİ FARKLILIKLARIN
İNCELENMESİ

PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
PSİKOLOJİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Aytül YURDAKUL

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Fikri KÖKSAL

İSTANBUL – 2016

TEZ TANITIM FORMU

- YAZAR ADI SOYADI** : Aytül YURDAKUL
- TEZİN DİLİ** : Türkçe
- TEZİN ADI** : Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına Bağlı Kurum Bakımında Kalan Çocuklarla Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların Benlik Saygısı Ve Psikososyal Gelişimleri Arasındaki Farklılıkların İncelenmesi
- ENSTİTÜ** : İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- ANABİLİM DALI** : Psikoloji
- TEZİN TÜRÜ** : Yüksek Lisans
- TEZİN TARİHİ** : 01.06.2016
- SAYFA SAYISI** : 117
- TEZ DANIŞMANLARI** : Yrd.Doç.Dr. Fikri KÖKSAL
- DİZİN TERİMLERİ** : Kurum bakımında kalan çocuklar, Koruyucu aile, koruyucu aile yanında kalan çocuklar,psikososyal gelişim, benlik saygısı
- TÜRKÇE ÖZET** : Korunmaya muhtaç çocukların durumu, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de en önemli sosyal sorunlardan biridir. Sosyal hizmet politikalarının en hassas konusu durumunda olan korunmaya muhtaç çocuklar sorunu, yıllar boyunca çeşitli uygulamalarla çözümlenmeye çalışılmaktadır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından uygulamaya konulan en yeni yöntemlerden biri olan koruyucu aile kurumu, çeşitli nedenlerle öz ailelerinin yanında kalamayan çocukların şefkat ve sevgi dolu bir ortamda büyüebilmelerine olanak sağlama amacını taşımaktadır.
- DAĞITIM LİSTESİ** : 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

Aytül YURDAKUL

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞINA BAĞLI
KURUM BAKIMINDA KALAN ÇOCUKLARLA KORUYUCU
AİLE YANINDA KALAN ÇOCUKLARIN BENLİK SAYGISI VE
PSİKOSOSYAL GELİŞİMLERİ ARASINDAKİ FARKLILIKLARIN
İNCELENMESİ**

**PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
PSİKOLOJİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**Hazırlayan
Aytül YURDAKUL**

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Fikri KÖKSAL**

İSTANBUL – 2016

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının ederlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Aytül YURDAKUL

01.06.2016

JÜRİ ÜYELERİNİN KABUL VE ONAY SAYFASI
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Aytül YURDAKUL'un "Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına Bağlı Kurum Bakımında Kalan Çocuklarla Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların Benlik Saygısı Ve Psikososyal Gelişimleri Arasındaki Farklılıkların İncelenmesi"adlı tez çalışması, jürimiz tarafından PSİKOLOJİ bilim dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Üye

Üye

Üye

ÖZET

Korunmaya muhtaç çocukların durumu, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de en önemli sosyal sorunlardan biridir. Sosyal hizmet politikalarının en hassas konusu durumunda olan korunmaya muhtaç çocuklar sorunu, yıllar boyunca çeşitli uygulamalarla çözümlenmeye çalışılmaktadır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından uygulamaya konulan en yeni yöntemlerden biri olan koruyucu aile kurumu, çeşitli nedenlerle öz ailelerinin yanında kalamayan çocukların şefkat ve sevgi dolu bir ortamda büyüebilmelerine olanak sağlama amacını taşımaktadır. Kurumlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocukların fizyolojik ve psikolojik gelişimleri bakanlık başta olmak üzere araştırmacıların üzerinde hassasiyetle durması gereken bir konudur.

Bu araştırmanın amacı, ASPB'ye bağlı kurumlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocukların psikososyal gelişimleri ve benlik saygısı gelişimlerini incelemektir. Çalışmanın teorik bölümünde alanyazı taraması yapılmıştır. Araştırma Aydın ilinde bulunan ASPB'ye bağlı kurumlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocuklar üzerinde yapılmıştır.

Bu araştırmanın sonucunda, koruyucu aile yanında kalan çocuklardan, öz aileleri tarafından terk edildiklerini söyleyenlerin psikososyal gelişimleri düşük çıkmıştır. Koruyucu aile yanında kalan çocukların psikososyal gelişimleri anne-baba sağ olma değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Baba sağ anne vefat durumundaki psikososyal gelişim düzeyi (3,2433) en yüksek iken anne-baba sağ olma durumunda (2,8194) en düşük seviyesindedir. Kurum bakımında kalan çocukların psikososyal gelişimleri anne ile görüşme sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Anne ile haftada bir görüşme durumunda psikososyal gelişim düzeyi en yüksek iken anne ile hiç görüşmüyor olması durumunda en düşük seviyesinde bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Kurum bakımında kalan çocuklar, Koruyucu aile, koruyucu aile yanında kalan çocuklar, psikososyal gelişim, benlik saygısı

SUMMARY

The case of children in need of protection is one of the most important social matters in our country as well as all over the world. The problem of children in need of protection, which is the most sensitive issue in social policies, has been trying to resolve over the years. The Foster Family Agency, one of the latest method implemented by the Ministry of Family and Social Policy, is intended to providing an environment full of compassion and love, in which can a children grow up, who cannot stay with their birth families for various reasons. The physiological and psychological development of children, staying with Foster Families or in Institutions, is in the point to be emphasized by the researchers and especially by the Ministry.

The purpose of the research is analyzing the psychosocial development and self-esteem development of the children, who is staying with Foster Families or in the Family Social Institutions.

The scan has been done in the theoretical part of the study. The research has been done on the children, who stay in Family Social Institutions and Foster Family Agencies in the city of Aydın.

The result of the research shows that; children's psychosocial development, who stays with Foster Family, is lower than the others who is left by their birth family. Also children's psychosocial development who stays with Foster Family, shows a significant difference, whether the mother or father is dead or alive. If the father is alive and the mother is dead the psychosocial development is high (3,2433), if parents are both alive the psychosocial development is lower (2,8194). Children's psychosocial developments, who stays in Institution care, shows a significant difference according to be contact with the mother. The psychosocial development is higher when the children is in contact with the mother once a week and it is lower when the children never contacts with the mother.

Key Words: Institutional care for children, Foster Family, children who stays with Foster Family, psychosocial development, self-esteem

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
SUMMARY.....	II
İÇİNDEKİLER.....	III
KISALTMALAR LİSTESİ.....	VI
TABLolar LİSTESİ.....	VII
EKLER LİSTESİ.....	X
ÖNSÖZ.....	XI

GİRİŞ.....	1
------------	---

BÖLÜMLER

BİRİNCİ BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN ÖZELLİKLERİ

1.1. Problem.....	3
1.2. Alt Problemler.....	3
1.3. Denenceler.....	4
1.4. Sayıtlılar.....	5
1.5. Sınırlılıklar.....	5
1.6. Tanımlar.....	5
1.7. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	6

İKİNCİ BÖLÜM: SOSYAL HİZMET KAVRAMI.....7

2.1. Sosyal Hizmetin Tanımı.....	7
2.2. Dünyada Sosyal Hizmetin Tarihi Gelişimi.....	9
2.3. Türkiye’de Sosyal Hizmetin Gelişimi.....	12
2.3.1. Kavramsal Gelişimi.....	12
2.3.2. Kurumsal Gelişimi.....	13
2.3.2.1. Himaye-i Etfal Cemiyeti	14
2.3.2.2. SHÇEK.....	14
2.3.2.3. ASPB	15
2.3.2.4. Çocuk Yuvaları	16
2.3.2.5. Yetiştirme Yurtları.....	16
2.3.2.6. Çocuk ve Gençlik Merkezleri.....	17
2.3.2.7. Çocuk Evleri.....	19
2.3.2.8. Çocuk Destek Merkezi	20
2.4. Sosyal Hizmet Politikaları.....	21

2.5. Sosyal Hizmet Politikalarının Temel Amaçları.....	23
2.6. Çocuklara Yönelik Sosyal Hizmet Politikaları.....	24
2.7. Aile ve Korunmaya Muhtaç Çocuk Kavramı.....	26
2.7.1. Aile Tanımı.....	26
2.7.2. Korunmaya Muhtaç Çocuk Kavramı.....	26
2.7.3. Korunmaya Muhtaç Çocuklar İçin Alınan Genel Tedbirler.....	28
2.7.3.1. Öz Aile Yanında Bakım.....	28
2.7.3.2. Kurum Bakımı.....	28
2.7.3.3. Evlat Edinme.....	29
2.7.3.4. Koruyucu Aile.....	30
2.8. Çocuğun Aile Yanında Bakımı ile ilgili Kullanılan Yöntemler.....	31
2.8.1. Ekonomik Yardım Hizmetleri.....	31
2.8.2. Koruyucu Aile Hizmetleri.....	32
2.8.3. Evlat Edinme Hizmetleri.....	32
2.8.4. Danışmanlık Hizmetleri.....	33
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: KORUYUCU AİLE.....	34
3.1. Koruyucu Aile Kurumu.....	34
3.1.1. Koruyucu Aile Kavramı Ve Tanımı.....	34
3.1.2. Koruyucu Aile Kurumunun Amacı.....	35
3.1.3. Koruyucu Aile Hizmetinin Gelişimi.....	37
3.1.4. Koruyucu Aile Kurumunun Hukuki Niteliği.....	39
3.2. Koruyucu Aile Modelleri.....	41
3.2.1. Akraba veya Yakın Çevre Koruyucu Aile Modeli.....	41
3.2.2. Geçici Koruyucu Aile Modeli.....	42
3.2.3. Süreli Koruyucu Aile Modeli.....	42
3.2.4. Uzmanlaşmış Koruyucu Aile Modeli.....	43
3.3. Koruyucu Aile Olabilmenin Şartları.....	44
3.4. Koruyucu Aile Olma Süreci.....	47
3.5. Koruyucu Ailenin Görev Ve Yükümlülükleri.....	51
3.6. Koruyucu Aile Eğitimi.....	53
3.7. Koruyucu Aile Hizmetinin Mahiyeti.....	54
3.7.1. Anne- Baba Açısından Koruyucu Aile.....	54
3.7.2. Çocuk Açısından Koruyucu Aile.....	55
3.7.3. Koruyucu Ailenin Seçimi.....	56
3.7.4. Koruyucu Aile Hizmetinin Planlama ve Organizasyonu.....	56

3.8.Koruyucu Aile Hizmetinin Sona Ermesi	57
3.8.1.Kendiliğinden Sona Ermesi.....	57
3.8.2. Koruyucu Aile Sözleşmesinin İptali İle Sona Erme.....	57
3.9.Türkiye’de Koruyucu Aile Hizmeti.....	59
3.10. Dünyada Koruyucu Aile Modeli Uygulamaları.....	63
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM ve TEKNİKLER.....	65
4.1.Evren ve Örneklem.....	65
4.2. Veri Toplama Araçları.....	65
4.2.1. Kişisel bilgi formu.....	65
4.2.2. Öz Kavram Ölçeği.....	65
4.2.3. Psikososyal Gelişim Ölçeği.....	67
4.3. Verilerin Toplanması.....	68
4.4. Verilerin İstatistiksel Analizi	68
BEŞİNCİ BÖLÜM: BULGULAR.....	69
5. AYDIN İLİ ÖRNEĞİ.....	69
5.1. Demografik Bulgular.....	69
5.1.1. Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların Demografik Özellikleri...69	
5.1.2. Kurum Bakımında Kalan Çocukların Demografik Özellikleri.....72	
5.2. Kurum Bakımında ve Koruyucu Aile yanında Kalan Çocukların Benlik Saygısı ve Psikososyal Gelişiminin Değişkenlere Göre İncelenmesi.....76	
5.3. Kurum Bakımında Kalan Çocukların Psikososyal Gelişimleri ile Benlik Saygısı Gelişimleri Arasındaki İlişki Durumu.....104	
5.3.1. Olumlu İlişkiler.....	104
5.3.2. Olumsuz İlişkiler.....	104
5.3.3. Nötr (Anlamsız) İlişkiler.....	104
5.4. Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların Psikososyal Gelişimleri ile Benlik Saygısı Gelişimleri Arasındaki İlişki Durumu.....105	
5.4.1. Olumlu İlişkiler.....	105
5.4.2. Olumsuz İlişkiler.....	105
5.4.3. Nötr (Anlamsız) İlişkiler.....	105
SONUÇ.....	106
KAYNAKÇA.....	109
EKLER	-
ÖZGEÇMİŞ.....	-

KISALTMALAR LİSTESİ

- ASP** : Aile ve Sosyal Politikalar
ASPB : Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
SHÇEK : Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
KHK : Kanun Hükmünde Karanname

TABLolar LİSTESİ

		Sayfa
Tablo 1.1.	Türkiye’de 2014 yılı Ocak ayı itibariyle illere göre koruyucu aile sayısı ve koruyucu aile yanında kalan çocuk sayısı	61
Tablo 1	Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların Cinsiyet Değişkeni	69
Tablo 2	Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların Yaş Değişkeni	69
Tablo 3	Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların Korunma Altına Alınma Nedeni	70
Tablo 4	Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların Anne-Baba Sağ Olup Olmama Değişkeni	70
Tablo 5	Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların Anne İle Görüşme Sıklığı Değişkeni	71
Tablo 6	Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların Baba İle Görüşme Sıklığı Değişkeni	71
Tablo 7	Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların Kardeşleri İle Görüşme Sıklığı Değişkeni	72
Tablo 8	Kurum Bakımında Kalan Çocukların Cinsiyet Değişkeni	73
Tablo 9	Kurum Bakımında Kalan Çocukların Yaş Değişkeni	73
Tablo 10	Kurum Bakımında Kalan Çocukların Kurum Bakımında Kalma Nedenleri	73
Tablo 11	Kurum Bakımında Kalan Çocukların Anne ve Babaların Sağ Olma Durumu Değişkeni	74
Tablo 12	Kurum Bakımında Kalan Çocukların Anne İle Görüşme Sıklığı Değişkeni	75
Tablo 13	Kurum Bakımında Kalan Çocukların Baba İle Görüşme Sıklığı Değişkeni	75
Tablo 14	Kurum Bakımında Kalan Çocukların Kardeşleri İle Görüşme Sıklığı Değişkeni	76
Tablo 15	Kurum Bakımında Kalan Çocukların Benlik Saygısı Gelişimleri Cinsiyet Değişkenine Göre (t-Testi)	77
Tablo 16	Koruyucu aile yanında kalan çocukların benlik saygısı gelişimleri cinsiyet değişkenine göre (t-Testi)	77
Tablo 17	Kurum Bakımında Kalan Çocukların Psikososyal Gelişimleri Cinsiyet Değişkenine Göre (t-Testi)	78

Tablo 18	Koruyucu Aile yanında Kalan Çocukların Psikososyal Gelişimleri Cinsiyet Değişkenine Göre	79
Tablo 19	Kurum Bakımında kalan çocukların benlik saygısı gelişmelerinin yaş değişkenine göre analizi (Anova)	80
Tablo 20	Koruyucu Aile yanında kalan çocukların benlik saygısı gelişmelerinin yaş değişkenine göre analizi	81
Tablo 21	Kurum Bakımında kalan çocukların psikososyal gelişmelerinin yaş değişkenine göre analizi	82
Tablo 22	Koruyucu Aile Yanında kalan çocukların psikososyal gelişmelerinin yaş değişkenine göre analizi	83
Tablo 23	Kurum Bakımında Kalan Çocukların benlik saygısı gelişimleri öz aile yanından ayrılma nedeni değişkenine göre incelenmesi	84
Tablo 24	Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların benlik saygısı gelişimleri öz aile yanından ayrılma nedeni değişkenine göre incelenmesi	85
Tablo 25	Kurum Bakımında Kalan Çocukların Psikososyal Gelişimleri Öz Aile Yanından Ayrılma Nedeni Değişkenine Göre İncelenmesi	86
Tablo 26	Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların Psikososyal Gelişimleri Öz Aile Yanından Ayrılma Nedeni Değişkenine Göre İncelenmesi	87
Tablo 27	Kurum Bakımında Kalan Çocukların Benlik Saygısı Gelişimleri Anne-Baba Sağ Olma Değişkenine Göre İncelenmesi	88
Tablo 28	Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların Benlik Saygısı Gelişimleri Anne-Baba Sağ Olma Değişkenine Göre İncelenmesi	89
Tablo 29	Kurum Bakımında Kalan Çocukların Psikososyal Gelişimleri Anne-Baba Sağ Olma Değişkenine Göre İncelenmesi	90
Tablo 30	Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların Psikososyal Gelişimleri Anne-Baba Sağ Olma Değişkenine Göre İncelenmesi	91
Tablo 31	Kurum Bakımında Kalan Çocukların Benlik Saygısı Gelişimleri Anne İle Görüşme Sıklığı Değişkenine Göre İncelenmesi	93
Tablo 32	Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların Benlik Saygısı Gelişimleri Anne İle Görüşme Sıklığı Değişkenine Göre İncelenmesi	93
Tablo 33	Kurum Bakımında Kalan Çocukların Benlik Saygısı Gelişimleri Baba İle Görüşme Sıklığı Değişkenine Göre İncelenmesi	94
Tablo 34	Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların Benlik Saygısı Gelişimleri Baba İle Görüşme Sıklığı Değişkenine Göre İncelenmesi	95
Tablo 35	Kurum Bakımında Kalan Çocukların Psikososyal Gelişimleri Anne İle Görüşme Sıklığı Değişkenine Göre İncelenmesi	96

Tablo 36	Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların Psikososyal Gelişimleri Anne İle Görüşme Sıklığı Değişkenine Göre İncelenmesi	97
Tablo 37	Kurum Bakımında Kalan Çocukların Psikososyal Gelişimleri Baba İle Görüşme Sıklığı Değişkenine Göre İncelenmesi	98
Tablo 38	Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların Psikososyal Gelişimleri Baba İle Görüşme Sıklığı Değişkenine Göre İncelenmesi	99
Tablo 39	Kurum Bakımında Kalan Çocukların Benlik Saygısı Gelişimleri Kardeşleri İle Görüşme Sıklığı Değişkenine Göre İncelenmesi	100
Tablo 40	Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların Benlik Saygısı Gelişimleri Kardeşleri İle Görüşme Sıklığı Değişkenine Göre İncelenmesi	101
Tablo 41	Kurum Bakımında Kalan Çocukların Psikososyal Gelişimleri Kardeşleri İle Görüşme Sıklığı Değişkenine Göre İncelenmesi	102
Tablo 42	Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların Psikososyal Gelişimleri Kardeşleri İle Görüşme Sıklığı Değişkenine Göre İncelenmesi	103
Tablo 43	Kurum Bakımında Kalan Çocukların Psikososyal Gelişimleri ile Benlik Saygısı Gelişimleri Arasındaki Korelasyon Sonuçları	104
Tablo 44	Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların Psikososyal Gelişimleri ile Benlik Saygısı Gelişimleri Arasındaki Korelasyon Sonuçları Psikososyal	105

EKLER LİSTESİ

EK-A ASPB VERİ TOPLAMA İZİN BELGESİ

EK-B ERIKSON'UN PSİKOSOSYAL GELİŞİM DÖNEMLERİ ÖLÇEĞİ

EK-C KİŞİSEL BİLGİ FORMU

EK-Ç PERS HARRIS ÇOCUKLAR İÇİN ÖZ-KAVRAM ÖLÇEĞİ

ÖNSÖZ

Sağlıklı toplum, mutlu yarınlar için sahip olduğumuz en kıymetli varlıklarımızdır çocuklar ve her çocuğun bir aileye ihtiyacı vardır.

Bir anne olarak dünyadaki hiçbir çocuğun ailesiz ve korumasız kalmaması temennisiyle...

Bu çalışmanın alanyazına faydalı olmasını diliyorum.

Araştırmaya başladığım ilk günden itibaren hiç kuşkusuz birçok kişi ve kurumun katkıları olmuştur.

Başta çalışma izni vererek beni onurlandıran Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve çalışanlarına, Aydın Aile ve Sosyal İl Müdürü ve değerli personeline, kurum müdürüm ve mesai arkadaşlarıma, yüksek lisans eğitimimi tamamlamamı sağlayan İstanbul Gelişim Üniversitesi akademik kadrosuna ve elbette ki araştırmam boyunca bana bilgi birikimleri ve deneyimleriyle destek olan, kıymetli vaktini ayırıp her türlü soru ve sorunlarıma cevap veren sayın hocam Yrd. Doç. Dr. Fikri Köksal'a sevgili aileme ve dostlarıma sonsuz teşekkürler.

Aytül YURDAKUL

GİRİŞ

Aile toplumun en küçük temel taşıdır. Çocukların hayatlarına yön veren ve toplumsallaşmasını sağlayan, psiko-sosyal gelişimin, benlik algısının ve kişiliğinin oluşmasında aile önemlidir.

Bilindiği gibi insan yaşamında çocukluk dönemi çok önemlidir. Bu dönemin sağlıklı geçirilmesi sağlıklı yetişkinlik, sağlıklı birey olmaya temel oluşturmaktadır. Çocukların sağlıklı yaşına uygun gelişim dönemlerini tamamlayabilmesi için; kendisini koruyacak, sevecek, destekleyecek, güven sağlayacak, sosyal ve maddi gereksinimlerini karşılayabilecek aile ortamına ihtiyaçları vardır.

Yapılan bilimsel araştırmalar sonucunda çocukların yeterli ve koşulsuz sevgi alabildikleri, tüm gereksinimlerinin karşılandığı aile ortamında yetiştirildiklerinde sağlıklı çocukluk geçirmelerin gelecek yaşamında önemli olduğu kanıtlanmıştır.

Anne-babalar çocuklarını dünyaya getirirken en iyi şekilde yetiştirmek isterler. Bazı ebeveynlerin bedensel, psikolojik sorunları, ekonomik yetersizlikleri, ebeveyn kayıpları, ebeveynlerinin cezaevinde olması vb. çeşitli nedenlerle aile yanında kalamayan çocuklar korunma altına alınmakta ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı kuruluşlarda kalmaktadır.

Yukarıda belirtilen değişik nedenlerle kendi ailesi yanında kalamayıp, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı kuruluşlarda bakım altında bulunan çocukların fiziksel, psikolojik ve psiko-sosyal gelişimleri hem kamuoyu açısından hem de bilimsel çevrelerce ayrı bir ilgi, merak ve araştırma konusudur. Türkiye'de yazılı ve görsel medya tarafından korunmaya muhtaç çocuklar sorunu üzerinde zaman zaman durulmaktadır. Kitle iletişim araçlarında bu çocukların kurum bakımında yetişme şartları sıklıkla yer almakta, fakat genelde çocukların bakımı sınırlı, yüzeysel ve kendini tekrar eden yayınların ötesine geçememektedir. Korunma altında olan çocukların bakımı ve yetişme şartlarına yüzeysel yaklaşımlarla değil bilimsel araştırmalarla eğilmek gerekmektedir.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının kurum bakımında olan korunmaya muhtaç çocuklara yönelik sosyal hizmet modeli olarak kurum bakımı, evlat edinme ve koruyucu aile modeli bulunmaktadır. Çocuklara yönelik yürütülen hizmetlerde çocuğun yüksek yararı dikkate alınarak çocuğa en uygun hizmet modeli belirlenmektedir. Çocukların tüm ihtiyaçları karşılanmasına rağmen gerçek aile ortamı sağlanamadığı için, çocukların aile içinde aldığı koşulsuz sevgi, güven ortamı, ait

olma eksik kalmakta, kendi aileleri tarafından istenmemenin yarattığı duygusal sorunları ve psikolojik etkileri azaltmada yetersiz kalındığı değerlendirilmektedir.

Kurum bakımında kalan çocuklara sağlıklı gelişim dönemlerini tamamlamaları ve güvenli bir aile ortamında büyümelerini sağlamanın en iyi yolu, öz ailesinin koşulları iyileşinceye kadar başka bir ailenin yanında bakımlarının sağlanmasıdır. Bu nedenle koruyucu aile hizmet modeli önemlidir. Koruyucu aile bakımının, çocuğa sağladığı aile ortamı çocuğun psiko-sosyal gelişiminin sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilmesi açısından önem taşımaktadır. Koruyucu Aile Programı; çocukların fiziksel ve psikolojik gelişimlerdeki problemlerin çözümünde önemli bir rol oynamaktadır.

Bu çalışma, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı Kurumlarda korunma altına alınmış çocuklar ile koruyucu aile yanında kalan çocukların benlik saygısı ve psiko-sosyal gelişimleri arasındaki farklılık, kurum bakımında kalan çocukların benlik saygısı ve psiko-sosyal gelişimleri incelenerek, koruyucu aile yanında kalan çocuklar ile farklılıkları araştırılacaktır. Çalışma 5 bölüm altında incelenmiştir. İkinci bölümde koruyucu aile programı tüm yönleriyle incelenmiş ve üçüncü bölümde ise Aydın ilinde yapılan çalışma bulgularına yer verilmiştir. Çalışmanın teorik bölümü için alanyazın taranmış ve son bölümünde ise alan çalışmasına yer verilmiştir. Çalışma Aydın ilinde gerçekleştirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ARAŞTIRMANIN ÖZELLİKLERİ

1.1. Problem

Araştırmada, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı Kurumlarda korunma altına alınmış çocuklar ile koruyucu aile yanında kalan çocukların benlik saygısı ve psiko-sosyal gelişimleri arasındaki farklılıklar incelenmiştir.

1.2. Alt Problemler

1- ASPB'ye bağlı kurumlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocukların benlik saygısı gelişimleri cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

2- ASPB'ye bağlı kurumlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocukların psikososyal gelişimleri cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

3- ASPB'ye bağlı kurumlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocukların benlik saygısı gelişimleri yaş değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

4- ASPB'ye bağlı kurumlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocukların psikososyal gelişimleri yaş değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

5- ASPB'ye bağlı kurumlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocukların benlik saygısı gelişimleri öz aile yanından ayrılma nedeni değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

6- ASPB'ye bağlı kurumlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocukların psikososyal gelişimleri öz aile yanından ayrılma nedeni değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

7- ASPB'ye bağlı kurumlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocukların benlik saygısı gelişimleri anne-baba sağ olma değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

8- ASPB'ye bağlı kurumlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocukların psikososyal gelişimleri anne-baba sağ olma değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

9- ASPB'ye bağlı kurumlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocukların benlik saygısı gelişimleri anne-baba ile görüşme durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

10- ASPB'ye bağlı kurumlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocukların psikososyal gelişimleri anne-baba ile görüşme durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

11- ASPB'ye bağlı kurumlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocukların benlik saygısı gelişimleri kardeşleri ile görüşme durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

12- ASPB'ye bağlı kurumlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocukların psikososyal gelişimleri kardeşleri ile görüşme durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.3. Denenceler

1- ASPB'ye bağlı kurumlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocukların benlik saygısı gelişimleri cinsiyet değişkenine göre farklılaşmaktadır.

2- ASPB'ye bağlı kurumlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocukların psikososyal gelişimleri cinsiyet değişkenine göre farklılaşmaktadır.

3- ASPB'ye bağlı kurumlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocukların benlik saygısı gelişimleri yaş değişkenine göre farklılaşmaktadır.

4- ASPB'ye bağlı kurumlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocukların psikososyal gelişimleri yaş değişkenine göre farklılaşmaktadır.

5- ASPB'ye bağlı kurumlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocukların benlik saygısı gelişimleri öz aile yanından ayrılma nedeni değişkenine göre farklılaşmaktadır.

6- ASPB'ye bağlı kurumlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocukların psikososyal gelişimleri öz aile yanından ayrılma nedeni değişkenine göre farklılaşmaktadır.

7- ASPB'ye bağlı kurumlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocukların benlik saygısı gelişimleri anne-baba sağ olma değişkenine göre farklılaşmaktadır.

8- ASPB'ye bağlı kurumlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocukların psikososyal gelişimleri anne-baba sağ olma değişkenine göre farklılaşmaktadır.

9- ASPB'ye bağlı kurumlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocukların benlik saygısı gelişimleri anne-baba ile görüşme durumlarına göre farklılaşmaktadır.

10- ASPB'ye bağlı kurumlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocukların psikososyal gelişimleri anne-baba ile görüşme durumlarına göre farklılaşmaktadır.

11- ASPB'ye bağlı kurumlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocukların benlik saygısı gelişimleri kardeşleri ile görüşme durumlarına göre farklılaşmaktadır.

12- ASPB'ye bağlı kurumlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocukların psikososyal gelişimleri kardeşleri ile görüşme durumlarına göre farklılaşmaktadır.

1.4. Sayılılar

1- Araştırmaya katılan öğrencilerin, veri toplama aracındaki sorulara içtenlikle ve doğru olarak cevap verdikleri kabul edilmektedir.

2- Araştırmada kullanılan ölçme aracı ölçmek istenilen özellikleri ölçecek şekilde, geçerli ve güveniliridir.

1.5. Sınırlılıklar

1- Bu araştırma Aydın ilinde bulunan ASPB'ye bağlı kurumlarda korunma altına alınmış çocuklar ile koruyucu aile yanında kalan çocuklar ile sınırlıdır.

2- Araştırmada elde edilen benlik saygısı ve psiko-sosyal gelişim puanları benlik saygısı ve psiko-sosyal gelişim ölçeklerinin ölçtüğü özelliklerle sınırlıdır

1.6. Tanımlar

Sosyal Hizmet: Sosyal hizmet kavramı “toplumu oluşturan bireylerin refahı ile toplumun refahı arasında denge kurmayı; kişi, grup ve toplulukların toplumsal, zihinsel ve fiziksel durumlarını mümkün olabilen en yüksek refah seviyesine çıkarmayı amaçlayan ve bu amaç için gerekli yardım yollarını arayarak çeşitli hizmet alanlarını belirleyen hizmetler bütünü” olarak tanımlanabilir¹.

Korunmaya Muhtaç Çocuk: “...beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup;. Ana veya babasız, ana ve babasız; Ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan; Ana ve babası veya her ikisi tarafından terkedilen; Ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuğu korunmaya muhtaç çocuk” olarak kabul etmektedir².

¹ Emre Kongar, İnsan Kaynakları, Beta Yayınları, İstanbul, 2016, s.8

² SHÇEK Kanunu, Kanun Numarası 2828, Yayınlandığı Resmi Gazete Tarihi: 27.05.1983, Sayı 18059, Madde 3/b

Koruyucu Aile: Koruyucu aile, değişik sebeplerle öz ailesinin yanında bakılmayan çocukların, belli bir süreliğine, bakımlarını üstlenen aile ya da kişilerin yanında, devlet denetiminde yetiştirilmeleri olarak tanımlanmaktadır³.

1.7. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın temel amacı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı Kurumlarda korunma altına alınmış çocuklar ile koruyucu aile yanında kalan çocukların benlik saygısı ve psiko-sosyal gelişimlerini inceleyerek aralarındaki farklılıkları belirlemektir.

Farklı nedenlerle kendi ailesi yanında kalamayıp, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nda kalan çocukların fiziksel, psikolojik ve psikososyal gelişimleri sosyolojik açıdan çok önemli bir konudur. Yapılan araştırmalar, ASPB'ye bağlı olan kurumların, gerçek bir aile ortamının çocuğa verdiği değerleri vermekte yetersiz olduğunu ortaya koymaktadır. Bu kurumlardaki yetersiz ortam ve evlat edindirme programındaki sorunlar nedeniyle oluşturulan koruyucu aile programı çocukların fiziksel ve psikolojik gelişimlerdeki problemlerin çözümünde önemli bir rol oynadığı düşünülmektedir. Çalışma bu bağlamda, koruyucu aile uygulamasının, kurumlardan farklı olarak çocukların benlik saygısı ve psiko-sosyal gelişimlerine katmış olduğu değerleri ölçmesi açısından önemli görölmektedir.

³ SHÇEK, 2007 Yılı Faaliyet Raporu, SHÇEK Yayını, Ankara, 2008, s.15

İKİNCİ BÖLÜM

2. SOSYAL HİZMET KAVRAMI

2.1. Sosyal Hizmetin Tanımı

Sosyal hizmet, bireylerin sağlık ve iyilik hallerinin geliştirilmesini, bir başkasına muhtaç durumda kalmadan kendilerine yetebilmelerini, gerek aile gerekse sosyal ortamlarında işlevsel olabilmelerini sağlamak amacıyla sosyal hizmet uzmanları ve diğer meslek guruplarının ortaklaşa gerçekleştirdiği etkinlikler ve programlar bütünü olarak ifade edilebilir⁴.

Toplum içinde, engelliler, eski mahkumlar, yoksullar, yaşlılar, korunmaya muhtaç çocuklar, mülteciler vb. dezavantajlı olarak kabul edilen ve yardıma muhtaç bireyler bulunmaktadır. Sosyal devlet anlayışı içinde bu gibi kimselerin sosyal politikalar ile koruma altına alınması gerekliliği doğmuştur⁵. Sosyal hizmetler işte bu gibi dezavantajlı kişi ya da grupların insan olmanın onuruna yakışır bir hayat sürdürebilmeleri için toplumun farklı kaynaklarını kullanan bir politika aracı olarak önemli görevler yapmaktadır.

Birleşmiş Milletler (BM) raporlarında, sosyal hizmet kavramı ile ilgili olarak evrensel bir tanımın olmadığı yer almaktadır⁶. Evrensel bir tanımlamanın yapılamaması, ülkelerin sosyoekonomik koşullarının ve gelişmişlik düzeylerinin farklılık göstermesi ve bu farklılığın da sosyal hizmet alanında değişik uygulama yöntemlerine gidilmesinden kaynaklanmaktadır⁷.

Sosyal hizmet kavramı değişik şekillerde ifade edilmektedir. Kongar⁸ sosyal hizmeti; toplumu oluşturan bireylerin refahı ile toplumun refahı arasında dengeyi kurarak; kişi, grup ve toplulukların toplumsal, zihinsel ve fiziksel durumlarını mümkün olabilen en yüksek refah seviyesine çıkarmayı amaçlayan ve hizmetlerin, belirli bir sistem ve program dahilinde yürütülmesi gerekmektedir. Sosyal hizmetin hedefi,

⁴ DPT, VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı, Sosyal Yardımlar ve Hizmetler Özel İhtisas Komisyon Raporu, Ankara, 2001, s.3

⁵ Gökhan Sait Gündüz, Sosyal İçerme Politikalarının Uygulanmasında Kamu İstihdam Kurumlarının Rolü, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Ankara, 2007, s.19

⁶ Nusret Ekin, Yeni Çağa Doğru Sosyal Güvenlikte Arayışlar, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Prof. Dr. Nuri Çelik'e Armağan, İstanbul, 2001, Cilt: 2.s,1788.

⁷ Sevda Demirbilek, Sosyal Güvenlik Sosyolojisi, Legal Yayıncılık, İzmir, 2005, s.40

⁸ Emre Kongar, İnsanı Yönlendirme ve Sosyal Hizmetler", Hacettepe Üniversitesi Yayını Yayın No: A-25, Ankara, 1978, s.27

sosyal ve ekonomik konumları itibariyle toplumsal hayata ayak uyduramayan ve toplumsal yarara zarar veren korunmaya muhtaç bireylere hizmet sunmaktadır⁹

2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu Madde 3 Sosyal Hizmet Kavramını: *“kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını ve yaşam standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünü” şeklinde tanımlanmıştır¹⁰.*

Kanunda sözü geçen hizmetler, korunmaya ihtiyaç duyan bireylerin, ülkenin genel şartlarına ve çevrelerine uyumlu olarak, insan onuruna yakışır bir hayat sürdürebilmeleri amacıyla kamu, özel ve gönüllü kuruluşlar tarafından sağlanan hizmetlerdir¹¹.

Yener'in¹², tanımlamasına göre ise sosyal hizmetler; “kişi, grup ve/veya toplulukların sosyal fonksiyonlarını sağlamak üzere yeteneklerini geliştirerek veya bu kişi/grup ve toplulukların eski güçlü hallerine kavuşturulmaları için onlara yardımcı olma amacına yönelik sosyal koşulları sağlayan faaliyetlerdir.

Sosyal hizmet program ve yapılanmaları, kâr getirici programlar ve yapılanmalar olarak değerlendirilemezler. Sosyal hizmetler, birey, grup ya da toplulukların çeşitli sosyal sorunlarına çözüm ararken hiçbir zaman kâr ve kazanç amacı gütmemektedirler. Çünkü sosyal hizmetin temel amacı kar eden bir yapılanma oluşturmak değil, sosyal sorunların neden olabileceği sorunların olumsuz etkilerini ortadan kaldırılmasına yönelik bir yapılanma oluşturmaktır¹³.

Yukarıdaki tanımlamalardan da görüldüğü üzere sosyal hizmet kavramı, insanların içine düşmüş oldukları yoksulluk ve eşitsizlik durumunu ortadan kaldırmak, yaşadıkları sorunlara çözüm aramak, kişilerin ve dolayısıyla toplumun refah seviyesini arttırmak amacıyla ihtiyaç dâhilinde şekillenen hizmet programlarıdır¹⁴.

⁹ Aylin Nazlı, Suçlu Çocuklar ve Sosyal Hizmetler Sosyoloji Dergisi, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını, Sayı: 4, İzmir, 1993, S.203

¹⁰ SHÇEK Kanunu, Kanun Numarası 2828, Yayınlandığı Resmi Gazete Tarihi 27.05.1983, Sayı 18059

¹¹ Nuvit Gerek, Ve İlhan Oral, Sosyal Güvenlik Hukuku, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 1574, Eskişehir, 2004, S.93

¹² Samira Yener, Amerika Birleşik Devletlerinde Federal ve Eyalet Düzeyinde Sosyal Hizmet Programları, Devlet Planlama Teşkilatı Sosyal Sektörler Ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, Ankara, 1996, S.2

¹³ Hasan Şenocak, Sosyal Güvenlik Sistemini Oluşturan Bileşenlerin Tarihi Süreç Işığında Değerlendirilmesi, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, Ankara, 2009, Sayı: 56, s.452

¹⁴ Sema Oğlak, Yeni Bir Örgütlenme Modeli Olarak Sosyal Güvenlik Kapsamı İçinde Evde Bakım Hizmetleri (Türkiye Örneği), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2006, (Doktora Tezi), s.46

2.2. Dünyada Sosyal Hizmetin Tarihi Gelişimi

Sosyal hizmet kavramı ile sosyal güvenlik kavramı arasında yakından bir ilişki ve etkileşim bulunmaktadır. Bu nedenle her iki kavramın tarihsel süreçleri birbirlerine paralel şekilde ele alınabilir. Sosyal güvenlik kavramı, önemli tarihsel süreçler sonucunda gelişmiştir. Özellikle Avrupa'da yaşanan sosyoekonomik değişimler, sosyal güvenlik kavramının gelişiminde önemli rol oynamıştır. Bu değişimlerin başında Fransız Devrimi ile İngiltere'deki Sanayi Devrimi öncü rol oynamıştır¹⁵.

Bu devrimlerden önce, kurumsallaşmadan söz edilemediği için, ihtiyaç sahiplerine yapılan yardım hizmetleri, daha çok dini karakterli bir yapıda gerçekleşmekteydi. Ulus devlet anlayışının gelişmesinden önceki toplumlarda da (kabileler, derebeyler, topluklar vb.) farklı inanç ve doktrinler benimsenmesine karşın, dezavantajlı gruplara karşı sosyal politikalar uygulanmıştır. Bu bağlamda sosyal politikaların merkezinde dinsel inançlar var olduğu görülmektedir.

Zamanla ulus devleti anlayışının yükselmesinden sonra, sosyal politikalar tarihinin en önemli hukuksal düzenlemesi olan "Yoksullar Kanunu" 1601'de İngiltere'de yürürlüğe konulmuştur. Bu kanun, bugün hem Avrupa'da hem de Amerika'da yürürlükte olan pek çok sosyal hizmet programını etkilemiştir¹⁶. Yoksullar Kanunu, sosyal hizmetlerin kurumsallaşması açısından büyük önem taşımaktadır. Bu kanun sayesinde İngiltere'deki her birim kendi bölgesindeki yoksul kişilere sahip çıkmaya başlamıştır. Bu şekilde hükümetin sosyal hizmetlerdeki sorumluluğunun çerçevesi de belirlenmiştir¹⁷. Fransız Devrimi, kişi ile devlet arasındaki ilişkiye farklı bir bakış açısı kazandırmıştır. Bunun neticesi olarak da sosyal hizmet kavramı, artık sadece yoksulluk üzerinden değerlendirilmesi gereken bir olgu olmaktan çıkmış, yeni bir yardım anlayışı gündeme gelmiştir. Sağlık ve istihdam gibi kamu yardımlarında yeni düşünceler ortaya çıkmış ve 1793 tarihli İnsan Hakları Bildirisi'nin de onaylanmasıyla kamu yardımlarından yararlanmanın bir hak olduğu kabul edilmiştir. Fakat bu yeni düşüncelerin hayata geçirilmesi ancak 19. yüzyılın başlarında mümkün olmuştur¹⁸.

Sanayi Devrimi'nden sonra yaşanan köklü değişimlerden biri de sosyal güvenlik alanında olmuştur. Üretim ilişkilerinde yaşanan değişimler, iş bölümü ve toplumsal

¹⁵ Sevda Demirbilek, Sosyal Politika Bağlamında Sosyal Hizmet, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını, 1. baskı, İzmir, 2009, s.23

¹⁶ Leon Ginsberg ve Julie Miller Cribbs, Understanding Social Problem, Policies and Programs, USA, 2005, s.18-19

¹⁷ a.g.e: Demirbilek, a.g.e., s.24

¹⁸ Ali Güzel ve Ali Rıza Okur, Sosyal Güvenlik Hukuku, 5. baskı, Beta Basım, İstanbul, 1996, s. 14-16

yapıyı da değiştirmiştir. Bu bağlamda ortaya çıkan sosyo-ekonomik koşullar, günümüzdeki ağdaş sosyal güvenlik sistemlerinin belirleyicisi olmuştur.

Batı Avrupa'daki sosyal güvenlik uygulamalarının gelişim sürecine bakıldığında iki dönem karşımıza çıkmaktadır. Bunlar; Klasik dönem ve Birinci Dünya Savaşı'ndan sonraki dönemdir. Klasik dönem, Almanya'da Bismarck'ın etkisiyle sosyal sigortaların ilk kez kabul edilmesiyle başlayan dönem olarak kabul edilir. Bismarck, 19. yüzyılın sonunda önemli bir sosyal politika aracı olarak sosyal güvenlik kavramına başvurmuş ve böylece sosyal sigorta modelini ilk kez kurmuştur. Bismarck'ın Almanya'da başlattığı bu uygulamaya kısa zamanda diğer Avrupa lkeleri de katılmıştır. Sosyal güvenlik alanındaki gelişmeler iki dünya savaşı arasındaki süreçte hız kazanmış ve günümüze kadar devam etmiřtir¹⁹.

Korunmaya muhtaç çocuklar konusunda geleneksel ve dinsel karakterli pek çok yardım hizmetinin yanında, kurumsal bazda gerçekleştirilen ilk hizmet yukarıda bahsedildiği gibi "Yoksullar Kanunu" dur. Yoksullar Kanunu öncesinde, kendi öz ailesi tarafından bir nedenden ötürü bakılamayan çocuklar manastırlarda bakılıyordu. Ancak kanunla getirilen düzenlemelerle bu çocuklar, yn tezgahlarında ırac olarak eğitilerek meslek sahibi olmaları sağlanmıştır. Bunun yanı sıra kanunda, erkek çocuklarının 24 olarak kız çocuklarının ise 21 yaşına kadar (veya evleninceye kadar) bakılmaları düzenlenmiştir. Daha sonra Amerika'da da benzer bir sistem kurularak korunmaya muhtaç çocuklar için ıraclık eğitimi hizmeti verilmiş ve bu uygulama 19. yüzyıla kadar devam etmiştir. ıracılık eğitiminin dışında korunmaya muhtaç çocuklar için Almhouse adı verilen yardım evleri kurulmuş ve bu evlerde de çok sayıda çocuğa bakım hizmeti verilmiştir. Ancak bu evler, aşırı kalabalık, pis ve karanlık oldukları ve çocuklara yeterince yiyecek ve giyecek sağlamadıkları gerekçeleriyle çok fazla eleştirilmişlerdir. Öte yandan bu evlerde sadece çocuklar değil, fiziksel ve ruhsal hastalıklar yaşayan yetişkinler de kalmıştır. Sadece ocuklar için hizmet veren kurumların açılması daha sonraki dönemlerde olmuřtur²⁰. Almhouse'lardaki bu sağlıksız şartlarda yaşayan çocukların önemli bir oranının çeşitli hastalıklara yakalanarak öldüğü, ya da kurumdan ayrılanların ise toplum yaşamına uyum

¹⁹ Cemal Güvercin Hüseyin, Sosyal Güvenlik Kavramı ve Türkiye'de Sosyal Güvenliğin Tarihçesi, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası, Sayı: 2, 2004, Cilt: 57, s.89-95.

²⁰ Asiye şahin Akbulut, Korunmaya Muhtaç ocuk Kavramına Yeni Yaklaşım (Toplumsallaşma Sürecinde Uygulanan Sistemlerin Analizi: İzmır rneği), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmır, 2006, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), s.34

sağlamada güçlük çektiği bilinmektedir²¹. Yirminci yüzyılın ortalarında ise korunmaya muhtaç çocuklar için farklı hizmetler geliştirilmeye başlanmıştır. Bu hizmetler, parasal yardım, çocuk bakım hizmetleri ve çocuk yerleştirme hizmetleri şeklinde boyutlandırılarak sürekli değerlendirme ve incelemeye tabi tutulmaya başlanmıştır²². Klasik dönemden farklı olarak modern kurum bakım yöntemlerinde korunmaya muhtaç olan çocuklar, daha küçük guruplar halinde düzenli ve sağlık koşullarına uygun bir şekilde bakıma tabi tutulmaya başlamışlardır. Ayrıca çocukların kişilik gelişimine ve uygun ortamların yaratılması hedeflenmiştir. Bu sayede çocukların, aile ve ev havası verilmiş ortamlarda ve kendi alanında eğitim almış kurum çalışanları tarafından bakıldığı modern hizmet dönemine geçilmiştir²³. Bunun yanı sıra bu kurumların fiziki yapısında da değişimler yapılması konusunda yeni düzenlemelere gidilmiştir. Örneğin, daha önce büyük olan yemek masaları yerine küçükleri konulmuş, mobilyalar, çocukların kendilerini evinde hissedebileceği ve kişisel eşyalarını koyabileceği şekilde yeniden hazırlanmış ve bu sayede çocuklara bir parça da olsa evlerinde oldukları hissi verilmeye çalışılmıştır²⁴.

Dünyada bakıma muhtaç çocuklar için başlatılan ilk ve en yaygın şekliyle kullanılan bakım modeli, çocuk yuvası ve yetiştirme yurdu isimleri altında kurulan bakımdır. Korunmaya muhtaç çocukların korunma altına alındığı yerler, bebek evleri, çocuk yurtları, çocuk köyleri gibi çocukların toplu olarak bakıldığı kurumların yanında bir de koruyucu aile ve evlat edindirme modelleri bulunmaktadır²⁵. 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra kurumlarda bakım gören korunmaya muhtaç çocukların fiziksel ve ruhsal açılardan zarar görmelerini en aza indirgeyecek çalışmalar önem kazanmaya başlamıştır. Böylelikle kurumlarda verilen hizmetlerde yöntem değişikliğine başvurulmuştur. Buna göre, kalabalık olan kurumların yanında, daha az sayıda çocuğun (8-10 gibi) bir anne ve yardımcının kaldığı aile grup evleri ile 2-3 ailenin bir arada yaşadığı, anne ve yardımcısının ya da evli bir çiftin gözetimindeki gibi grup evlerinin yaygınlaştırılmasına önem verilmiştir. Ayrıca, ailelerin maddi olanaksızlığı ve işsiz kalması gibi durumlarda çocukların bakılacağı "geçici, yatılı yardım kurumları" ile kurum bakımına kesin olarak yerleştirilmemiş olan çocukların geçici süreyle

²¹ Gönül Erkan, Korunmaya Muhtaç Çocuklar, Ankara, 1995, s.4

²² Neşe Erol, Zeynep Şimşek ve Seval Üstüner, Çiçekli Dünyamda Elimi Yalnız Bırakma; Dünya'da ve Türkiye'de Çocuk Koruma Sistemleri, Ümit Yayıncılık, Ankara, 2005, s.134

²³ Walter Friedlander A. Sosyal Refah Hizmetine Başlangıç, çev. Resan Taşçıoğlu, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 1966, s. 390.

²⁴a.g.e: Friedlander, a.g.e., s.13

²⁵ a.g.e: Erol vd., a.g.e., s.13

bakıldığı, “dinlenme evleri” açılmıştır²⁶. Bu çocuklara yönelik yapılan bakım hizmetlerinin yapısı ve niteliği ülkelerin ekonomik ve sosyal yapısına göre farklılık göstermektedir. Günümüzde, çocuk odaklı refah sistemleri, çocuğun sağlıklı yetişeceği ortamın aile yanı olduğu düşüncesinden hareketle evlat edindirme ve koruyucu aile uygulaması üzerinde durmaktadır. Gelişmiş ülkelerde durum böyleyken, gelişmekte olan ülkelerde ise gelişmiş ülkelerin aksine, özellikle üçüncü dünya ülkeleri başta olmak üzere gelişmekte olan ülkelerde ise, korunmaya muhtaç çocukların bakımı büyük oranda çocuk yuvası ya da yetiştirme yurtlarında yapılmaya devam etmektedir. Ancak, söz konusu bu ülkelerde de yavaş yavaş daha büyük ve kalabalık kurum yapısından daha küçük bakım evlerine doğru bir geçiş yaşanmaya başlanmıştır²⁷.

2.3. Türkiye’de Sosyal Hizmetin Gelişimi

2.3.1. Kavramsal Gelişimi

Türkiye’de sosyal hizmet uygulamalarının köklü bir geçmişi bulunmaktadır. Bu geçmişe bakıldığında sosyal hizmet kavramının daha önceleri, Avrupa ve Amerika’da olduğu daha ziyade dini karakterli, hayırseverlik yönü ağır basan ve geleneksel yardımlaşma çerçevesinde vatandaşlar tarafından gönüllü bir şekilde sunulduğu görülmektedir.

Osmanlı İmparatorluğu’ndaki sosyal güvenlik hizmetine dair uygulamalar, “doğal ve geleneksel” yapıdan “modern” bir yapıya doğru bir evrimleşme geçirmiştir²⁸. Avrupa’da sosyal güvenlik sistemlerinin değişiminde rol oynayan sanayi devrimleri, Osmanlı Devleti’nde yaşanmadığı için sosyal güvenlik talep eden bir işçi sınıfı da oluşmamıştır. Dolayısıyla Osmanlı’nın sosyal güvenlik sistemlerine geçişi sınırlı ve dağınık bir yapıda ilerlemiştir. Osmanlı Devleti’ndeki sosyal güvenlik uygulamaları üç kategoride toplanmıştır. Bunlar;

1. Aile içi yardımlaşmalar
2. Dinsel yardımlaşmalar
3. Meslek kuruluşları içerisindeki yardımlaşmalar²⁹.

²⁶ a.g.e: Erol vd., a.g.e., s.13

²⁷ Aysel Ekşi, Koruma Altında Çocuklar: Dünyada Beş Kit’anın Çeşitli Ülkelerinden Örnekler, Koruma Altındaki Çocuklar, Prof. Dr. Mualla Öztürk Anısına XVII. Sempozyum Sunumları, 2325 Şubat 2004, (Ed. Rana Uslu), Ankara, s.517

²⁸ Yüksel Akkaya, Sosyal Güvenlik Tarihi Üzerine Notlar, Toplum ve Hekim, 2000, Mart-Nisan 2000, cilt XV, No: 2, s.2

²⁹ a.g.e: Akkaya, a.g.e., s.2

Tarımla uğraşan ve geniş bir aile yapısına sahip olan Osmanlılar, ailelerindeki hasta, yaşlı ve engelli bireylere kendileri bakıyorlardı. Bu durum dünyada hemen hemen her toplumda rastlanan, doğal ve de insani yardım olarak değerlendirildiği için sosyal güvenlik sistemi açısından pek fazla önem taşıyan bir konu olarak görülüyordu. Hatta özellikle Türk toplumundaki bu yerleşmiş düşünce nedeniyle, bugün koruyucu aile uygulamasının “sosyal güvenliğin bir gereksinim olarak algılanmasını engellediği” bile ileri sürülmektedir³⁰.

İslam dininin kimsesizlere ve yoksullara karşı tavrı, yardımlaşmayı teşvik etmesi ve zekât ibadetinin varlığı, sosyal hizmet kavramının Türk toplumu üzerindeki geçmişinde çok etkili olmuştur. Dinsel kural ve geleneklere dayalı olarak yapılandırılan “hayır kurumları” Osmanlı Devleti’nde yoksul vatandaşların korunması açısından önemli görevler üstlenmişlerdir. İslam dininin emirlerinden olan zekat, fitre, sadaka gibi yardımlar ve bağışlar sayesinde yoksulluk çeken kişilere yardımlar yapılmıştır.

Vakıfların sosyal yardım alanında yapmış olduğu hizmetler ise hayır kurumlarına nispeten daha organize ve etkin olmuştur. İmparatorluğun son zamanlarında açılan Darülaceze, Darüleytam ve Kızılay gibi kurumlar sosyal yardım açısından son derece önemli görevler üstlenmiştir.³¹. Tarım dışı alanlarda hizmet veren kişilerin sosyal güvenliklerinin sağlanması için esnaf birlikleri (loncalar) içerisinde oluşturulan ve “orta sandığı” ya da “teavün sandığı” denilen dayanışma sandıkları oluşturulmuştur. Sandıklara ödenen harçlar (çıraklıktan kalfalığa; kalfalıktan ustalığa geçerken) sayesinde maddi zorluk çeken veya hastalanan esnaf geçimini sağlayarak tedavisini olabilmekteydi. Loncaların oluşturmuş olduğu bu yardımlaşma sandıkları yüzyılın sonuna kadar varlıklarını sürdürmüşlerdir. Loncaların sosyal yardımları, aile içi yardımlaşmalar ve dinsel yardımlara göre daha kurumsallaşmış bir nitelik taşımaktaydı³².

2.3.2. Kurumsal Gelişimi

Türkiye’de sosyal hizmetlerin kurumsallaşması daha çok vakıflar bünyesinde gerçekleşmiştir. Bu çalışmada Türkiye’deki sosyal hizmetlerin kurumsallaşması,

³⁰ a.g.e: Akkaya, a.g.e., s.3

³¹ a.g.e: Erol vd. a.g.e., s.25

³² a.g.e: Akkaya, a.g.e., s.2

korunmaya muhtaçlar çocuklar çerçevesinde ve Cumhuriyet sonrası dönem kapsamında incelenmiştir.

2.3.2.1. Himaye-i Etfal Cemiyeti

İstanbul Himaye-i Etfâl ile Ankara Himaye-i Etfâl Cemiyetleri Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde korunmaya muhtaç çocuklar için kurulmuş cemiyetlerdir. Bu iki cemiyet, Kurtuluş Savaşı'nın ilk yıllarında birleştirilmek istenmiş ancak bu çabalar sonuçsuz kalmıştır. Cumhuriyetin kuruluşunun ardından Ankara Himaye-i Etfâl Cemiyeti Mustafa Kemal Atatürk'ün de katkılarıyla ülke çapında örgütlenerek faaliyetlerine devam etmiştir³³. Himaye-i Etfâl Cemiyeti'ndeki çocuk yuvalarına; anne ve babasız kalmış yardıma muhtaç çocuklarla, sosyal ahlâki ve ruhi nedenlerle aile korumasından yoksun olan çocuklar alınmıştır³⁴.

Himaye-i Etfâl Cemiyeti'nin adı 1935 yılında dilde sadeleşme faaliyetleri sırasında "Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu" olarak değiştirilmiş ve kamu yararına çalışan dernek statüsü verilmiştir³⁵.

2.3.2.2.SHÇEK

Türkiye'de korunmaya muhtaç çocuklar için kurumsal anlamda hizmet veren Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu, 1983 yılına kadar gönüllü bir kuruluş olarak dernek statüsünde faaliyet göstermiştir. Kurum, 24.5.1983 tarih ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu'nun kabul edilmesinin ardından dernek statüsünden çıkarılarak ve faaliyet alanları yeniden düzenlenmiş ve sosyal hizmetler alanında faaliyet gösteren katma bütçeli bir kuruluş haline getirilmiştir. Ayrıca, 2828 sayılı Kanun sonrasında 6972 sayılı "Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun" da yürürlükten kaldırılmıştır.

1988 yılında, SHÇEK Kanunu'na eklenen 1. madde sonucunda, 18 yaşını tamamlayarak yetiştirme yurtlarından ayrılan çocukların kamu kurum ve kuruluşlarında istihdam edilmesine başlanmıştır. Mart 1989 yılında ise, 20096 sayılı Resmi Gazete'nin mükerrer sayısında yayınlanan 356 sayılı Kanun Hükmünde

³³ a.g.e: Erol vd., a.g.e., s.26-27

³⁴ Elif Çifçi Gökçearslan, Türkiye'de ve Dünya'da Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuklara Yönelik Hizmetlerin Tarihsel Gelişimi, Aile ve Toplum Dergisi, 2009, Cilt: 5, Sayı: 19., s.61

³⁵ Hasan Şenocak, Korunmaya Muhtaç Çocuklar: İstanbul Yetiştirme Yurtları Üzerine Bir Alan Araştırması, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2005, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), s.57

Kararname ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığından ayrılarak Başbakanlığa bađlanmıřtır³⁶.

Türkiye'de merkezi yönetim, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları tarafından çeşitli sosyal hizmet faaliyetleri yürütölse de en etkili ve geniş alanda uygulanan sosyal hizmet, SHÇEK tarafından verilmektedir. 81 ilde teşkilatlanan SHÇEK, yaşlılardan özürölere, aile hizmetlerinden korunmaya muhtaç çocuk ve gençlere kadar pek çok kişiye sosyal hizmet vermektedir.

2.3.2.3. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB)

2011 yılında, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kurulmuş ve korunmaya muhtaç kişi ve guruplar için programlanan tüm sosyal hizmet ve yardımlar tek elden yürütölme üzere bu bakanlığa bağlanmıştır. 1984 yılında çıkarılan korunmaya muhtaç çocukların koruyucu aile bakımı altına alınması esaslarını düzenleyen yönetmelik, 1993 yılında yeniden řekillendirilmiřtir³⁷.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın görevleri şu şekilde belirtilmiřtir³⁸;

- Sosyal hizmetler ve yardımlara ilişkin ulusal düzeyde politika ve stratejiler geliştirmek, uygulamak, uygulanmasını izlemek ve ortaya çıkan yeni hizmet modellerine göre güncelleyerek geliştirmek.
- Sosyal ve kültürel dokudaki aşınmalara karşı aile yapısının ve değerlerinin korunarak gelecek nesillere sağlıklı biçimde aktarılmasını sağlamak üzere; ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesini koordine etmek, aile bütünlüğünün korunması ve aile refahının artırılmasına yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek.
- 8.06.2011 tarih ve 27958 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanan KHK/633 nolu Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede belirtilen diğer görevleri yerine getirmektedir.

³⁶ <http://www.ankarashcek.gov.tr/rapor/2008%20ashm%20faaliyet%20raporu.doc>, (Erişim Tarihi: 14.12.2015).

* Koruyucu aile sistemi ile ilgili düzenlenen bu yeni yönetmelik 14.12.2012 tarih ve 28497 sayılı Resmi Gazete'de de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

³⁸ ASPB, (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı), <https://www.turkiye.gov.tr/aile-ve-sosyal-politikalar-bakanligi> (Erişim Tarihi:12.01.2016).

2.3.2.4. Çocuk Yuvaları

Çocuk yuvaları, 2828 Sayılı SHÇEK Kanunu'nun 3. maddesinde şöyle tanımlanmıştır; "çocuk yuvaları; 0-12 yaş arası korunmaya muhtaç çocuklar ile gerektiğinde 12 yaşını dolduran kız çocuklarının, bedensel, eğitsel, psikososyal gelişmelerini, sağlıklı bir kişilik veya iyi alışkanlıklar kazanmalarını sağlamakla görevli ve yükümlü yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır". Çocuk yuvaları, 6 Aralık 1983 tarih ve 18243 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren "Çocuk Yuvaları Yönetmeliği" hükümlerine tabidir ve bu yönetmelik ÇHGM (Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü)'ne bağlı bütün çocuk yuvalarını kapsamaktadır. AB tarafından 2002/2003 tarihleri arasında DSÖ (Dünya Sağlık Örgütü- WHO) ve Birmingham Üniversitesi işbirliğiyle Daphne Programı kapsamında bir çalışma yürütülmüştür. Aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 33 ülkeyi kapsayan bu çalışmada, çocuk yuvalarında 0-3 yaş aralığında yaklaşık 23.099 çocuğun bakıldığı saptanmıştır. Ancak, yapılan araştırmalar göstermiştir ki, bu yaş gurubundaki çocuklar için, çocuk yuvaları elverişli ortamlar oluşturmamaktadır. Ayrıca çalışma sonucunda öneri olarak, acil durumlarda 3 aydan daha fazla bir süre olmamak koşulu ile yüksek-nitelikli yuvaların kullanılabilmesi belirtilmiştir³⁹. Türkiye'de halen toplam 60 çocuk yuvasında bakım hizmeti alan 3.859 çocuk bulunmaktadır⁴⁰.

2.3.2.5. Yetiştirme Yurtları

Yetiştirme yurtları, çocuk yuvalarından farklı olarak 13-18 yaş aralığındaki korunmaya muhtaç çocukların koruma ve bakım hizmetini üstlenmiştir. Bu yaş aralığındaki çocukları, meslek sahibi yaparak, onları topluma yararlı bireyler olarak yetiştirmekle görevli olan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır⁴¹. Kocacık'ın yapmış olduğu bu tanım aynı zamanda 2828 sayılı SHÇEK Kanunu'nun 3. maddesindeki tanımla da örtüşmektedir. Yetiştirme yurtların kendilerine verilen bu önemli görevi tam manasıyla yerine getirebilmesi için hem bütün bu etkinliklere uygun bir örgütsel yapıya hem de görevli personelin bu işlevlere sahip olması gereklidir⁴².

³⁹ Zeynep Şimşek, Neşe Erol, Didem Öztıp, ve Özlem Özcan Özer, Kurum Bakımındaki Çocuk ve Ergenlerde Davranış ve Duygusal Sorunların Epidemiyolojisi; Ulusal Örneklemede Karşılaştırmalı Bir Araştırma, Türk Psikiyatri Dergisi, 2008, Cilt: 19, Sayı: 3, s.235,

⁴⁰ ASPB (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı) Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Kasım 2013 Verileri, http://cocukhizmetleri.gov.tr/upload/Node/10542/files/2013_Kasim_Ayi_Istatistikler...pdf (Erişim Tarihi: 10.01.2016).

⁴¹ Faruk Kocacık, Korunmaya Muhtaç Çocuklar Sivas Kız ve Erkek Yetiştirme Yurtları, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 1984, Sayı: 2, s.153

⁴² a.g.e: Şenocak, a.g.e., s.98

Şenocak'a⁴³ göre, yetiştirme yurtları, barındırdıkları çocukların, toplumun diğer kesimiyle ve kurumlarıyla ilişki halinde olması onların sosyalleşmeleri açısından son derece önemli olduğu için, şehir içlerinde yapılmalıdır. Dikkat edilmesi gereken bir diğer husus ise, yetiştirme yurtlarındaki barınma ve beslenme imkânlarının niteliğidir. Barınma ve beslenme düzeni çocukların fiziki, sosyal ve kültürel yönden gelişmelerine uygun bir yapıya sahip olmalıdır. Nitelikli ve işlevsel bir yetiştirme yurdu, çocukların sosyalleşmelerini olumlu yönde etkilerken tersi bir uygulama, çocukların toplumdaki soyutlanmalarına ve uzun dönemde sosyal sorunların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Toplumsal ve kurumsal olarak yetiştirme yurtları bir kışla veya ıslahevi gibi görülmemeli ve bu niteliğe büründürülmemelidir. Aksine bu kurumlar, çocukların aile ortamı içinde birlikte yaşadıkları bir topluluk meydana getirmelerini sağlayacak, örgütsel yapı içinde olmalıdırlar⁴⁴.

Yetiştirme yurtları 6 Aralık 1983 tarih ve 18243 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren "Yetiştirme Yurtları Yönetmeliği" hükümlerine tabidir. Söz konusu yönetmelik, ÇHGM'ne bağlı tüm yetiştirme yurtlarını kapsamaktadır. Türkiye'de 2013 yılı Şubat ayı itibarıyla kız ve erkek yetiştirme yurdu olmak üzere 65 yetiştirme yurdunda 2867 korunmaya muhtaç çocuğa bakım ve korunma hizmeti verilmektedir. Bir başka ifadeyle, 60 çocuk yuvası ve 65 yetiştirme yurdu olmak üzere toplam 125 kurumun aktif olarak hizmet verdiği bu kurumlarda, yaklaşık 6.726 çocuğun bakıldığı, korunma ihtiyacı olan çocukların % 95'inin kurum bakımında, geri kalanının ise, koruyucu aile ve evlat edinme hizmetlerinden yararlandığı bildirilmektedir⁴⁵.

2.3.2.6. Çocuk ve Gençlik Merkezleri

2828 sayılı SHÇEK Kanunu'na eklenen 6. madde ve 1997 yılında çıkarılan 572 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile sokakta yaşayan ve çalışan çocukların geçici süre ile rehabilitasyonu ve topluma yeniden kazandırılmalarını sağlamak amacıyla, yatılı veya gündüzlü çocuk ve gençlik merkezlerinin açılışına olanak sağlanmıştır⁴⁶. Çocuk ve Gençlik Merkezleri Yönetmeliği Eylül 2001'de, "Çocuk ve

⁴³ a.g.e: Şenocak, a.g.e., s.98

⁴⁴ a.g.e: Şenocak, a.g.e., s.98

⁴⁵ ASPB (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı) Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Kasım 2013 Verileri, http://cocukhizmetleri.gov.tr/upload/Node/10542/files/2013_Kasim_Ayi_Istatistikler...pdf (Erişim Tarihi: 10.01.2016).

⁴⁶ ASPB (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı) Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Kasım 2013 Verileri, http://cocukhizmetleri.gov.tr/upload/Node/10542/files/2013_Kasim_Ayi_Istatistikler...pdf (Erişim Tarihi: 10.01.2016).

Gençlik Merkezleri Yönergesi” ise Ekim 2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sokaklarda yaşayan ve çalışan çocuklar, diğer korunmaya muhtaç ve problemlı çocuklardan farklı olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle bu çocuklar için Çocuk ve Gençlik Merkezleri kurulmuştur. Bu merkezleri içyapıları ve işleyişleri, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarından farklı olarak şekillendirilmiştir. Bu tipteki çocukların, kapalı kurum sisteminde uzun süre kalamayacakları ön görülerek, açık kapı sistemi ile kuruma gidiş ve gelişleri esnek bırakılmıştır.

Çocuk ve gençlik merkezleri, yoğun göç veren Güneydoğu Anadolu'nun belli başlı büyük kentleri ve göç alan diğer büyük kentlerinde kurulmaktadır. Çocuk ve gençlik merkezleri; 2828 sayılı SHÇEK Kanunu'nun 3. maddesinde şöyle tanımlanmıştır; “çocuk ve gençlik merkezleri, 7-18 yaş arasında olup aile ortamında bakımı yapılmakta iken, eşler arası anlaşmazlık, ihmal, hastalık, kötü alışkanlık, terk vb. sebeplerle sokaklarda yaşayarak birçok tehlike ile karşı karşıya kalan çocuk ve gençlerin geçici topluma yeniden kazandırılması amacıyla bir süre ile rehabilitasyona tabi tutulduğu, yatılı veya gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarıdır”⁴⁷.

Eğitilmiş ve deneyimli personelin çalıştırıldığı çocuk ve gençlik merkezlerinde, hizmetin gerektirdiği hallerde gözlemevi ve/veya gece barınağı birimleri kurulmaktadır. Gözlemevi, gezici olarak hizmet yapan sosyal hizmet ekipleri veya herhangi bir şekilde tespit edilerek yeri bildirilen çocukların öncelikle sağlık, temizlik ve beslenme gibi temel ihtiyaçlarının karşılandığı, aileleri ile temas kurulduğu ve kendilerine en uygun olan kuruma nakil işlemlerinin gerçekleştirildiği ilk müdahale yeri olarak tanımlanmaktadır⁴⁸.

Ayrıca sokaklarda yaşayan çocuk ve gençlerin, geceleri karşılaşılabilecekleri tehlikelere karşı koruma altına almayı, temizlik ve beslenme gibi ihtiyaçlarını gidermeyi amaçlayan yatılı birimlerdir. Bu merkezlerde, sosyal hizmet uzmanları ve psikologlar 7-18 yaş aralığındaki çocuklara hizmet vermektedir. Yaş aralığı hizmetin verildiği ilin özelliklerine göre esnetilebilmekte, 7 yaş altı çocuklara ve 18 yaş üstü gençlere de hizmet verilebilmektedir. Bu çocuklar ve gençler, rehabilitasyon süreçleri tamamlandığında ve ailelerinin yanına döndürüldüğünde ise merkezden ayrılırlar.

⁴⁷ ASPB (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı) Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Kasım 2013 Verileri, http://cocukhizmetleri.gov.tr/upload/Node/10542/files/2013_Kasim_Ayi_Istatistikler...pdf (Erişim Tarihi: 10.01.2016).

⁴⁸ ASPB (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı) Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Kasım 2013 Verileri, http://cocukhizmetleri.gov.tr/upload/Node/10542/files/2013_Kasim_Ayi_Istatistikler...pdf (Erişim Tarihi: 10.01.2016).

Çocuklar ve gençler merkezden kendi istekleri ile de ayrılabilirdikleri gibi bütün mesleki müdahalelere rağmen olumlu bir sonuç elde edilemeyen çocuk ve gençler için sosyal servis çocukların merkezden ayrılış ve çıkışlarına da karar verebilir. Merkezden geçici ayrılışlarda, açık kapı çalışma düzeninin gerekleri uygulanmaktadır. Çocukların geçici nitelikteki geliş-gidiş işlemleri, dosyalarının kapatılmasını gerektirmez. Tüm bu süreç ve benzer nitelikteki bütün hareketlilikler dosyalarına kaydedilmektedir. Bütün kararlarda ve yapılan işlemlerde bu göz önünde tutulur⁴⁹.

Çocuk ve gençlik merkezinde bakım gören çocuklar, tam bir korunma kararı altında bulunmamaktadır. Bu sebeple, merkezi izinsiz terk eden çocuk ve gençler kaçak muamelesi görmezler. Çocuk ve genç merkezden istediği zaman ayrılabilirler. Ancak, çocuk ve gencin rehabilitasyonunun sürdürülmesini sağlamak ve olası tehlikeleri önleyebilmek için varsa ailesi, polis ve/veya jandarmaya bilgi verilmektedir. Çocuk ve gencin merkeze tekrar gelmesi halinde rehabilitasyon programına devam edilmektedir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ÇHGM'ne bağlı toplam 39 Çocuk ve Gençlik Merkezi ve Gözlem Evi'nde, sokakta yaşayan ve çalışan çocuklar ve ailelerine yönelik eğitim, danışma ve rehabilitasyon hizmetleri verilmekte bu hizmetler yaygınlaştırılmaya çalışılmaktadır⁵⁰.

2.3.2.7. Çocuk Evleri

Dünyada ve Türkiye'de korunmaya muhtaç çocuklar için kurum bakımı hizmetinden farklı bir modele doğru geçiş yaşanmaya başlamıştır. Bu model, kurumlarda olduğu gibi çok sayıda çocuğun bir arada kalması yerine, birkaç çocuğun ev ortamında birlikte yaşaması prensibi üzerine kurulmuştur. Bu prensiple geliştirilen en önemli proje, "Sevgi Evleri" projesidir. Söz konusu proje ile çocukların, büyük ve kalabalık bakım kuruluşları yerine daha küçük birimlerde, aile ortamına benzer yapı ve ilişki sistemi içerisinde yetiştirilebileceği küçük müstakil binalardan oluşturulan site içindeki evlerde bakımının sağlanmasına çalışılmaktadır⁵¹.

Sevgi evleri, illerin sosyal ve kültürel açıdan uygun olan ve tercihen okullara, hastanelere yakın yerlerinde, içinde 5-8 çocuğun kalabileceği, apartman dairesi veya

⁴⁹ Sanem Berkün, Sosyal Hizmet Uzmanlarının Çalışma Haya Cilt: 21, tında Karşılaştıkları Mesleki Sorunlar: Bursa Örneği, Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, Sayı: 1, 2010, s.55

⁵⁰ ASPB (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı) Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Kasım 2013 Verileri, http://cocukhizmetleri.gov.tr/upload/Node/10542/files/2013_Kasim_Ayi_Istatistikler...pdf (Erişim Tarihi: 10.01.2016).

⁵¹ Yazıcı Ergün, Korunmaya Muhtaç Çocuklar ve Çocuk Evleri, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 18, Hatay. 2012, Cilt: 9, s.501

müstakil yapılardan oluşan evlerdir. Sevgi evleri projesiyle, toplu bakımın olumsuzluklarının ortadan kaldırılması, çocukların aile ortamına benzer yapı ve ilişki içerisinde büyümeleri sağlıklı ve kendine güvenen kişiler olarak topluma kazandırılmaları hedeflenmiştir⁵².

Sevgi evlerinden başka, korunmaya muhtaç çocuklara hizmet veren ve çocuklara ev ortamını sunan bir başka bakım şekli de “çocuk evleri”dir. Sevgi Evleri projesinin ardından çocuk evlerinin yaygınlaştırılmasına geçilmiştir⁵³. Çocuk evleri de sevgi evleri gibi her ilin sosyal, kültürel ve fiziksel yapısının çocuk yetiştirmeye uygun bölgelerinde, tercihen il merkezinde, okullara ve hastanelere yakın, bağış olarak alınan ve özellikle lojman olarak kullanılan apartman dairesi ya da müstakil dairelerden oluşan evlerdir. Söz konusu evlerde, 0-18 yaş grubu arasındaki çocukların bedensel, psikososyal gelişim ve eğitimlerinin tamamlanmasına çalışılmaktadır. Böylece, koruma altına alınan çocukların meslek sahibi ve topluma yararlı kişiler olarak yetiştirilmeleri, toplumsal yaşama uyum sağlamaları ve topluma kazandırılmaları amaçlanmıştır. İlk çocuk evi pilot uygulama olarak 2000 yılında Ankara ilinde açılmıştır. Açılan çocuk evleri; SHÇEK Genel Müdürlüğü Çocuk ve Gençlik Hizmetleri Dairesi Başkanlığı koordinesinde yürütülmüştür. Çocuk evleri uygulamasının başarılı olması nedeniyle 2005 yılı içerisinde bu hizmetin yaygınlaştırılmasına başlanmıştır. Çocuk evlerinin yaygınlaştırılması için kamu ve gönüllü kuruluşlar ile işbirliği protokolleri de yapılmaktadır. Halen, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ÇHGM’ne bağlı olarak faaliyet gösteren 695 çocuk evinde 3.581 korunmaya muhtaç çocuğa hizmet verilmektedir⁵⁴.

2.3.2.8. Çocuk Destek Merkezi

Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği⁵⁵, 2015 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe girdi. Bakanlık tarafından, suça sürüklenmesi, suç mağduru olması veya sokakta sosyal tehlikelerle karşı karşıya kalması durumu ya da olasılığı nedeniyle

⁵² Nurdan Tornacı, SHÇEK’in Çocuklara Yönelik Hizmetinin Yeni Yüzü, Koşuş Yerine Ev Ortamı Çocuk Evleri-Sevgi Evleri, Koruyucu Aile Evlat Edinme Hizmetleri ve Ruh Sağlığı, (Ed. Neşe Erol), Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Yayınlar No: 6, Ankara, 2008, s.27-28

⁵³ Fatma Kahraman, Türkiye’de Çocuk Refahı Alanında Koruyucu Aile Hizmeti (Sakarya ve Kocaeli Örneği), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, 2007, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.57

⁵⁴ a.g.e.: Kahraman, a.g.e., s.58

⁵⁵ 29 Mart 2015 tarihli 29310 Sayılı Resmi Gazetede Yayımlanmıştır.

hakkında bakım tedbiri veya korunma kararı verilen çocuklardan psiko/sosyal desteğe ihtiyaç duyduğu tespit edilenler için Çocuk Destek Merkezleri açılmıştır⁵⁶.

Yönetmeliğe göre burada bakılacak olan çocukların “Çocuk Haklarına Dair Sözleşme” uyarınca ve insan onuruna yaraşır, özel hayatın gizliliğini ve kişilik haklarını koruyucu hizmetler verilmesi şartı düzenlenmiştir. Yine yönetmeliğe göre, çocuklar hakkında verilecek her türlü karar ve yapılacak her türlü işlemde çocuğun yararı gözetilecek ve onun da görüşlerine başvurulacaktır. Aksi bir yönde mahkeme emri yoksa çocuğun kendi ailesiyle bağlarının güçlendirilerek sürdürülmesi ve en yakın zamanda ailesine geri döndürülmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır⁵⁷.

Çocuk Destek Merkezleri öncelikli olarak 11-18 yaş grubu cinsel istismar mağduru çocuk alanında ihtisaslaşmak üzere kurulmuş merkezlerdir. Merkezlerde 1 danışmanın en fazla 10 çocukla ilgilenmesi öngörülmüştür. Psiko/sosyal destek hizmetinin tamamlanıp tamamlanmadığı konusunda çocukla ilgilenen danışman ile merkezde görev yapan tüm meslek elemanların katılımı sonucu oluşturulan “vaka tartışma ve değerlendirmesi” toplantısında karar verilmektedir. Bu toplantı sonucunda çocuğun aile veya yakınlarına geri verilmesi kararlaştırılırsa bu karar bakım tedbiri veya korunma kararının değiştirilmesi veya kaldırılması ile gerçekleşebilecektir. Sonrasında ailesi ya da yakınları yanına dönen çocukların düzenli bir şekilde izlenmesi ve ihtiyaçları doğrultusunda desteklenmesi görevi çocuğun yaşadığı il müdürlüğüne aittir⁵⁸.

2.4. Sosyal Hizmet Politikaları

Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu'nun korunmaya muhtaç çocuklar için verdiği hizmet kurum içinde bakım hizmeti biçiminde gerçekleşmiştir. Cumhuriyet döneminde çocukların bakımı konusunda bir takım yasal düzenlemeler getirmiştir⁵⁹. Bunların ilki 1926 yılında kabul edilen Medeni Kanun'da yapılan düzenlemelerdir⁶⁰. Medeni Kanun'da yapılan düzenlemeye göre, anne ve babaların çocuklar üzerindeki hakları ve yükümlülükleri belirlenmiş ve görevini yerine getiremeyen anne ve babalar

⁵⁶ Çocuk Destek Merkezi <http://www.timeturk.com/tr/2015/03/28/cocuk-destek-merkezleri-yonetmeligi-resmi-gazete-de.html> (Erişim Tarihi: 23.02.2016).

⁵⁷ Çocuk Destek Merkezi <http://www.timeturk.com/tr/2015/03/28/cocuk-destek-merkezleri-yonetmeligi-resmi-gazete-de.html> (Erişim Tarihi: 23.02.2016).

⁵⁸ Çocuk Destek Merkezi <http://www.timeturk.com/tr/2015/03/28/cocuk-destek-merkezleri-yonetmeligi-resmi-gazete-de.html> (Erişim Tarihi: 23.02.2016).

⁵⁹ Nesrin G. Koşar, Sosyal Hizmetlerde Aile ve Çocuk Refah Alanı, MN Ofset, 2. baskı, Ankara, 1992, s.40-41

⁶⁰ SHB, Türkiye'de Sosyal Hizmetler, Sosyal Hizmetler Bülteni, 1997, Cilt: 13, Sayı: 11,

hakkında mahkemeler tarafından müdahale edilebileceği ve çocukların kendi ailelerine karşı koruma altına alınabileceği belirtilmiştir⁶¹. Ayrıca kanunda anne ve babası olan çocuklar hakkında geniş bir şekilde olarak hükümler yer almış ve anne babası olmayan çocuklar için de vasi tayini ve vesayetle ilgili hükümler de getirilmiştir⁶²

Yerel yönetimlerin çocuklar hakkındaki ilk kanun düzenlemesi ise 1930 yılında yapılmıştır. 1580 Sayılı Belediyeler Kanunu'nun kabul edilmesiyle, belediyelerin sosyal hizmetler konusunda görevleri belirlenmiştir. Yine 1930 yılında yürürlüğe giren 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu sosyal yardımlarla ilgili konuları düzenlemiştir. Daha sonra sırasıyla;

- 1936 yılında, 3017 Sayılı Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Kuruluş Kanunu kabul edilerek yürürlüğe girmiştir*.
- 1941 yılında 4109 sayılı Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım Hakkında Kanun ile askerlik hizmeti sırasında yardıma muhtaç durumda olan asker ailelerine yapılacak sosyal yardımlar düzenlenmiştir⁶³.
- 1949 yılında, 5387 sayılı "Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun" kabul edilerek yürürlüğe girmiştir. Bu kanun, korunmaya muhtaç çocuklar hakkında çıkarılan ilk kanun olması açısından önem taşımaktadır⁶⁴.

5387 sayılı Kanun Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığına çeşitli kanuni görev ve sorumluluklar vermiştir. Ancak bu kanun, barındırdığı bazı aksaklıklar nedeniyle 7 yıl sonra yürürlükten kaldırılmıştır. Bu aksaklıkların başında Milli Eğitim Bakanlığı'nın kanun ile kendisine verilen görevleri yerine getirememesi yerel yönetimlerin mali imkansızlıkları gelmektedir⁶⁵. 5387 Sayılı Kanun, korunmaya muhtaç durumda olan çocuklar için Sağlık Bakanlığı'na ve Milli Eğitim Bakanlığı'na ek bütçe konulmasına karar vermiş olsa da ne bu bakanlıklar ne de yerel yönetimler bu görevlerini yerine getirmemişlerdir⁶⁶.

⁶¹a.g.e.: Koşar, a.g.e., s.41

⁶² Aydın Zevkililer Aydın, "Türk Hukukunda Korunmaya Muhtaç Çocuklar", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1968, Cilt: 25, Sayı: 1, s.174

* Bu kanun, 13.12.1983 tarih ve 181 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile yürürlükten kaldırılmıştır.

⁶³ <http://www.ankarashcek.gov.tr/rapor/2008%20ashm%20faaliyet%20raporu.doc>, (14.12.2015).

⁶⁴ a.g.e.: Zevkililer, a.g.e., s.174-175

⁶⁵ a.g.e.: Şenocak, a.g.e., s.58

⁶⁶ Muhlis Fer, Korunmaya Muhtaç Çocuklar, Korunmaya Muhtaç Çocuklar, İstanbul İktisadi Araştırmalar Vakfı Yayın No: 24, İstanbul, 1970, s.79

2.5. Sosyal Hizmet Politikalarının Temel Amaçları

Sosyal hizmet programları kâr getirici programlar olarak nitelendirilmezler. Bunun nedeni, sosyal hizmetlerin çeşitli sosyal sorunlara çözüm ararken hiçbir zaman kâr ve kazanç amacı gütmemesidir. Çünkü sosyal hizmetlerin temel amacı, sosyal sorunların olumsuz etkilerinin ortadan kaldırılmasına yöneliktir⁶⁷. Görüldüğü üzere sosyal hizmetler, insanların kendi denetimleri dışında oluşan yoksulluk ve eşitsizlikleri ortadan kaldırmak, değişen koşullara göre ortaya çıkan sorunları çözmek, kişi, aile ve toplumun refahını sağlamak amacıyla yeniden düzenlenen ve ihtiyaca göre şekillenen hizmet programlarıdır⁶⁸.

Sosyal hizmetlerin uygulamaya koyduğu programlar sadece yardıma muhtaç insanlara hizmet götürmekle sınırlı kalmamıştır. Bununla birlikte 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren kurumsal bir yapı kazanarak, insan kaynağının geliştirilmesi, yaşam kalitesinin artırılması ve dolayısıyla hem yerel hem de ülke ekonomisinin gelişmesinde etkili bir rol oynamıştır. Toplumsal kalkınma çerçevesinden bakıldığında anlam kazanan sosyal hizmetler, koruyucu-önleyici, iyileştirici-rehabilitasyon edici, destekleyici ve geliştirici amaçlar edinmiştir⁶⁹.

Özetle, sosyal hizmetin amaçları şu şekilde sıralanabilir:

1. Bireylerin toplumsal yaşam içerisinde etkin rol oynamalarını sağlamak,
2. Bireylerin kendi yaşamları ve kaynakları üzerinde kontrol ve denetim sahibi olmalarını sağlayarak kendi kararlarını verebilmelerine olanak sağlamak,
3. Bireylerin kendi güçlerini ve egemenliklerini kullanmalarına olanak sağlayarak üretkenliklerini ve yaratıcılıklarını harekete geçirmek,
4. İnsana yakışır yaşam koşullarını meydana getirerek katılımcı ve çoğulcu bir demokrasinin yerleşebilmesini sağlamak. İnsanlara gereksinimlerini kendilerinin karşılayabileceği olanakları ve çözüm yeteneğini kazandırarak mutlu ve özgür bir yaşam sürdürmelerine olanak sağlamak.

Bir diğer açıdan ise, sosyal hizmetin hedefi, kişiler, aileler, gruplar, örgütler ve toplumların sosyal işlevselliğini geliştirmek, müracaatçıların talepleri ile kaynaklar arasında bağlantı sağlama, sosyal hizmet ağının işleyişinin iyileştirilmesi ve sosyal politikanın geliştirilmesi yoluyla sosyal adaleti teşvik etmek olarak belirtilmiştir. Sonuç olarak, sosyal hizmetin amaçları; kişinin toplumsal işlev ve rollerini yerine

⁶⁷ a.g.e.: Şenocak, a.g.e., s.452

⁶⁸ a.g.e.: Oğlak, a.g.e., s.46

⁶⁹ Nadir Özbek, Cumhuriyet Türkiye'sinde Sosyal Güvenlik ve Sosyal Politikalar, Emeklilik Gözetim Merkezi Yayını, İstanbul, 2006, s.193-194

getirebilmek, toplumsal koşulları kişinin gelişmesine olanak sağlayacak biçimde değiştirmek ve geliştirmek, insan haklarını güvence altına almak, toplumun gelir ve hizmet dağılımını dengeleme olarak sıralanabilir⁷⁰.

2.6. Çocuklara Yönelik Sosyal Hizmet Politikaları

Çocuklar toplumların geleceğini şekillendirecek olan bireylerdir. Bu nedenle toplumsal refahın sağlanabilmesi açısından çocukların, fiziksel, bedensel ve toplumsal açılardan tam bir iyilik hali içinde olmaları çok önemli bir konudur. Özellikle az gelişmiş topluluklarda nüfusun giderek artması, sağlıksız beslenme, eğitim ve sağlık hizmetlerinden yararlanamama, olumsuz çalışma şartları, her tür istismar ve yaşanan savaşlar gibi sosyal meselelerden en çok çocuklar etkilenmektedir. Gelişmiş ülkelerde çocuklara verilen önem gelişmemiş ülkelere oranla çok daha yüksek olsa da, sosyal sorunların bu ülkelerde de yaşandığı ve yine bu durumdan en fazla çocukların zarar gördüğü de bilinmektedir. Bu nedenlerden dolayı, sosyal hizmetlerin en kapsamlı ve önemli konusunu çocukların ve gençlerin refahı oluşturmaktadır⁷¹. Bütün toplumlar tarafından, çocukların sağlıklı bir ortamda yetişebilmelerinin ön koşulu olarak uygun bir aile ve çevrenin oluşturulması öngörülmektedir. Ancak, gelişmişlik seviyesi ne kadar yüksek olursa olsun her toplumda az sayıda da olsa uygunsuz ortamda büyüyen çocukların olduğu görülmektedir. Çünkü her toplumda, çocukları için uygun ortamı sağlayamayan aileler bulunmaktadır. Bu nedenle çocukların sağlıklı ortamlarda büyüebilmeleri, mevcut olan olumsuz durumların ortadan kaldırılması, aile ve toplum refahının korunması, çocukların yetenekleri doğrultusunda yetiştirilmeleri için uygun ortamların oluşturulması, çocuk refahının en önemli gayeleridir. Toplum öncelikle çocukların anne ve babalarına, çocuklarını yetiştirmek konusunda yardımcı olmak ve onların haklarını korumak durumundadır. Ancak anne ve babanın yetersiz kaldığı durumlarda ise çocukların haklarını korumak amacıyla anne ve babaya⁷² kurumsal ve hukuksal yollarla müdahalede bulunur. Çünkü çocuklar, fiziksel ve ruhsal açıdan olgunluğa ulaşıp reşit oluncaya dek korunmaya muhtaç olarak kabul edilirler⁷³.

⁷⁰ Hale Olçay, Sosyoloji ve Sosyal Hizmetler, Sosyoloji Dergisi, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını, Sayı: 5. İzmir, 1994, s.147

⁷¹ a.g.e.: Olçay, a.g.e., s.156

⁷² a.g.e.: Koşar, a.g.e., s.39

⁷³ Ali Seyyar, Sosyal Siyaset Terimleri, Beta Basım, İstanbul, 2002, s.83

BM Çocuk Hakları Sözleşmesi (BMÇHS), bazı ülkelerin yasalarla belirlenmiş olan reşit olma yaşı haricinde, 18 yaşının altındaki her bireyi çocuk olarak kabul etmektedir. Reşit olma yaşı, ülkelerin hukuksal, siyasal ya da kültürel kurallarına göre değişiklik gösterebilmektedir⁷⁴. Genç ve gençlik kavramları ile ilgili, evrensel kabul gören bir tanım yapılamamakla birlikte, daha çok yaş ölçütü olarak alınmaktadır. Gelişmiş ülkelerde, gençlik yaşının üst sınırı sıkça değişmekle birlikte rağmen, alt sınır çoğunlukla zorunlu eğitimin bittiği yaş ile belirlenmektedir. Örneğin; İngiltere’de 16 ile 18 yaş; İtalya’da 14 ile 32 yaş; Türkiye’de ise Milli Eğitim Bakanlığına göre 12 ile 24, yaş grubu genç nüfus olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte, BM ve Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) verileri genç nüfusu 15 ile 24 yaş grubu olarak kabul etmekte ve böylece istatistikî analizlerde bu standart kullanılmaktadır⁷⁵

Türkiye’de sadece çocuklar değil, gençler de ihmalkarlık, istismar, sağlık sorunları, kötü alışkanlıklar vb. bir çok tehlike içinde büyümektedir. Bu gençlerin de çocuklar gibi sağlıklı ortamlarda büyümelerini sağlamak sosyal hizmetlerin görevlerindedir⁷⁶. Bu durum olan gençlere de bakım ve koruma hizmeti verilmektedir. Bu hizmetlerin en önemlisi rehabilitasyon ve yeniden topluma kazandırma hizmetleridir⁷⁷. Çocukların ve gençlerin koruması düşüncesinin temeli kamusal yararlaraya dayanmaktadır. Bu nedenle, çocukların ve gençlerin korunmasıyla ilgili sosyal politikalar devletler tarafından üretilir, uygulanmaya konulur ve denetlenirler. Bu bağlamda, korunmaya muhtaç çocuk ve gençlerin sorumluluğu bizzat devletlerin üzerindedir. Bir ülkede özellikle korunmaya muhtaç çocuklara ve gençlere yardımcı olma doğrultusunda takınılan tutum, aynı zamanda sosyal devlet olmak için gerekli koşullardan biridir. Aksi takdirde çocukları ve gençleri korumak için gerekli koşulların sağlanamaması, bu çocukların ve gençlerin karşılaşılabileceği belli olan zararların, önemsenmeyerek göz ardı edildiği anlamını taşır⁷⁸.

⁷⁴ Fatma Sandalcı, Savaş “Çocuk Hakları ve Sosyal Hizmet Mesleği” <http://www.shudernegi.org/> (Erişim Tarihi: 23.05.2009)

⁷⁵ Burak M. Bulutekin, Türkiye’de Genç İşsizliği Sorununun Ekonomik Etkileri ve Avrupa İstihdam Stratejisi Çerçevesinde Çözüm Stratejilerinin Belirlenmesi, İş Müfettişleri Derneği II. Çalışma Yaşamı Kongresi Tartışma ve Panel Notları, 26-27 Nisan 2008, Angora Ofset, Ankara, 2008, s.103

⁷⁶ Sevda Demirbilek, Korunmaya Muhtaç Gençlerin Topluma Kazandırılmasında Yetiştirme Yurtları. Dokuz Eylül Üniversitesi. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. İzmir, 2000, Cilt:15, Sayı:2, s.137

⁷⁷ Ali Nazım Sözer, Türkiye’de Sosyal Hukuk, 2. baskı, Barış Yayınları, İzmir, 1998, s.121

⁷⁸ Ömer Zühtü Altan, Sosyal Güvenlik Hukuku, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 1574, Eskişehir, 2004, s.72

2.7. Aile ve Korunmaya Muhtaç Çocuk Kavramı

2.7.1. Aile Tanımı

Aile tüm dünya toplumları için evrensel bir olgu olmasına karşın onun bu yapısı evrensel bir tanımının yapılmasına olanak vermemektedir. Toplumlar arası kültürel farklılıklar farklı aile tiplerini oluşturmuş ve bu nedenle de her toplum için ayrı bir aile tipi ve dolayısıyla aile tanımı ortaya çıkmıştır. Amerikalı sosyolog Kingles Davis aileyi; “aralarında kan bağı bulunan ve birbirlerine akraba olan bir grup insan” olarak tanımlamıştır⁷⁹. Ancak bu tanımın zamanla çok kısıtlı bir tanım olduğu düşünülmüş ve evlat edinme ya da koruyucu aile yoluyla kan bağı olmaksızın aile olunabildiği ortak görüşüne varılmıştır⁸⁰

Türkdoğan⁸¹ aileyi “toplumdaki sosyal oluşumların en önemlisi ve toplumun çekirdeği olan, anne, baba ve çocuklardan oluşan kurum” olarak tanımlamıştır. Aile, tarih boyunca çeşitli değişikliklere uğrasa da, kişinin temel eğitimi aldığı, hayata dair bilgilerle donatıldığı bir kurum olma özelliğini hep korumuştur. Toplumların fiziksel, duygusal ve sosyal ihtiyaçlarının karşılandığı en küçük birimi oluşturan aile, çocuklara kimliklerini kazandıran en önemli birimdir⁸². Sağlıklı bir aile ortamında büyüyen çocuklar, sağlıklı toplumların oluşmasında katkı sağlayacağı gibi tersi bir durum toplumsal yapının bozulmasına sebebiyet verecektir.

2.7.2. Korunmaya Muhtaç Çocuk Kavramı

Dünyaya geldiği ilk andan itibaren yetişkin yardımına ve korunmaya ihtiyacı olan ve bu ihtiyaç süresi bedensel ve psikolojik durumu topluma uyum sağlamaya hazır hale gelene kadar sürebilen insan haline çocuk denilmektedir⁸³.

Önceleri literatürde kimsesiz ya da yoksul çocuklar olarak tanımlanan çocuklara yönelik çalışmalar arttıkça, kimsesiz ya da yoksul olmayan çocukların da korunmaya muhtaç olabileceği fark edilmiş ve böylelikle tüm bu çocukları birlikte kapsayan korunmaya muhtaç çocuk kavramı ortaya çıkmıştır. Koşar⁸⁴’a göre, “her yönden sağlıklı yetişebilmesi için kendisine gerekli koşullar sağlanamayan çocuğa, en geniş

⁷⁹ Aygen Erdentuğ, Çeşitli İnsan Topluluklarında Aile Tipi. Ed: B. Dikeçligil Aile Yazıları 1, Sistem Ofset. Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı yayını, No:5/1., 1990, s.320

⁸⁰ Yücel Can, Koruyucu Aile Uygulaması” Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2000. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.16

⁸¹ Orhan Türkdoğan, Osmanlı’dan Günümüze Türk Toplum Yapısı, 1. Baskı Timaş Yayınları, İstanbul, 2008, s.403

⁸² a.g.e.: Ermiş, a.g.e., s.13

⁸³ Sevda Uluğtekin, Gözetim Mekanizması Destek Hizmetleri, Ankara İli Pilot Projesi Gözetim Görevlileri Eğitim Programı, 1. Baskı, Dostlar Dayanışma Derneği Ankara Şubesi Yayınları, Ankara, 2005, s.56

⁸⁴a.g.e.: Koşar, a.g.e., s.42

anlamıyla korunmaya muhtaç çocuk” denilmektedir. Yörükoğlu,⁸⁵ kimsesiz çocuklar olarak betimlediği korunmaya muhtaç çocukları, “çeşitli nedenlerle öz anası-babası ile birlikte yaşamak gibi en doğal hakkından yoksun kalan, herkesin acıdığı, ancak hiç kimsenin tam olarak sahip çıkmadığı çocuklar” olarak tanımlamaktadır. Yolcuoğlu⁸⁶ korunmaya muhtaç çocukları; “temel bakımı, yetiştirilmesi, esirgenmesi ve gözetilmesinde yetersizlikler bulunan, bu yetersizlikler nedeniyle sosyal, fiziksel, ruhsal ve ahlaki yönden sağlıklı bir yetişkin olması risk altına giren çocuklar” olarak ifade etmektedir. 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu ise;

“...beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup;. Ana veya babasız, ana ve babasız; Ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan; Ana ve babası veya her ikisi tarafından terkedilen; Ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuğu korunmaya muhtaç çocuk” olarak kabul etmektedir⁸⁷.

5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu korunmaya muhtaç çocuk kavramını iki açıdan ele almaktadır. Bunlar; korunma ihtiyacı olan ve suça sürüklenen çocuk kavramlarıdır. Korunma ihtiyacı olan çocuk; bedensel, ruhsal, sosyal, zihinsel ve ahlaksal gelişimi veya güvenliği tehlike içinde olan, ihmal ve/veya istismar edilen ya da bir suçun kurbanı durumuna getirilen, mağdur çocuğu ifade etmektedir. Suça sürüklenen çocuk ise; kanunların suç olarak tanımladığı bir eylemi gerçekleştirdiği iddiası ile hakkında soruşturma ve/veya kovuşturma yapılmış ya da gerçekleştirdiği eylemden dolayı hakkında güvenlik tedbirine başvurulmuş çocuk olarak kabul edilmektedir⁸⁸. Akyüz’e⁸⁹ göre, kimsesi olsun ya da olmasın, yoksul olsun ya da olmasın, suçlu olsun ya da olmasın, engelli olsun ya da olmasın, hukuki açıdan sağ ve tam olarak doğduğu andan reşit yaşa gelene kadar, bütün çocuklar korunmaya muhtaçtır⁹⁰.

⁸⁵ Atalay Yörükoğlu, Değişen Toplumda Aile ve Çocuk, 6.Basım, Özgür Yayınları, İstanbul, 2000, s.191

⁸⁶ İsmet Yolcuoğlu, Sosyal Çalışma ve Çocuğun İyilik Hali, Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, (Nisan), 2009, Cilt 20, Sayı 1, s.59

⁸⁷ SHÇEK Kanunu m. 3/b

⁸⁸ Çocuk Koruma Kanunu m:3

⁸⁹ Emine Akyüz, Medeni Kanun İle Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu Açısından Korunmaya Muhtaç Çocuklar, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 1987, Cilt 20, Sayı 1, s.11

⁹⁰ a.g.e.: Akyüz, a.g.e, s.11

2.7.3. Korunmaya Muhtaç Çocuklar İçin Alınan Genel Tedbirler

Korunmaya muhtaç çocuklar konusunda tedbir olarak farklı uygulamalar bulunmaktadır. Türk Medeni Kanunu 347. Maddesinde korunmaya muhtaç çocukların devlet bakımına alınması ya da bir aile yanına yerleştirilmesiyle ilgili hükümler yer almaktadır. Korunmaya muhtaç çocuklar için alınacak tedbirleri belirlemek üzere aile mahkemesi hakimi yetkilendirilmiştir. Aile Mahkemesi hakimi, çocuğun kendi ailesinin yanında bulunmasının sakıncalı olduğuna karar verirse çocuğun devlet kurumuna ya da aile yanına yerleştirilmesine karar verebilir⁹¹. Devlet tarafından korunmaya muhtaç çocuklar için alınan önlemler; öz aile yanında bakımı, evlat edinme, kurum içinde bakım ve koruyucu aile uygulaması başlıkları altında toplanmıştır.

2.7.3.1. Öz Aile Yanında Bakım

Çocuk kendi öz ailesinin yanında olmasına rağmen, ailenin maddi olanaksızlıkları nedeniyle sağlık ve eğitim gibi en temel ihtiyaçlarından yoksun olabilir. Bu durumda olan çocuklar için en sağlıklı bakım, aile yanında verilen bakım hizmetidir. Eğer çocuğun anne ve babası ayrı değilse, barınma sorunu yoksa ve ailede herhangi bir şiddet söz konusu değilse en doğru bakımın aile yanında bakım olduğu öngörülmüştür. Çocukların psikolojik gelişimlerinin sağlıklı olması açısından mümkün olduğunca kendi aileleri yanında büyümeleri gereklidir⁹².

Öz ailesi yanında kalan korunmaya muhtaç çocuklar için ayni (yiyecek, giyecek, yakacak, ilaç, eğitim malzemeleri vb.) yardımlar yapıldığı gibi başvuru sonucunda belirlenen ihtiyaç sahiplerine nakdi yardımlar da yapılmaktadır⁹³.

2.7.3.2. Kurum Bakımı

Türkiye’de korunmaya muhtaç çocuklar için en yaygın olarak uygulanan bakım hizmeti kurum bakımıdır. Kurum bakımı, korunmaya muhtaç durumda çocukların birlikte olarak yaşamlarını sürdürdükleri ve ihtiyaçlarının kurum ve kurum çalışanları tarafından karşılandığı bakım hizmetidir⁹⁴.

⁹¹ Mustafa Şimşek, Açıklamalı ve İçtihatlı Aile Mahkemelerinin Görevine Giren Davalar ve Uygulama”, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2007, s.75

⁹² Ali Seyyar, Manevi Sosyal Hizmetler. 1. Baskı, Rağbet Yayınları, İstanbul, 2008, s.505

⁹³ a.g.e.: Kahraman, a.g.e., s.49

⁹⁴ a.g.e.: Demirbilek, a.g.e., s.138

Kurum bakımı kavramının bir başka tanımı ise, korunmaya muhtaç çocukların farklı nedenlerden dolayı öz ailelerinden ve evlerinden uzakta olarak kaldıkları ve tam zamanlı olarak bakım aldıkları hizmet türüdür⁹⁵.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün 2013 yılının Kasım ayında yayınlanan verilerine göre, kurumlarda yatılı olarak kalan çocukların oranları şu şekildedir: Çocuk yuvası ve kız yetiştirme yurtlarında kalan (0-18) çocuk sayısı 547, çocuk evlerinde kalan (0-18) çocukların sayısı 4835, çocuk yuvalarında kalan (0-12 yaş) çocukların sayısı 1030, sevgi evlerinde kalan (0-18) çocukların sayısı ise 3667'dir⁹⁶.

Çocuklar için en sağlıklı ortamın aile yanında bakılmaları olduğu düşüncesinden hareketle kurum bakımına, sevgi evleri ve çocuk evleri uygulamaları eklenerek bu uygulamaların yaygınlaştırılmasına çalışılmıştır.

2.7.3.3. Evlat Edinme

Yolcuoğlu⁹⁷ evlat edinmeyi, öz ailesi olmayan ve korunmaya muhtaç durumda bulunan çocuklara aile sağlayabilmenin yasal ve sosyal yöntemi olarak tanımlamaktadır. Akyüz ise⁹⁸ evlat edinme ile ilgili şöyle bir tanım getirmiştir; "birbirlerine düzgün soy bağı ile bağlı bulunmayan kimseler arasında, hukukun öngördüğü koşullara uygun olarak yapılan bir hukuksal işleme dayanan ve kendine özgü soy bağı oluşturan bir kurumdur".

Evlat edinme, kimsesiz ve bakıma muhtaç çocukların korunmaya alınmasıyla ilgili çok önemli bir uygulamayken aynı zamanda evlilik dışı dünyaya gelen çocuklar için de sahiplenilme imkanı vermektedir⁹⁹. Evlat edinme yöntemi, korunmaya muhtaç ve aileye sahip olmayan bir çocuğu, koruma altına alarak bir aile vermenin yanında çocuğu olmayan eşlere de bir evlat vererek aile kurumuna önemli bir hizmet vermektedir. Bu açıdan hem ailesi olmayan çocuklar hem de çocuğu olmayan ailelerin hayatında önemli bir etkidir.

⁹⁵ a.g.e.: Çifçi, a.g.e., s.63

⁹⁶ ASPB (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı) Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Kasım 2013 Verileri, http://cocukhizmetleri.gov.tr/upload/Node/10542/files/2013_Kasim_Ayi_Istatistikler...pdf (Erişim Tarihi: 10.01.2016).

⁹⁷ a.g.e.: Yolcuoğlu, a.g.e., s.59

⁹⁸ Akyüz, Emine, Ulusal ve Uluslararası Hukukta Çocuğun haklarının ve Güvenliğinin Korunması. 1. Baskı, Milli Eğitim Basımevi Yayınları, Ankara, 2000, s.123

⁹⁹ Birsen Gökçe, Memleketimizde Cumhuriyet Devrinde Kimsesiz Çocuklar Sorunu İle İlgili Tutumun Sosyolojik Mukayeseli Tahlil ve İzahı, 1. Baskı, Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1971, s.148

Türk Medeni Kanunu'nun 305-320 arasındaki maddelerinde evlat edinmeyle ilgili hükümler yer almaktadır. Bu maddelerde, evlat edinmenin gerekli şartları, neler yapılması gerektiği, aile ve çocuğa düşen sorumluluklar yer almaktadır. Medeni Kanun'da evlat edinmeyle ilgili yer alan maddeler göz önüne alındığında isteyen herkesin evlat edinme yönteminden yararlanamayacağı ya da korunmaya muhtaç her çocuğun evlat edindirilemeyeceği açıkça görülmektedir. Bu nedenle, koruyucu aile uygulaması, aile yanında bakım hizmetinden sonra en çok uygulanan yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁰⁰.

2.7.3.4. Koruyucu Aile

Koruyucu aile uygulaması, evlat edinmeden farklı olarak öz ailesi hayatta olmasına rağmen, bedensel, psikolojik sorunlar veya maddi olanaksızlıklardan dolayı kurum bakımına bırakılan çocukların aile ortamında büyümeleri amacıyla oluşturulan bir uygulamadır. Çocukların aile ortamında yaşam kalitelerinin artacağı, sevgi ve şevkatle büyüyecekleri ve psikolojik gelişimleri olumlu etkileneceği düşünüldüğünde koruyucu aile hizmetinin önemi ortaya çıkmaktadır. Sosyal Hizmetler Kanunu'nun 22. ve 23. maddelerinde koruyucu aile ile ilgili şu tanım yapılmıştır;

“Yönetmelikte belirlenen esas ve usuller çerçevesinde korunmaya gerektiren duruma göre belirlenen sürede, il veya ilçe müdürlükleri denetiminde, ödeme karşılığı veya karşılıksız olarak çocuğun bakımını ve yetiştirilmesinin üstlenen, aile ortamında yaşamını sağlayan, tercihen (j), (k), (s) bentlerinde tanımlanan eğitimlerden en az birini almış ve (a), (e), (r), (ş) bentlerinde tanımlanan modeller kapsamındaki aileye veya kişiye koruyucu aile denilmektedir”.

Yukarıdaki tanımdan da anlaşılacağı üzere, korunmaya muhtaç durumda olan çocuklara, kısa ya da uzun süreli olarak, ödeme karşılığı ya da karşılıksız bir şekilde, anne-baba olarak ya da sadece anne ve sadece baba olarak bakabilecekleri anlaşılmaktadır. Bu hizmetin denetimi, Çocuk Hizmetleri İl Müdürlüğü tarafından yapılmaktadır. Bu hizmet süresince hem koruyucu aile, hem de koruyucu aile yanında kalan çocuklar kurum gözetiminde bulunmaktadır¹⁰¹.

Koruyucu aile uygulamasında, koruyucu aile olan kişilerin, çocuğun, okulu, yakın çevresi ve öz ailesiyle olan ilişkilerini normal bir şekilde devam ettirmesine

¹⁰⁰ a.g.e.: Gökçe, a.g.e., s.148

* 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu

¹⁰¹ SHÇEK, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler Rehber Kitapçığı, Ankara, 2011, s.91

olanak sağlamak zorundadırlar. Bunun nedeni, koruyucu ailenin, öz aile yerine geçen bir uygulama olmamasıdır. Maddi veya manevi nedenlerle çocuklarına bakamayan ailelerin çocuklarına sıcak bir yuva sağlayan koruyucu aile hizmeti, çocukları öz ailelerinden uzaklaştırmadan onlara destek olmayı amaçlamaktadır¹⁰².

Kurum bakımının çocuklara ihtiyaç duydukları sevgi ortamını tam olarak verememesinden dolayı, koruyucu aile uygulaması en doğru ve en çok başvurulan yöntemlerden biri olarak ortaya çıkmaktadır¹⁰³.

Köse¹⁰⁴, koruyucu aile yöntemini, çocukların evlat edinme yönteminden farklı olarak bir gün öz ailelerinin yanına dönme imkanı sunan bir bakım modeli olarak yorumlamıştır.

Koruyucu aile yöntemine 2. Bölümde daha geniş bir şekilde yer verilecektir.

2.8. Çocuğun Aile Yanında Bakımı ile ilgili Kullanılan Yöntemler

Korunmaya muhtaç çocukların aile yanında bakımı uygulamasında kullanılan yöntemler, ekonomik yardım hizmetleri, koruyucu aile hizmetleri, evlat edinme hizmetleri ve danışmanlık hizmetleri başlıkları altında incelenebilir.

2.8.1. Ekonomik Yardım Hizmetleri

Yapılan araştırmalar korunmaya muhtaç çocukların büyük bir bölümünün yoksul aileler içinde bulunduğunu göstermektedir. Bu nedenle korunmaya muhtaç durumda olan çocukların öncelikli olarak aile yanında bakılmalarını hedefleyen politikaların başında, ailenin çeşitli sosyal yardımlarla desteklenmesi gelmektedir. Aile ekonomik açıdan desteklenerek, çocuğun risk altından kurtarılması hedeflenmektedir. SHÇEK kanunu, bu amaçla, maddi olanaksızlıklar içinde olan ailelere, imkanlar çerçevesinde aynı ve maddi yardımlarda bulunmak amacıyla hizmet ve programlar geliştirmeyi hükmetmektedir¹⁰⁵. Kanun ve yönetmelikte, maddi olanaksızlıklar nedeniyle kurum bakımına bırakılmış, kuruma alınmak üzere sıra bekleyen veya gerekli yardım yapılmazsa kurum bakımına alınmak zorunda kalacağı tespit edilmiş çocukların, aile ve akrabalarının yanında bakılabilmelerine olanak sağlayacak süreli

¹⁰² Neşe Erol, ve Zeynep Şimşek, Koruyucu Aile, 1. Baskı, Ankara Barosu Yayınları, Ankara, 2007, s.240

¹⁰³ a.g.e.: Gökçe, a.g.e, s.150

¹⁰⁴ Üzeyir Köse, İslam Hukuku Açısından Kimsesiz Çocukların Korunması ve Bakımı, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş, 2008. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.73

¹⁰⁵ SHÇEK Kanunu m:9

veya geçi sosyal yardımların yapılmasını düzenlemektedir. Bu sayede çocukların mümkün olduğu kadar aile ortamında büyümeleri hedeflenmektedir¹⁰⁶.

2.8.2. Koruyucu Aile Hizmetleri

Koruyucu aile hizmeti yukarıda da belirtildiği gibi, farklı nedenlerle kendi ailesinin yanında sağlıklı yetişemeyen çocukların, belli bir zaman aralığında, devlet denetimi eşliğinde, bakımlarını üstlenen aile ya da kişilerin yanında yetiştirilmeleri olarak tanımlanmaktadır. Bu hizmeti veren aileye de koruyucu aile denilmektedir. Tüm dünyada, korunmaya muhtaç çocuklar için en çok tercih edilen bakım şekli, koruyucu aile bakımındır¹⁰⁷.

SHÇEK Kanunu, hakkında mahkemece korunma kararı verilen korunmaya muhtaç çocuğun, korunma hizmetini, kurumun denetimi ve gözetiminde bir koruyucu aile yanında da alabileceğini belirtmektedir¹⁰⁸. Çocuk Koruma Kanunu'nda "Koruyucu ve Destekleyici Tedbirler" başlığı altında sıralanan "Bakım Tedbiri" izah edilirken, çocuğun bakımından sorumlu olan kimsenin bu görevi yerine getirememesi halinde koruyucu aile hizmetlerinden yararlandırılabilmesine yer verilmiştir¹⁰⁹. Korunmaya muhtaç çocukların koruyucu aile yanına yerleştirilmesi, izlenmesi, denetimi, gerektiğinde sonlandırılması, Koruyucu Aile Yönetmeliği hükümleriyle düzenlenmiştir¹¹⁰.

2.8.3. Evlat Edinme Hizmetleri

Ülkemizde evlat edinmeye yönelik hizmetler Türk Medeni Kanunu'nun ilgili hükümlerine ve Evlat Edinme Hizmetleri Tüzüğü'ne göre yerine getirilmektedir. Ancak özellikle Türk toplumunda, çocuk sahibi olamayan aileler, istek dışı çocuk sahibi olmuş ya da ekonomik nedenlerle çocuklarına bakamayan akrabalarının çocuklarına ebeveynlik yapmayı tercih ettikleri için bu işlemler herhangi bir yasal sürece başvurmadan yürütülmektedir.

Evlat edinmedeki yasal süreç gereği, evlat edinme işleminden 1 yıl önce çocuk ailenin yanına yerleştirilir. Bu zaman içinde çocuk ve alenin uyumu, birbirlerini tanıma ve alışma durumları, çocuğun ve ailenin görüşleri raporlanmaktadır. Bu 1 yıllık sürece

¹⁰⁶ 15 Nisan 2011 Tarihli 27906 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Ayni ve Nakdi Yardım Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

¹⁰⁷ SHÇEK, 2007 Yılı Faaliyet Raporu, SHÇEK Yayını, Ankara, 2008, s.15

¹⁰⁸ SHÇEK Kanunu m:23

¹⁰⁹ Çocuk Koruma Kanunu m:5

¹¹⁰ 14 Nisan 2012 Tarihli 28497 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Koruyucu Aile Yönetmeliği

geçici bakım sözleşmesi adı verilmektedir. Eğer bu süreç zarfında çocuk ile aile arasında evlat edinme konusu açısından herhangi bir sorun ya da aksaklık belirlenmezse, çocuğun evlatlık hizmeti tamamlanarak vaka kapatılır*.

2.8.4. Danışmanlık Hizmetleri

Ailenin refah ve mutluluğunu güçlendirmek, aile içi ve toplumsal ilişkilerindeki problemleri önlemek ve çözümlenemeyen problemlerin, belli periyotlar halinde eğitim, psikoterapi ya da rehabilitasyon hizmetleriyle çözümlenebilmesi danışmanlık hizmetleri sayesinde gerçekleştirilebilmektedir. SHÇEK, kanun gereği kendisine yüklenen ailenin toplum içinde refah seviyesini yükseltmek, aile üyelerinin birlik ve bütünlüğünün korumak, sorunların çözümünde rehberlik etmek amacıyla, Aile Danışma Merkezlerini kurarak toplumun hizmetine açmıştır. Ayrıca, Çocuk Koruma Kanunu'nun "Koruyucu ve Destekleyici" hükümler başlığı altında "Danışmanlık Tedbiri" ne değinilmiş ve "...çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda." ibaresine yer verilerek, ailenin çocuğun yüksek yararı için yönlendirilme ve rehberlik edilmeye olan ihtiyacı üzerinde vurgu yapılmıştır¹¹¹.

* Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük, Yayınlandığı Resmi Gazete Tarihi 15.03.2009, Sayı 27170.

¹¹¹ Çocuk Koruma Kanunu, Madde 5

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. KORUYUCU AİLE

3.1. Koruyucu Aile Kurumu

Türkiye’de koruyucu Aile Kurumu’nun, 2012 yılında oluşturulan yönetmelik ile önemli ölçüde değişikliğe uğradığı görülmektedir. Koruyucu Aile Yönetmeliği, 28497 Sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Çalışmanın bu bölümünde koruyucu aile hizmetlerinin tanımı, amacı, tarihsel gelişimi, koruyucu aile modelleri açıklanarak, koruyucu aile olabilmenin şartları, koruyucu aile olma süreci, hak ve yükümlülükleri, eğitimi ve mahiyeti incelenecektir.

3.1.1. Koruyucu Aile Kavramı ve Tanımı

Devlet hakkında korunma kararı almış çocukların bakımını, almış olduğu koruma tedbirleri ile sağlamaktadır. Bu koruma tedbirlerinden biri de koruyucu aile bakımındır. Çocukların, sağlıklı bir şekilde yetişmeleri, toplumsal hayata uyum sağlayan, yararlı birer birey olmaları ancak aile ortamında sevgi ve ilgi ve şefkatle büyümeleri ile mümkün olabilmektedir. Bu nedenle öz aileleri yanında yetişmeleri mümkün olmayan ya da sakınca olan çocukların devlet tarafından korunma altına alınmasının ardından onlara, aile ortamına benzer bir ortam sağlanması gerekliliği ortaya çıkmıştır¹¹². Bu amacı sağlayabilecek koruma yöntemi ise koruyucu aile bakımındır. Bu sebeple çocuğun güvenliğinin korunmasında ailenin önemine inanmış gelişmiş ülkeler, kurum bakımını en az seviyeye indirip, tüm ağırlığı iyi örgütlenmiş koruyucu aile bakımına vermişlerdir¹¹³.

Koruyucu ailenin tanımı, koruyucu aile yönetmeliğinde şu şekilde yapılmaktadır¹¹⁴;

“koruyucu aile, belirlenen esas ve usullere göre İl Sosyal Hizmetler Müdürlükleri denetiminde kısa veya uzun süreli, bedelli veya bedelsiz olarak çocuk bakımını üstlenen, çocuğun aile ortamında yaşamını sağlayan öz ana babasının yerini tutabilecek aile veya kişilerdir”.

¹¹² Bülent İlik, Korunmaya Muhtaç Suça İtilen Çocukta Sosyal Hizmetlerin Katkısı ve Sosyal Hizmet Teşkilatı İle Küçükleri Koruma Şubesi Arasındaki İlişkiler, İstanbul Barosu Dergisi, İstanbul, 1995, cilt 69, sayı 1-2-3, s.468

¹¹³ Emine Akyüz, Çocuğun Güvenliği İlkesi Işığında Korunmaya Muhtaç Çocuklar, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Ankara, 1991, cilt 24, sayı 2, s.718

¹¹⁴ Koruyucu Aile Yönetmeliği Tanımlar 4. Madde (e)

Bu bağlamda koruyucu aile bakımı, ailesiz olup (aile ölmüş ya da çocuğa bakamayacak durumda olabilir) korunmaya muhtaç duruma düşmüş ya da ailesi yanında gerekli sevgi ve ilgiyi göremeyen çocuklar için uygun bir yerleştirme yöntemi olabilmektedir.

3.1.2. Koruyucu Aile Kurumunun Amacı

Toplumların varlığını sürdürmelerinde ve gelişimlerini sağlamada toplumu oluşturan insanların çok büyük önemi vardır. Zira toplum ancak iyi yetişmiş nitelikte kişilerden oluştuğu takdirde gelişir ve sürekliliğini sağlar. Toplumların varlığını sürdürmelerine ve gelişmelerine etken olan insan unsurunun kaynağını ise çocuklar oluşturur. Toplumun geleceği, çocukların beden, ruh, ahlak ve düşünce bakımından iyi yetiştirilmelerine bağlıdır. Çocuğun yetiştirilmesi, eğitilmesi ve korunmasında temel görev ailenindir. Bununla birlikte çocuğun korunmasında günümüzde sosyal devlet ilkesini benimsemiş modern toplumlarda aile her zaman tek başına söz sahibi değildir¹¹⁵. Çocuğun korunmasında ailenin yanında devlet ve gönüllü kuruluşlar da yer alır¹¹⁶.

Yapılan bilimsel çalışmalar, ailenin etrafının ekonomik veya fizyolojik tehlikelerle çevrilmiş olmasına karşılık, çocukların beden, ruh, ahlak ve düşünce bakımından sağlam yetiştirilmelerinde ve eğitilmelerinde, aileden daha iyi bir kurumun bulunmadığını göstermektedir¹¹⁷. Buna karşılık çocuk, bir aileye sahip bulunmaması ya da sahip olduğu ailenin kendisine karşı görevlerini gereği gibi yerine getirememesi nedeniyle korunmasız kalabilmektedir. Bu durumda çocuğun korunması görevini devlet üstlenmektedir.

Koruyucu aile kurumunun asıl amacı, öz ailelerinin yanında farklı nedenlerden dolayı sağlıklı koşullarda yaşayamayan çocuklara yardım ederek onları aile ortamından eksik bırakmamaktır. Öz ebeveynlerinin yaşadıkları sorunlara çocukların da dahil olmasını engelleyerek Bu kritik dönemi zarar görmeden atlattıklarını sağlamak ve onlara normal bir hayat sağlamaktır. Koruyucu aile uygulamasındaki bir diğer amaç ise, korunmaya muhtaç durumda olan çocukları, öz ailelerinden, okul ve

¹¹⁵ Ali Naim İnan, Çocuğun Korunması ve Polis, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Ankara, 1980, cilt 37, sayı 1-4, s.616

¹¹⁶ Ali Naim İnan, Çocuğun ve Çocuk Haklarının Korunmasına İlişkin Mevzuatımızda Yetersizlik ve Giderilme Çareleri, Prof. Dr. H.C. Oğuzoğlu'na Armağan, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1972, s.272

¹¹⁷ a.g.e.: İnan, a.g.e., s.273

akraba ve arkadaş çevrelerinden uzaklaşmadan yaşamlarını sürdürmelerine olanak sağlamaktır¹¹⁸

Öz ailelerinin farklı nedenlerden dolayı çocuklara ihtiyaç duydukları sevgi ve güven ortamını sağlayamadıkları durumlarda, koruyucu aileler, bu çocuklara sıcak bir aile ortamı sağlayarak, onların bu yönden eksik büyümelerini engellemeye çalışmaktadırlar. Öz ailelerde yaşanan bazı sıkıntılardan dolayı (alkol veya madde kullanımı, şiddet, maddi yetersizliklerden dolayı yoksulluk vb.) çocuklar, koruyucu aileleriyle kendi ailelerinden daha sağlıklı iletişim kurabilmektedirler¹¹⁹. Koruyucu aile uygulaması ile, çocuklara sevgi ve şefkat göstererek, onlar için sağlıklı bir aile ortamı oluşturmak ve eğitimlerine devam etmelerini sağlamak amaçlanmaktadır. Ayrıca uygulama, koruyucu anne ve baba olacak kişilerin görevlerini yerine getirmesini, çocuğa en uygun olan ailenin seçilmesini, çocuğun koruyucu aile yanında yaşayabileceği olası kötü durumları (kötü alışkanlık, madde ve alkol kullanımı ya da şiddet vb.) engellemeyi amaçlamaktadır. Koruyucu aile uygulamasının en önemli amaçlarından biri de öz ailesinde yaşanan sıkıntılar bittiğinde çocuğu öz ailesinin yanına döndürmeyi amaçlamaktadır. Bu amaçlar doğrultusunda hizmet veren koruyucu aile sistemi, çocuğun yanına yerleştirildiği koruyucu ailenin doğru seçimi, aile ve çocuğun uyumu gibi durumlar konusunda da önlemler almaktadır¹²⁰.

Koruyucu aile bakımının çocuğa sağladığı aile ortamı çocuğun psikososyal gelişiminin sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır³⁵⁵. Kurum bakımının çocuk üzerindeki etkilerine yönelik yapılan araştırmalar incelendiğinde bu bakım türünün yalnızca pahalı olmadığı, çocuğun gelişimini bazı yönlerden eksik tamamlamasına da yol açtığı ortaya çıkmaktadır¹²¹. Zira kurum bakımı, teke tek ilişki ve duygusal etkileşimden uzak, çoğunlukla, fizyolojik gereksinimlere cevap verebilecek niteliktedir. Bu sebeple ailenin çocuğun gelişiminde temel şart olduğu gerçeğini kabul eden gelişmiş ülkeler kurum bakımını en az sayıya indirip, ağırlığı iyi örgütlenmiş koruyucu aile kurumuna vermektedir¹²².

¹¹⁸ Mehmet Işık, Yeni Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Evlat Edinme, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2005, s.25

¹¹⁹ Bernard Kristin ve Mary Dozier, "This Is My Baby: Foster Parents Feeling Of Commitment and Displays Of Delight *Infat Mental Health Journal*, Vol.32(2), 2011, s.258

¹²⁰ Seval Üstüner, Neşe Erol, ve Zeynep Şimşek, Koruyucu Aile bakımı Altındaki Çocukların Davranış ve Duygusal Sorunları, *Çocuk ve Ruh Sağlığı Dergisi*, 2005, Cilt:12, Sayı:3 s.131

¹²¹ Sevgi Usta, "Türkiye'de Çocuğun Korunması", *İstanbul Barosu Dergisi*, 1995, cilt 69, sayı 1-2-3, 1995, s. 91; http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/çocuk/Koruyucu_Aile_Hizmetleri.asp, (Erişim Tarihi: 12/02/2016)

¹²² a.g.e.: Akyüz, a.g.e., s.718

Koruyucu aile olarak yanına çocuk almak isteyen anne ve babaların da kendilerine ait olumlu veya olumsuz nedenleri bulunmaktadır. Olumlu olarak gösterilebilecek gerekçeler; anne ve baba olma isteği, kendi çocuklarına arkadaş olması için bir çocuk daha istemeleri, korunmaya muhtaç durumda olan bir çocuğa, sevgi ve şefkat dolu bir ortam verme isteği olarak gösterilebilir. Olumsuz olarak gösterilebilecek gerekçeler ise; kendi öz çocuğunu kaybetmiş olan bir ailenin, koruyucu aile sistemiyle çocuk sahibi olarak, bu çocuğu kendi çocukları yerine koymak istemeleri, kendi ailelerinden kötü muamele gören kişilerin, koruyucu aile olarak hayatlarındaki bu travmayı düzeltme istekleri ve maddiyat olabilmektedir¹²³

3.1.3. Koruyucu Aile Hizmetinin Gelişimi

Türkiye’de korunmaya muhtaç durumda olan çocukların, başka aileler yanında kalması ile ilgili ilk yasal düzenlemeler Cumhuriyet döneminde yapılmıştır. 1926 yılında yapılan Türk Medeni Kanunu’nun velayet hükümleri çerçevesinde 273. Maddesi ile çocuğun bedeni ve fikri gelişimi tehlikede ise “tedbir” olarak başka bir aile yanına veya kuruma yerleştirilmesi hükmü getirilmiştir. Aynı kanun, çocuk velayet altında bulunmuyorsa, çocuğun kollanması açısından kanunda yer alan vesayet hükümleri çerçevesinde bir vasi tayin edilmesini öngörmüştür¹²⁴. Umumi Hıfzıssıhha Kanunu’nda koruyucu aile hizmetlerine dair hükümler yer almıştır¹²⁵. Bu kanunda korunmaya muhtaç çocukların kalmak üzere koruyucu aile yanında kalmalarına ilişkin hizmetlerin yetkisi belediyelere verilmiştir. Belediyeler, özel kurumların bulunmadığı bölgelerde, 6 yaşına gelmemiş çocukların, belirli bir ücret karşılığında bakılmaları ve büyütülmeleri için ailelerin yanına verilmeleri hizmetini yerine getirmek üzere görevlendirilmişlerdir¹²⁶. Ancak bu hizmetlerin uygulanma ve denetlenme aşamalarında yaşanan eksiklikler nedeniyle, 1949 yılında kabul edilen 5387 Sayılı

¹²³ Rezan Tokalp, Koruyucu Aile Uygulaması Üzerine, Sosyal Hizmetler Dergisi, cilt 5, sayı 5, Şubat-Nisan-Mart, Ankara, 1971, s.23

¹²⁴ Nesrin Koşar G. Türkiye’de Koruyucu Aile ve Evlat Edinme Sistemlerinin Dünü, Bugünü, Yarını, Koruyucu Aile Evlat Edinme Hizmetleri ve Ruh Sağlığı Prof. Dr. Mualla Öztürk Anısına XX. Sempozyum Sunumları, Ankara 15-16 Şubat 2007, Ankara Erciyes Tıp Fakültesi Çocuk/Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Yayınları, Ankara, 2008, s.10

¹²⁵ a.g.e.: Akyüz, a.g.e., 476

¹²⁶ Sevgi Usta Sayita, Türk Hukukunda Çocuğun Koruyucu Aile (Kişi) Yanına Yerleştirilmesi, 1. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1996, s.30

Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkındaki Kanun'un yürürlüğe girmesine kadar uygulamaya tam olarak geçilememiştir¹²⁷.

Sonrasında 5387 Sayılı Kanun'daki yetersizlikler nedeniyle 1957 yılında 6972 Sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkındaki Kanun çıkarılarak 1958 yılında koruyucu aile hizmeti konusunda ilk projeye başlanmıştır. Adana'da 50 kişilik bir grup ile başlayan bu proje, daha sonra farklı illerde de uygulanmaya başlanmıştır¹²⁸.

Bu gelişmenin ardında Ankara'da Sosyal Hizmetler Enstitüsü tarafından koruyucu aile pilot projesi başlatılmıştır. Böylece, Türkiye'de geleneksel olarak korunmaya muhtaç çocukların başka aileler tarafından bakılmasının yerini alacak olan bir sistemin yolu açılarak, 1991 yılında Ankara Sağlık ve Sosyal Yardım bakanlığı ile Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) arasında imzalana bir protokol ile koruyucu aile pilot projesi Enstitü bünyesinde başlatılmıştır¹²⁹. İkinci uygulama ise, 1964 yılında İzmir'de başlatılmıştır. Tüm bu uygulamalar, 0-6 yaş arasındaki çocuklar için yapılmıştır¹³⁰.

Koruyucu aile hizmetleri, 1975 yılına gelinceye kadar Sağlık Sosyal Yardım Bakanlığı Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü Koruyucu Aile Bürosu tarafından yürütülmüştür. Daha sonrasında ise bu hizmetler, çocukların gelişimlerinde aile yaşantısının olumlu etkileri göz önüne alınarak 1975 yılında 2099 Sayılı Genelge ile Çocuk Bakım Yurtlarına verilmiştir. 1977 yılında çıkarılan 367 Sayılı Genelge ile de tüm ülkede yaygınlaştırılması çalışmalarına başlanmıştır¹³¹.

1983 yılına gelindiğinde, sosyal hizmetleri yeniden düzenleyerek daha etkin ve verimli hale getirmek, standartları geliştirmek, hizmet alanlarını genişletmek ve sosyal hizmet alanında işbirliği ve koordinasyon sağlamak amacıyla Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun kurulmasını öngören 2828 Sayılı Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu yürürlüğe girmiştir¹³².

¹²⁷ Fatma Özdemir Uluç, Psiko-Sosyal ve Hukuksal Açıdan Koruyucu Aile Bakımı, 1. Baskı, Atilla Kütabevi Yayınları, Ankara, 1997, s.127

¹²⁸ Seda Akbulut Kurtuluş, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Aracılığıyla Evlat Edinme ve Koruyucu Aile Kurumu, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2011, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.103

¹²⁹ Nesrin G. Koşar, Türkiye'de Koruyucu Aile ve Evlat Edinme Sistemlerinin Dünü, Bugünü, Yarını, Koruyucu Aile Evlat Edinme Hizmetleri ve Ruh Sağlığı Prof. Dr. Mualla Öztürk Anısına XX. Sempozyum Sunumları, Ankara 15-16 Şubat 2007, Ankara Erciyes Tıp Fakültesi Çocuk/Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Yayınları, 7-16, Ankara, 2008, s.11

¹³⁰ a.g.e.,: Akyüz, a.g.e., s.477

¹³¹ a.g.e.,: Akyüz, a.g.e., s.477

¹³² a.g.e.,: Akbulut, a.g.e., s.103

2828 Sayılı Kanuna dayanarak 1984 tarihinde ilk koruyucu aile yönetmeliği çıkarılmış ve koruyucu aile uygulamaları 1993 yılına kadar bu yönetmelikte belirtilen esaslara uygun olarak yürütülmüştür. 1983 tarihinde ise, ikinci bir yönetmelik çıkarılarak, ilk yönetmelikteki eksiklikler giderilmeye çalışılmıştır¹³³.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK), koruyucu aile uygulamasını tüm ülkede teşvik etmek amacıyla 1992 yılında koruyucu aile projesini hazırlamıştır. Bu proje kapsamında Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na bağlı çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarında bakılan çocuklarla, sırada bekleyen korunma kararı alınmış çocukların kurum bakımı yerine istekli ve gönüllü ailelerin yanına yerleştirilmeleri esas alınmıştır. Bu projenin, 1993 yılında, öncelikle Ankara, Bursa, İstanbul, Antalya, Denizli, İzmir, Samsun ve Malatya'da, daha sonra 1996 yılından itibaren ise tüm Türkiye'de uygulanması hedeflenmiştir¹³⁴.

1993 yılında Koruyucu Aile Yönetmeliği'nin bazı maddeleri, 2006 yılında ve 2009 yılında çıkarılan yönetmeliklerle değişikliğe uğrayarak yürürlükte kalmaya devam etmiştir¹³⁵.

2011 yılında ise, 633 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile SHÇEK Müdürlüğü kapatılarak, Aile ve Sosyal Politikalar (ASPB) Bakanlığı kurulmuştur. Aynı kararnameye göre ASPB Bakanlığı bünyesinde "Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü" de kurulmuştur. 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu ise, 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu olarak değiştirilmiştir*.

ASPB Bakanlığı'nın kurulması ile Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde bulunan koruyucu aile hizmetinin yönetmelikteki eksik yönleri olduğu düşünüldüğü için 2012 yılında 28497 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Koruyucu Aile Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir.

3.1.4. Koruyucu Aile Kurumunun Hukuki Niteliği

Koruyucu aile hizmeti sırasında, hakkında koruma kararı alınan çocuğun yanına yerleştirildiği aile ile kurum arasında bir sözleşme gerçekleştirilir. Taraflar arasında imzalanan sözleşmenin hukuki niteliğinin belirlenmesi, bir uyumsuzluk

¹³³ a.g.e.,: Akyüz, a.g.e., s.477

¹³⁴ a.g.e.,: Akyüz, a.g.e., s.477

¹³⁵ a.g.e.,: Akbulut, a.g.e., s.104

*03.06.2011 Tarihli ve 633 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname

çıkıldığında uygulanacak hükümlerin belirlenebilmesi açısından önem taşımaktadır. Bir görüşe göre, çocuğun aile yanına yerleştirilmesi sözleşmesi, aile hukuku sonuçlarını doğurmaz, karma sözleşme niteliğindedir ve vekalet unsurları taşımaktadır. Başka bir görüşe göre, koruyucu aile sözleşmesi daha çok Borçlar Hukuku Sözleşmesi niteliğinde olup, vekalet kurallarının kıyasen uygulandığı sui generis* bir sözleşme niteliğindedir¹³⁶. Uluç'a¹³⁷ göre, yerleştirme sözleşmesini vekalet unsurları taşıyan bir tür isimsiz aile hukuku sözleşmesi olarak tanımlamaktadır. Uluç'a göre, koruyucu aile sözleşmesi özel hukuk alanında sonuç doğuran bir kamu tasarrufudur.

Koruyucu aile kurumunda, çocuğun refahı için yapılan bu hizmetler kamu hizmetleri niteliğindedir ve bu hizmeti gerçekleştirmekle bir kamu tüzel kişisi olan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı olan SHÇEK görevli kılınmıştır. Koruyucu aile olan kişi ya da kişiler ise bu kamu hizmetinin yürütülmesine, çocuğu yanına aldıktan itibaren bizzat katılmış olmaktadır. Yönetmelik sözleşmenin diğer şartı ise yönetime, özel hukuk yetkilerini aşan yetkilerin tanınmasıdır¹³⁸. Buna göre, yönetim yönetsel sözleşmelerde, tek yanlı iradesi ile bir takım değişiklikler yapabilir, zira sözleşmenin diğer tarafı karşısında yönetim kamu yararını temsil eder¹³⁹. Bu bağlamda da sözleşmede, yönetime üstünlük tanıyan bazı kayıtlar yer alabilir. Koruyucu aile sözleşmesinde, aile SHÇEK Genel Müdürlüğü tarafından belirlenen sözleşme metnini imzalamakta, ayrıca sözleşmenin hükümlerini belirlemede söz hakkına sahip bulunmamaktadır. Diğer taraftan sözleşme metninde yazan maddeler koruyucu aileye birtakım yükümlülükler getirmektedir. Koruyucu ailelerin bu yükümlülükleri yerine getirememesi durumunda sözleşme iptal edilebilir. Bu bağlamda koruyucu aile sözleşmesinin maddelerinde, kamu yararını temsil eden SHÇEK lehine bir takım yetkiler tanınmıştır. Tüm bu değerlendirmeler ışığında koruyucu aile sözleşmesinin yönetsel sözleşmenin unsurlarını kısmen karşıladığı açıktır. Bu bağlamda koruyucu aile sözleşmesini, bünyesinde yönetsel sözleşmenin unsurlarını taşıyan ve sonuçlarını özel hukuk alanında doğuran sui generis bir sözleşme olarak tanımlamak mümkündür¹⁴⁰.

¹³⁶ a.g.e.,: Akbulut, a.g.e., s.104

¹³⁷ a.g.e.,: Uluç, a.g.e., s.90

*Türkçede tam olarak, kendine özgü, nevi şahsına münhasır gibi sıfatlarla karşılanabilir.

¹³⁸ Şeref Gözübüyük, Yönetmelik Yargısı, 29. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2009, s.79

¹³⁹ a.g.e.,: Uluç, a.g.e., s.92

¹⁴⁰ a.g.e.,: Akbulut, a.g.e., s.104

3.2. Koruyucu Aile Modelleri

Koruyucu aile modelleri, koruyucu aile olan ailelerin farklılıklarını ifade etmektedir. Bu modeller, korunmaya muhtaç durumda olan çocukların koruyucu aileler yanında ne kadar süre kalacağını belirlemek ve koruyucu aile olacak ailelerin hangi koşullarda ve ne şekilde bu hizmeti vermeleri gerektiğini belirlemektedir. Her çocuğun korunmaya muhtaçlık durumunun süresi ve şartları farklı olduğu için koruyucu aile modelleri çok büyük önem taşımaktadır. Koruyucu aile modelleri, 2012 tarihinde 28497 Sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Koruyucu Aile Yönetmeliği’nin tanımlar bölümünden oluşan 4.maddesinde açıklanmıştır.

3.2.1. Akraba veya Yakın Çevre Koruyucu Aile Modeli

28497 Sayılı Koruyucu Aile Yönetmeliği’nin tanımlar bölümünden oluşan 4. Maddesinin a bendinde akraba veya yakın çevre koruyucu aile modeli şu şekilde tanımlanmıştır;

“Veli ya da vasi dışında kalan kan bağı bulunan akrabalar ya da çocuğun iletişim içinde olduğu veya tanıdığı bakıcı, komşu gibi yakın çevresinde olan, tercih etmeleri halinde en az temel ana, baba eğitimleri kapsamında eğitim almış kişi ve ailelerin sağladığı bakımdır”.

Çocuğun veli ya da vasisi dışında kalan akrabalarından biri ya da yakın çevrelerinde bulunan komşu, aile dostları gibi aile ya da kişiler bu hizmet modeli kapsamında koruyucu aile olabilmektedirler. Bu aile ve kişilerin, çocukları önceden tanıyor olmaları ya da onlarla akraba olmaları tek başına yeterli değildir. Bu aile ve kişilerin çocuklara koruyucu aile olmak konusunda gönüllü ve istekli olmaları gerekmektedir. Ayrıca koruyucu aile olmak isteyen aile ve kişilerin aile fertlerinden her birinin koruyucu aile olmak konusundaki isteği paylaşıyor olmaları gerekmektedir¹⁴¹.

Bu modelde en çok dikkat edilmesi gereken husus, koruyucu aile olacak olan akraba ya da yakın çevredeki aile ya da kişilerin çocuk ile ilişkilerinin iyi olmasıdır. Çünkü burada amaç, çocuk için en doğru ve yararlı ortamın oluşturulmasını sağlamaktır. Bunun dışında yönetmelikte yapılan tanımda da belirtildiği gibi, koruyucu aile olmak isteyen akraba veya yakın çevredeki aile ya da kişilerin en az ana, baba eğitimi almaları gerekmektedir.

¹⁴¹ 14.12.2012 tarih 28497 Sayılı Koruyucu Aile Yönetmeliği madde 4/a

3.2.2. Geçici Koruyucu Aile Modeli

28497 Sayılı Koruyucu Aile Yönetmeliği'nin tanımlar bölümünden oluşan 4. Maddesinin e bendinde geçici koruyucu aile modeli şu şekilde tanımlanmıştır;

“Acil koruma gereken ya da hakkında hizmet planı oluşturulmamış ve kurum bakımına yerleştirilmemiş ya da kendisi için planlanan hizmet modelinden çeşitli nedenlerle yararlandırılmamış çocuklar için, temel ana, baba eğitimleri ve Koruyucu Aile Birinci ve İkinci Kademe Eğitimini almış profesyonel kişi ve ailelerin birkaç gün ile en fazla 1 ay arasında değişen bakımdır”.

Geçici koruyucu aile modeli, korunmaya muhtaç durumda bulunan ve henüz bir kuruma yerleştirilememiş olan çocukların acil olan durumuna çözüm bulmak için geliştirilmiş bir modeldir. Geçici koruyucu aile hizmeti verecek olan aile ya da kişilerin tanımda da belirtildiği gibi, temel ana, baba eğitimlerini ve Koruyucu Aile Birinci ve İkinci Kademe Eğitimlerini almaları şartı bulunmaktadır. Bu eğitimleri alana kişi ya da aileler, korunmaya muhtaç durumda olan çocuklara geçici koruyucu aile olabilirler¹⁴².

Bu modelde dikkat edilmesi gereken en önemli husus; geçici olarak koruyucu ailenin yanına yerleştirilecek olan çocuğun ne kadar süre ile bu hizmetten yararlanacağına karar vermektir. Çocuğun koruyucu aileye ihtiyaç duyduğu süreye göre model belirlemek çok önemli bir konudur. Geçici koruyucu aile modeli, sadece acil durumlarda veya hizmet modellerinden hangisinin çocuk için daha uygun olduğuna karar verilemediği durumlar için uygulanmaktadır¹⁴³

3.2.3. Süreli Koruyucu Aile Modeli

28497 Sayılı Koruyucu Aile Yönetmeliği'nin tanımlar bölümünden oluşan 4. Maddesinin r bendinde süreli koruyucu aile modeli şu şekilde tanımlanmıştır;

“Öz ailesi yanına kısa sürede döndürülme imkanı bulunmayan ya da kalıcı olarak aile yanına yerleştirilemeyen çocuklara, tercihen temel ana, baba eğitimleri ve Koruyucu Aile Birinci Kademe Eğitimini almış kişi ve ailelerin sağladığı bakımdır”.

Süreli koruyucu aile modeli, öz ailelerinin yanında uzun süre kalamayacak olan çocuklar için geçerli olan koruyucu aile modelidir. Daha önce de belirtildiği gibi, çocuklar için en uygun ve doğru bakım, aile yanında olan bakımdır. Çeşitli nedenlerle

¹⁴² Sabiha Kuş, Koruyucu Aile Hizmeti ve Toplumsal Farkındalık: Çanakkale İli Örneği, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı., Çanakkale, 2014, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) s.46

¹⁴³ a.g.e.,: Kuş, a.g.e., s.46

bazı korumaya muhtaç çocukların, evlat edinilmeleri için şartlar uygun olmamaktadır. Süreli koruyucu aile modeli, bu durumda olan çocuklar için oluşturulmuş modeldir. Kurum bakımının bir basamak olması nedeniyle koruyucu aile yanına yerleştirilen çocuk, öz ailesinin kendisine bakacak durumunun olmaması sonucu koruyucu aile bakımı ile koruma altına alınmaktadır.

Diğer modellerde olduğu gibi, bu modelde de koruyucu aile olmak isteyen kişi ya da ailelerin temel ana, baba eğitimlerini ve Koruyucu Aile Birinci Kademe Eğitimlerini almaları şartı bulunmaktadır. Korunmaya muhtaç durumda bulunan çocuk, kalıcı bir ailenin yanına yerleştirilemiyorsa ve öz ailesinin çocuğuna uzun süreli olarak bakabilecek durumu yoksa süreli koruyucu aile modelinden yararlanılmaktadır¹⁴⁴.

3.2.4. Uzmanlaşmış Koruyucu Aile Modeli

28497 Sayılı Koruyucu Aile Yönetmeliği'nin tanımlar bölümünden oluşan 4. Maddesinin ş bendinde uzmanlaşmış koruyucu aile modeli şu şekilde tanımlanmıştır; *“Özel zorlukları ve ihtiyaçları olan çocuklara yardımcı olabilecek lisans eğitimine sahip olan veya eşlerden biri en az ilköğretim düzeyinde olmak üzere temel ana, baba eğitimleri, Koruyucu Aile Birinci ve İkinci Kademe Eğitimlerini almış kişi ve ailelerin sağladığı bakımdır”*.

Uzmanlaşmış koruyucu aile modeli, tanımda da belirtildiği gibi, özel zorlukları ve ihtiyaçları bulunan çocuklar için oluşturulmuş olan bir koruyucu aile modelidir. Özel zorluk ve ihtiyaçtan ne kastedildiği yine aynı yönetmeliğin tanımlar bölümündeki 4. Maddesinin p bendinde şu şekilde açıklanmıştır; *“suça sürüklenen ve suçun mağduru olup davranış bozukluğu sergileyen ve özel ilgi, destek ve bakım gerektiren mahkeme kararı ile koruma ve bakım altına alınan çocuk”*.

Koruma altına alınması mahkeme kararı ile alınmış korunmaya muhtaç çocukların suça sürüklenmemeleri ve psikolojik ve fizyolojik açılardan daha fazla zarar görmemeleri için özel bir şekilde ve kontrol altında bakım almaları gerekmektedir. Bu durumdaki çocukların, davranış bozukluğu sorunlarını çözmek amacıyla özenli bir şekilde bakılacakları, sevgi, ilgi ve şefkat görebilecekleri bir ailenin yanında kalmaları gerekmektedir.

¹⁴⁴ 14.12.2012 tarih 28497 Sayılı Koruyucu Aile Yönetmeliği madde 4/r

Diğer koruyucu aile modellerinden farklı olarak uzmanlaşmış koruyucu aile modelinde, koruyucu aile olacak kişi ya da ailenin eğitim düzeyleri büyük önem taşımaktadır. Yönetmelikte yapılan tanımda da görüleceği gibi, lisans düzeyinde veya eşlerden en az birinin ilköğretim düzeyinde eğitim almış olması gerekmektedir. Bu koşulları sahip kişi veya ailelerin, özel zorluk ve ihtiyaçları olan bu çocukların bakımı konusunda özenli ve sabırlı davranmaları gerekmektedir. Aynı zamanda diğer koruyucu aile modellerinde olduğu gibi temel ana, baba eğitimlerini ve koruyucu Aile Birinci Kademe Eğitimlerini almaları zorunluluğu bulunmaktadır¹⁴⁵.

3.3. Koruyucu Aile Olabilmenin Şartları

Koruyucu aile olabilmenin şartlarını “genel olarak”, “korunmaya muhtaç çocuk”, “T.C vatandaşı olmak”, “Türkiye’de sürekli ikamet etmek”, “en az ilkokul mezunu olmak”, “25-65 yaş aralığında olmak”, “çocuğun velayet hakkına sahip kişilerden olmamak”, “daha önce koruyucu aile statüsünün iptal edilmemiş olması” başlıkları altında incelemek mümkündür.

Genel Olarak: Koruyucu aile hizmeti, korunmaya muhtaç çocuklar için alınan bir koruma tedbiridir. Daha önce de belirtildiği gibi koruyucu aile hizmeti, çeşitli nedenlerle öz ailelerinin yanında bulunmasında sakınca olan çocukların himaye edilerek, kendisine gerçek bir aile ortamı sunmak için oluşturulmuş bir hizmettir. Koruyucu aile hizmetinin amacına ulaşabilmesi, ancak koruyucu ana/baba olacak olan kişilerin, öz ana/babanın yerini doldurabilmesi gerekmektedir. Bu nedenle koruyucu aile olabilmek için bir takım şartların var olması, kuruma, koruyucu aile seçme konusunda yol göstermektedir¹⁴⁶.

Koruyucu aile olabilmek için aranan şartlar 2828 sayılı yasanın 23 üncü maddesi ile koruyucu aile yönetmeliğinin 4 üncü ve 8 inci maddelerinde düzenlenmiştir.

Korunmaya muhtaç bir çocuğun varlığı: Koruyucu aile hizmetinin uygulanabilmesi için ilk şart, hakkında koruma kararı alınabilecek nitelikte korunmaya muhtaç bir çocuğun var olması gerekmektedir. Yani, koruyucu aile hizmeti için korunmaya muhtaç çocuk hakkında koruma kararının alınmış olması şartı bulunmaktadır. 2828 Sayılı Kanun’un 3. Maddesinin b fıkrasında korunmaya muhtaç çocuk;

¹⁴⁵ a.g.e.,: Kuş, a.g.e., s.47

¹⁴⁶ a.g.e.,: Akbulut, a.g.e., s.112

“beden, ruh ve ahlak gelişmeleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup, ana veya babasız, ana ve babasız, ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan, ana veya babası veya her ikisi tarafından terk edilen, ana veya babası tarafından ihmal edilip, fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuk”

olarak tanımlanmaktadır.

T.C vatandaşı olmak; Yönetmeliğin 8. Maddesinde koruyucu aile olmak isteyen kişi ya da ailenin T.C vatandaşı olması şartı yer almaktadır. Bu nedenle, yabancı uyruklu bir aile ya da kişinin Türkiye’de koruyucu aile olarak başvuruda bulunması mümkün değildir. Bunun nedeni, 2828 Sayılı Kanun’un 4. Maddesinde şu şekilde açıklanmıştır;

“Korunmaya muhtaç çocukların, Türk örf, adet, inanç ve milli ahlakına sahip, kendisine güvenen, insan sevgi ve saygısıyla dolu, Atatürkçü düşünce ve Atatürk ilke ve inkılaplarına uygun olarak yetiştirilmeleri, bir iş veya meslek sahibi yapılmaları, koruma kararı kalktıktan sonra da toplum içinde izlenmeleri, ve imkanlar ölçülerinde desteklenmeleri gerekmektedir”.

Koruyucu aile hizmeti kapsamında konulan T.C vatandaşı olma şartı, sadece koruyucu aile olmak isteyen kişiler için geçerlidir. Korunmaya muhtaç çocuklar için geçerli değildir. Yabancı uyruklu bir çocukta, koruyucu aile hizmetinden yararlanabilmektedir. Korunmaya muhtaç yabancı uyruklu bir çocuğun, koruyucu aile hizmetinden yararlanırken, kendi kimliğinin korunması esas alınmıştır. Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin 8. Maddesinde bu husus koruyucu aile koruma tedbiri uygulanan çocuğun yetiştirilmesinde, çocuğun etnik, dinsel, kültürel ve dil kimliğine gereken saygının gösterileceği belirtilerek dile getirilmiştir¹⁴⁷.

Türkiye’de sürekli ikamet etmek; Koruyucu aile olmak isteyen kişi ya da ailelerin sürekli olarak Türkiye’de ikamet etmeleri şartı aranmaktadır. Bu durumda, koruyucu aile olmak isteyen kişilerin, T.C vatandaşı olmaları tek başına yeterli olmamakta aynı zamanda Türkiye’de yaşıyor olmaları gerekmektedir. Bunun en önemli nedeni, koruyucu ailelerin, bu hizmeti devlet adına yapıyor olmalarıdır. Dolayısıyla bu hizmet, devletin denetimi ve gözetimi altında yapılmaktadır (Serdar, 486). Koruyucu aile Yönetmeliği’nin 14. Maddesinde, sosyal hizmetler uzmanlarının, koruyucu aile yanında kalan çocukların belli aralıklarla kontrol edilmesini ve mevcut

¹⁴⁷ İknur Serdar, Koruyucu Aile, Prof. Dr. Seyfullah Edis’ e Armağan, İzmir, 2000, s.485

sorunların çözümünde aileye ve çocuğa destek vermeleri ile ilgili düzenlemeler bulunmaktadır. Bu kontroller sırasında Koruyucu Aile Yönetmeliği 5 inci maddesinde belirtilen durumlar söz konusu ise, koruyucu aile sözleşmesi iptal edilerek çocuk aileden geri alınabilir. Bunun dışında, koruyucu aile hizmetinin bir diğer amacı da, çocuğun kendi öz ailesinden koparılmamasını sağlamaktır. Tüm bu nedenlerle ailenin Türkiye’de yaşıyor olması gerekmektedir¹⁴⁸.

En az ilkokul mezunu olmak; Yönetmeliğin 8. Maddesinde, koruyucu aile olmak isteyen kişilerin en az ilkokul mezunu olmaları şartı aranmaktadır. Koruyucu aile kurumunun amaçlarından biri de, korunmaya muhtaç çocukların, çağın gereklerine ayak uyduran birer birey olarak yetiştirilmelerine imkan sağlamaktır. Bu nedenle koruyucu aile kurumunun amacını gerçekleştirebilmesi için ailenin en azından temel eğitim almış olması zorunluluğu getirilmiştir¹⁴⁹.

25-65 yaş aralığında olmak; Koruyucu aile olmak kişilerde aranan diğer bir şart ise 25- 65 yaş aralığında olmalarıdır. 25 yaşın altında koruyucu aile olunamamasının nedeni, kişinin koruyucu aile olmadan önce, koruyucu aile kurumunun amaç ve gereklerini kavrayabilecek yaşta olması gerekliliğidir. Kişinin, bir çocuğun sağlıklı gelişimini tamamlamasına katkı sağlayabilecek olgunluğa sahip olması gerekmektedir. Kendi gelişimini tamamlamamış kişilerin sağlıklı bireyler yetiştirmesi mümkün olmamaktadır. Ayrıca, çocukların, kendisine koruyucu aile olan kişileri, ana/baba olarak değil de arkadaş gibi görmesi, koruyucu aile hizmetinin amacına hizmet etmeyecektir. Yaş sınırının getirilmesindeki amaç ise, yine çocukların koruyucu ailelerini ana/baba yerine nine/dede olarak görmeleridir. Bu durum da, koruyucu aile kurumunun amacına uygun olmayacaktır¹⁵⁰.

Bunların yanı sıra, akrabaların ya da belirli bir süredir devam eden ana/baba çocuk ilişkisinin kurulduğu ailelerin koruyucu aile olmak istemeleri durumunda, kurumun yapacağı bir inceleme sonucunda, yaş ve eğitim koşulu aranmayabilir¹⁵¹

Çocuğun velayeti hakkına sahip kişilerden olmamak; Çocuğun velayet hakkı ana/baba ile evlat edinme durumunda evlat edinen kişi veya kişilere aittir. Koruyucu aile kurumu ile ailesi bulunmayan yahut geçici veya sürekli olarak aile ortamında kalması mümkün olmayan çocukların, sağlıklı ortamlarda gelişerek topluma uyumlu, yararlı bireyler olarak yetişmelerinin sağlanması amaçlanmaktadır.

¹⁴⁸ a.g.e.,: Akbulut, a.g.e., s.112

¹⁴⁹ a.g.e.,: Akbulut, a.g.e., s.115

¹⁵⁰ a.g.e.,: Akbulut, a.g.e., s.115-116

¹⁵¹ Koruyucu Aile Yönetmeliği m.8

Dolayısıyla çeşitli nedenlerle geçici veya sürekli olarak aile ortamından uzaklaştırılması gereken çocuğun koruyucu aile kurumu ile tekrardan velayet hakkına sahip ana baba veya evlat edinene verilmesi söz konusu değildir¹⁵².

Daha Önce Koruyucu Aile Statüsünün İptal Edilmemiş Olması; Yönetmeliğin 16. maddesi ile komisyonca koruyucu aile statüsü iptal edilen bir kişi ya da aileye bir daha çocuk verilmesinin mümkün olmayacağı belirtilmiştir. Yönetmeliğin 8. Maddesinde koruyucu aile olmanın şartları arasında bu durum belirtilmemiştir. Ancak 16. Maddesindeki düzenleme gereği, koruyucu aile olarak başvuracak kişinin daha önce komisyon kararı ile koruyucu aile statüsünün iptal edilmemiş olması gerekmektedir¹⁵³.

3.4.Koruyucu Aile Olma Süreci

Koruyucu aile olmak isteyen kişiler öncelikle yaşadıkları İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü'ne başvuruda bulunmaktadırlar¹⁵⁴. Başvurudan sonra, başvuruyu yapan kişilerin, başvuru şartlarına uyup uymadıkları sosyal hizmet uzmanı tarafından değerlendirmeye alınır. Başvuru şartlarına sahip oldukları tespit edilen kişilere koruyucu ailenin esasları, işleyişi, amacı, kapsamı ve koruyucu aileye yerleştirilecek çocukların özellikleri hakkında bilgi verilerek ilk görüşme yapılır. Yapılan bu ilk görüşme sırasında sosyal hizmet uzmanı ayrıca başvuru yapan kişilere sorular sorarak, koruyucu aileye ilişkin bilgiler, onlara bu karara aldırın sebepler ve etki eden unsur ya da kişiler hakkında genel anlamda bilgi toplar. Yapılan bu ilk görüşme sonunda, başvuru yapan kişiler, sosyal hizmet uzmanı ile birlikte ilk görüşme formu doldururlar. Bunun yanında başvuru yapan kişilerin bu konudaki yazılı başvuruları alınarak aileden, bir adet vesikalık fotoğraf¹⁵⁵, T.C. kimlik numarası beyanı¹⁵⁶, öğrenim durumunu gösterir belgenin aslı veya idarece onaylı örneği¹⁵⁷, evliler için evlenme cüzdan örneği¹⁵⁸, iş veya gelir durumunu gösteren belge¹⁵⁹ adli sicil kaydının bulunmadığına ilişkin yazılı beyan¹⁶⁰ içerir belgeler istenir.

¹⁵² a.g.e.,: Akbulut, a.g.e., s.117

¹⁵³ a.g.e.,: Akbulut, a.g.e., s.117-118

¹⁵⁴ Koruyucu Aile Yönetmeliği m. 8

¹⁵⁵ Koruyucu Aile Yönetmeliği m. 8/2-a

¹⁵⁶ Koruyucu Aile Yönetmeliği m. 8/2-b

¹⁵⁷ Koruyucu Aile Yönetmeliği m. 8/2-c

¹⁵⁸ Koruyucu Aile Yönetmeliği m. 8/2-ç

¹⁵⁹ Koruyucu Aile Yönetmeliği m. 8/2-d

¹⁶⁰ Koruyucu Aile Yönetmeliği m. 8/2-e

Koruyucu aile olacak kişilerin çocuğun bakımını, psiko-sosyal gelişimini ve eğitimini etkileyecek ya da çocuğa zarar verecek düzeyde fiziksel engeli, ruhsal rahatsızlığı ve bulaşıcı hastalığının olmadığını gösterir rapor¹⁶¹ da istenen belgeler arasındadır. Kişilerin evli olmaları halinde her iki eş içinde aynı belgeler ayrı ayrı istenmektedir. Başvuruda bulunan kişilerle birlikte yaşayan birileri varsa bu kişilerin de adli sicil kaydının temiz olması ve ruhsal ve bulaşıcı bir hastalıklarının olmadığına dair rapor almaları gerekmektedir¹⁶². Başvuruyu yapan aileler, koruyucu aile başvurunun yapıldığı andan itibaren, koruyucu aile hizmetinin sona ermesine kadar geçen süre içerisinde sözleşmenin tüm yükümlülükleri kabul etmiş sayılmaktadırlar. Başvurusu kabul edilen kişiler hakkında, sosyal hizmet uzmanı tarafından sosyal inceleme yapılmaktadır. Yönetmeliğin 9. maddesinde sosyal hizmet uzmanının sosyal inceleme yaparken, dikkat etmesi gereken kriterler detaylı bir şekilde düzenlenmiştir. İlgili maddeye göre, koruyucu aile olmak isteyen kişilerin yaşadığı yer ve çevre, çocuk yetiştirmek için uygun bir çevre olması gerekmektedir. Çocuğun kötü alışkanlıklar edinebileceği, sağlıksız bir ortam fark edilirse başvuru geri çevrilir. Bu çevrenin aynı zamanda çocuğun sağlığı için de uygun olması gerekmektedir. Çocuğun yaşayacağı yerin, acil bir durumda bir sağlık kuruluşuna en kısa zamanda ulaşabileceği bir mesafede olup olmadığı, çevrede hangi düzeye kadar eğitim kurumunun bulunduğu, ailenin çocuğun eğitimini nasıl sağlayacağı, çevrenin güvenli oyun alanlarına sahip olup olmadığı gibi durumlar incelenmektedir. Tüm bu değerlendirmeler sırasında ailenin ekonomik durumu da göz önünde bulundurulmaktadır. Başvuru sahibi ailenin, en azından çocuğun asgari ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir gelire sahip olması aranmaktadır. Yani koruyucu aile olmak isteyen kişi geçimini temin etmek için kendisine çocuk için verilen ücrete ihtiyaç duymamalı, verilen ücreti bir geçim kaynağı olarak görmemelidir¹⁶³.

Sosyal hizmet uzmanının inceleme yaparken dikkat ettiği bir diğer unsur da başvuru yapan kişilerin yaşıdır. Koruyucu aile olabilmenin şartları arasında 25-50 yaş aralığında olma şart yer almaktadır. Çocuk ile koruyucu aile olacak olan kişiler arasında gerçek bir anne-baba-çocuk ilişkisi kurulabilmesini sağlayan bir yaş olmasına dikkat edilir*. Başvuruda bulunan kişinin, kişilik özellikleri de sosyal

¹⁶¹ Koruyucu Aile Yönetmeliği m. 8/2-f

¹⁶² Koruyucu Aile Yönetmeliği 8/4

¹⁶³ a.g.e.,: Serdar, a.g.e., s.488

*Yönetmeliğin 8 inci maddesinde bu husus koruyucu aile adayları ile çocuk arasında ana baba çocuk ilişkisinin kurulması ve birebir ilişki sağlanması esasları çerçevesinde aday ailenin yaşı değerlendirilir şeklinde dile getirilmiştir

incelemede nazara alınacaktır. Koruyucu aile olarak başvuruda bulunan kişilerin, çocuğa örnek olabilecek, tutarlı ve dengeli bir kişilik yapısına sahip olup olmadıkları kontrol edilmektedir¹⁶⁴.

Diğer taraftan koruyucu aile olmak isteyen kişilerin kişiliklerinin sağlıklı bir şekilde gelişmiş olması da gereklidir. Kişilik yapısı soyut bir kavram olduğu için tespit etmesi kolay bir iş değildir. Ancak başvuruda bulunan kişilerin kişilik yapıları yaşadıkları, çalıştıkları çevrede bulunan insanlar üzerinde bıraktıkları etkiler ve çevresinde kişinin ne şekilde tanımlandığı, sosyal hizmet uzmanları tarafından araştırılarak ve gerektiğinde bu kişiler ile görüşmeler yaparak bir fikir elde edebilmek mümkündür¹⁶⁵.

Başvuru yapan kişinin sabıkasının olduğu durumlarda, kişinin aynı suçu tekrarlayıp tekrarlamadığı farklı bile olsa sürekli bir takım suçlara karışıp karışmadığı gibi hususlar değerlendirme yapan sosyal hizmet uzmanı tarafından dikkate alınmaktadır. Eğer kişinin çocuklara karşı işlenmiş bir suçtan sabıkası olduğu tespit edilirse, başvuru iptal edilir¹⁶⁶.

Yapılan değerlendirmede, başvuru sahibinin evlilik ve sosyal ilişkileri de dikkate alınacaktır. Sosyal hizmet uzmanı inceleme yaparken, başvuru sahibinin, evlilik ilişkisinin düzenli ve dengeli olup olmadığını da değerlendirmektedir. Sürekli kavgaların yaşandığı, eşlerin birbirlerine karşı saygı ve sevgisinin kalmadığı, şiddetin uygulandığı yahut eşlerin ayrılma noktasına geldiği evliliklere sahip başvuru sahiplerinin koruyucu aile olmaya uygun şartlara sahip olmadığı kabul edilecektir. Başvuru sahibinin sosyal çevresi ile olan ilişkilerinin de, sağlıklı ve dengeli olması gereklidir. Başvuru sahibinin kendi çocukları varsa ailenin onlara karşı sergilediği davranış ve tutumlar, ailenin çocuklara yaklaşımı konusunda sosyal hizmet uzmanına gerekli bilgiyi verebilmektedir. Ancak çocuğu olmayan başvuru sahiplerinin, çocuk yetiştirme konusundaki tutum ve davranışlarının belirlenmesi oldukça zor bir konudur¹⁶⁷.

Çocuğun yanına yerleştireceği ailenin çocukları yetiştirmekte ve bakmakta, istekli olmaları gereklidir. Sosyal hizmet uzmanının incelemeyi yaparken dikkate

¹⁶⁴ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü İllere Göre Koruyucu Aile Sayısı. <http://www.koruyucuaille.gov.tr/tr/html/22644>> (Erişim Tarihi:11.03.2016)

¹⁶⁵ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü İllere Göre Koruyucu Aile Sayısı. <http://www.koruyucuaille.gov.tr/tr/html/22644>> (Erişim Tarihi:11.03.2016)

¹⁶⁶ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü İllere Göre Koruyucu Aile Sayısı. <http://www.koruyucuaille.gov.tr/tr/html/22644>> (Erişim Tarihi:11.03.2016)

¹⁶⁷ a.g.e.,: Serdar, a.g.e., s.490

alması gereken diğer bir kriter ise diğer aile üyelerinin de aynı duygu ve düşüncüyü paylaşıp paylaşmadıklarını incelemektir. Koruyucu aile olmak için başvuru yapan kişinin diğer aile üyelerinin de yanlarına yerleştirilecek çocuğu benimsemesi çok önemli bir konudur. Zira korunmaya muhtaç çocuğun kendini yaşadığı eve ait hissetmesi sağlıklı bir gelişim için önem arz etmektedir¹⁶⁸.

Engellilik ya da başka bir sağlık sorunu olan kişiler varsa, bu kişilerin engelleri veya sağlık sorunları ile nasıl başa çıktıkları, bir çocuğun bakımını başka birine bağımlı kalmadan ne ölçüde iyi yapabildikleri konularında ayrıntılı olarak araştırma yapılmaktadır. Bütün bunlardan sonra sosyal hizmet uzmanı, başvurunun kabul edilip edilmeyeceğini gerekçeli olarak beyan eder ve başvuruyu olumlu karşılamaşa aileye hangi özelliklere sahip bir çocuğun verilmesinin uygun olacağı konusunda görüşünü belirtir. Söz konusu inceleme yapılmadan önce koruyucu aile adayı, SHÇEK Genel Müdürlüğü'nce hazırlanan koruyucu aile bilgi isteme izin formunu doldurarak, bu inceleme için izin alır. Yapılan inceleme ve değerlendirmeler sonucunda hazırlanan dosya koruyucu aile komisyonuna iletilir. Koruyucu aile komisyonu hazırlanan dosyalar üzerinden yapacağı inceleme sonucunda; koruyucu aile olmak üzere başvuran ailelerin uygun olup olmadığı¹⁶⁹, hangi aileye hangi çocuğun yerleştirileceği¹⁷⁰ konularında oybirliği ile karar alır.

Bir koruyucu ailenin yanına en fazla 3 çocuk yerleştirilebilir¹⁷¹. Ancak çocukların kardeş olması durumunda ise çocuk sayısı daha fazla da olabilmektedir. Koruyucu aileye hangi çocuğun yerleştirileceğine karar verildikten sonra İl Sosyal Hizmetler Müdürlükleri ile yanına çocuk yerleştirilecek koruyucu aile arasında örneği genel müdürlükçe hazırlanmış olan sözleşme imzalanır. İmzalanan sözleşme valilik tarafından onaylanır. Çocuk bir tutanak ile aileye teslim edilir ve çocuğun tesliminden sonra SHÇEK Genel Müdürlüğü'ne yerleştirme ile ilgili bir bilgi formu gönderilir. Bu aşamadan sonra, koruyucu aile ve yanına yerleştirilen çocuk, görevli sosyal hizmet uzmanı tarafından düzenli olarak izlenmeye alınır¹⁷². Ancak yönetmeliğin ilgili maddesinde hangi bu denetlemelerin hangi sıklıkla yapılacağı belirtilmemiştir. Bunun

¹⁶⁸ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü İllere Göre Koruyucu Aile Sayısı. <http://www.koruyucuaille.gov.tr/tr/html/22644>> (Erişim Tarihi:11.03.2016)

¹⁶⁹ Koruyucu Aile Yönetmeliği m. 11/ 1-a

¹⁷⁰ Koruyucu Aile Yönetmeliği m. 11/1-b

¹⁷¹ Koruyucu Aile Yönetmeliği m. 12

¹⁷² Koruyucu Aile Yönetmeliği m. 14

nedeni ise izlemelerin her olayın özelliğine göre planlanmasında sosyal hizmet uzmanına insiyatif kullanma hakkının tanınmasıdır¹⁷³.

3.5.Koruyucu Ailenin Görev ve Yükümlülükleri

Koruyucu Aile Yönetmeliği'nin 15. Maddesinin 1. Fıkrasında bütün koruyucu aile modellerini kapsayacak şekilde koruyucu aile olan kişilerin görev ve yükümlülükleri belirtilmiştir. Yönetmeliğe göre; koruyucu ailelerin görev ve yükümlülükleri 3 farklı şekilde belirlenmiştir.

Koruyucu ailenin sorumluluğu; yanlarına yerleştirilen korumaya muhtaç çocuk ile ilgili olanlar; ASPB İl Müdürlüğü'ne ve sosyal çalışma uzmanı ile ilgili olanlar; çocuk ile çocuğun öz ailesi, akrabaları ve/veya yakın çevresi ile ilgili olanlar şeklinde sınıflandırılmıştır. Yönetmeliğin 15. Maddesinin 1. Fıkrasının (a), (b), (d), (h), (i) ve (j) bentlerinde, koruyucu ailenin yanlarına aldıkları korumaya muhtaç çocuk ile ilgili sorumlulukları şu şekilde açıklanmıştır;

“a) Yanına yerleştirilen çocuğun her yönden sağlıklı gelişimi için gerekli koşulları sağlamak ve uygulamak, Sağlık Bakanlığı'nın belirlediği aralıklarda çocuk izlenim protokollerine göre izlenimi yaptırmak, varsa tedavi planı ile ilgili yükümlülükleri yerine getirmek, uygulamasında koruyucu aile birimiyle işbirliği içerisinde olmak.

b) Çocuğun yetenekleri ve becerilerinin el verdiği ölçüde eğitim ve öğretimi veya meslek sahibi edindirilmesi için gerekli çabayı göstermek, çocuğu koruma, eğitme ve yerleştirme dışında hiçbir surette çalıştırmamak.

d) Çocuğun karşılanabilir nitelikteki ihtiyaç, istek ve beklentileri ile çocuğu ilgilendiren kararlarda düşüncesini almak

h) Çocuğun, il veya ilçe müdürlüğünün uygun görüşü alınmaksızın başka bir kişi veya ailenin yanına bırakılarak oturma yerini değiştirmemek.

j) Çocuğun koşullarının değişmesi sonucu il veya ilçe müdürlüğü tarafından hizmet modelinde bir değişikliğe gidilmesinin planlanması için her türlü destekte bulunmak ve çocuğun ayrılık sürecine hazırlanmasında il veya ilçe müdürlüğü ile iş birliği yapmak.

Yönetmeliğin 15. Maddesinin 1. Fıkrasının (c), (ç), bentlerinde, koruyucu aile olan kişilerin, yanlarına aldıkları korunmaya muhtaç çocuğun, öz ailesi, akrabaları ve/veya yakın çevresine karşı olan sorumlulukları şu şekilde belirtilmiştir;

¹⁷³ a.g.e.,: Akbulut, a.g.e., s.123

c) Görüşürülmesinde koruyucu aile birimince bir sakına bulunmaması durumunda çocuğun; anne, babası ve diğer yakınları ile koruyucu aile birimince uygun görülen şekil ve zamanda görüşmesini sağlamak.

ç) Çocuğun kan bağı bulunan ya da eski çevresinden kişilerle İl ve İlçe Müdürlüğü'nün bilgisi dışında iletişim kurmamak.

Yönetmeliğin 15. Maddesinin 1. Fıkrasının (e), (f), (g), (đ) ve (ı) bentlerinde, koruyucu aile olan kişilerin, ASPB Bakanlığı'na bağlı olan İl ve İlçe Müdürlüğü'ne ve sorumlu sosyal hizmet uzmanına karşı olan sorumlulukları şu şekilde belirtilmiştir;

e) Çocuğun devam edeceği okul, katılacağı kurs, sünnet gibi hayatını etkileyen, değiştiren konularda sorunlu sosyal çalışma görevlisi ile birlikte karar almak.

f) hizmet sürecinde çocukla ilgili oluşan her türlü rutin dışı değişiklikleri ve bunlara ilişkin duyularını zaman geçirmeksizin sorumlu sosyal çalışma görevlisine bildirmek.

g) Koruyucu aile hizmet sürecine ve yerleştirilen çocuklara ilişkin olarak mesleki çalışmaları yürüten sosyal çalışma görevlilerine gerekli çalışma şartlarını hazırlamak, periyodik izlemeleri ve mesleki yönlendirmeleri kabul etmek, koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarının uygulanması için uygulama planı doğrultusunda işbirliği yapmak.

đ) İl ve ilçe müdürlükleri tarafından koruyucu aile konusunda yapılacak eğitim ve çalışmalara katılmak.

ı) Telefon değişikliği bilgisini hemen, adres bilgilerindeki değişiklerini acil durumlar dışında değişiklik gerçekteşmeden bulunduğu il ve ilçede en az 20 gün önce, başka il veya ilçeye taşınma durumunda ise en az 1 ay önce il ve ilçe müdürlüğüne bildirmek ve taşınma sonrasında da sürekli yerleşim yerini 20 gün içinde bildirmek”.

Geçici koruyucu aile modeli kapsamında koruyucu aile olan kişilerin görev ve yükümlülükleri, Koruyucu Aile Yönetmeliği'nin 15. Maddesinin 1. Fıkrasına ek olarak aynı maddenin 2. Fıkrasının (a), (b), (c), (ç), (d) bentlerinde şu şekilde belirtilmiştir;

“a) Acil koruma gerektiren ve kuruluş bakımına yerleştirilmemiş olup, il veya ilçe müdürlüğü tarafından yerleştirilmek istenen çocukları, mazeretsiz olarak 3 defadan fazla olmamak şartıyla günün her saatinde kabul etmek.

b) İl veya ilçe dışına çıkılması gereken durumlarda önceden il veya ilçe müdürlüğüne bilgi vermek.

c) Ev koşullarını hizmete uygun olarak düzenlemek.

ç) Geçici statüden vazgeçmek için dilekçe ile durumunu bildiren koruyucu aile, il veya ilçe müdürlüğünün uygun bulması halinde yanındaki çocukların kendilerine uygun hizmet modellerine geçişleri sağlanana kadar hizmeti sürdürmek.

Uzmanlaşmış koruyucu aile modeli ile koruyucu aile olan kişilerin görev ve yükümlülükleri ise, yine Koruyucu Aile Yönetmeliği'nin 15. Maddesinin 1. Fıkrasına ve aynı maddenin 2. Fıkrasının (a) bendi hariç diğer bentlerine ek olarak aynı maddenin 3. Fıkrasında şu şekilde belirtilmiştir;

a) Koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarının uygulanması için ilgili birimlerle işbirliği yapmayı kabul etmek.

b) Varsa verilen denetim tedbiri hakkında ilgili birimlerle işbirliği yapmak.

c) Hazırlanan uygulama planı, varsa tedavi planı, eğitim tedbiri ile ilgili olarak eğitim planındaki yükümlülükleri yerine getirmek, uygulanmasında koruyucu aile birimiyle işbirliği içerisinde çalışmak”.

3.6.Koruyucu Aile Eğitimi

Koruyucu aile olmak isteyen ve bunun için başvuruda bulunmuş kişi ve ailelerin, başvuruları kabul edildikten sonra, bu hizmeti yerine getirebilmeleri için bazı eğitimlerden geçmeleri gerekmektedir. Çocuk için en yüksek faydanın sağlanması amacıyla verilen bu eğitimler, çocuk gelişimi ve ebeveynlikle ilgili konuları kapsamaktadır.

Korunmaya muhtaç çocuklar, koruyucu aile yanına yerleştirilemeden önce, geçmişte yaşamış oldukları olumsuz durumlar göz önünde tutularak, özellikleri belirlenmektedir. Bu şekilde özel zorlukları ve ihtiyaçları olup olmadığı belirlenmektedir. Bunun yanında geçmiş hayatında özel olarak etkilendikleri kişiler, olumlu ya da olumsuz davranışlar, sesler, görüntü veya nesnelere tespit edilmektedir. Bu şekilde detaylı bir inceleme sonucunda, çocuğa uygun olan koruyucu aileyi bulmak kurum için daha kolay hale gelmektedir. Zor şartlardan geçmiş korunmaya muhtaç çocukların, bakımı hassas bir konu olduğu için, koruyucu aile olmak isteyen kişi ya da ailelerin çocuklara davranış şekilleriyle ilgili eğitimden geçmeleri gerekmektedir¹⁷⁴.

Koruyucu Aile Yönetmeliği'nin 4. Maddesinin s fıkrasına göre; “*Temel Aile Eğitimi: Çocuğun desteklenmesi amacıyla çocuk gelişimi, ihtiyaçları ve etkili ebeveynlik becerilerinin kazanıldığı eğitimdir*”. Temel aile eğitimi, koruyucu aile olmak

¹⁷⁴ a.g.e.,: Kuş, a.g.e., s.57

için başvurmuş ve başvurusu kabul edilmiş tüm kişi ve ailelerin alması zorunlu bir eğitimidir.

Koruyucu Aile Yönetmeliği'nin 4. Maddesinin j fıkrasına göre; *“Koruyucu aile Birinci Kademe Eğitimi: Korunmaya muhtaç çocuğun öz ailesi dışında bir başka aile yanına yerleştirilmesine ilişkin olarak verilen eğitimidir”*. Bu eğitim, geçici aile modeli, süreli aile modeli ve uzmanlaşmış aile modeli ile koruyucu aile olacak kişi ve ailelerin alması gereken eğitimidir. Eğitim, yeni bir ailesi olan bir çocuğa ne şekilde davranılması gerektiği ve çocuğun yeni aileye uyumu sürecinde neler yapılması gerektiği gibi konuları kapsamaktadır¹⁷⁵.

Koruyucu Aile Yönetmeliği'nin 4. Maddesinin k fıkrasına göre; *“Koruyucu Aile İkinci Kademe Eğitimi: Özel zorlukları ve ihtiyaçları olan korunmaya muhtaç çocuğa hizmet vermek üzere koruyucu aile temel eğitimini almış kişilere verilen uzmanlık eğimidir”*. Bu eğitim, Temel Aile Eğitimi almış kişilere verilmektedir. Geçici koruyucu aile modeli ve uzmanlaşmış koruyucu aile modeli ile koruyucu aile hizmeti verecek olan kişi ve ailelerin bu eğitimi almaları gerekmektedir¹⁷⁶.

Koruyucu aile eğitim programına devamlılık göstererek eğitimi tamamlayan kişilere Koruyucu Aile Eğitimi Katılım Belgesi verilmektedir¹⁷⁷.

3.7.Koruyucu Aile Hizmetinin Mahiyeti

Koruyucu aile hizmetinin mahiyeti; ana/baba açısından; çocuk açısından, koruyucu ailenin seçimi açısından ve koruyucu aile hizmetinin planlanması ve organizasyonu açısından olmak üzere 4 ayrı başlık altında incelenebilir.

3.7.1. Anne ve Baba Açısından Koruyucu Aile

Koruyucu aile uygulaması, esas olarak, korunmaya muhtaç çocuklarla ilgili bir hizmet olsa da, çocuğun anne ve babaları da bu hizmetin önemli ve ayrılmaz birer parçasıdır. Kuntbay¹⁷⁸, koruyucu aile hizmetinin, mümkün ise anne ve babanın kendi rızaları ile başvuruda bulunmaları sonucu sağlanması gerekliliğini savunmuştur. Koruyucu aile hizmetini sağlayan hizmet birimlerinin asıl amacı, korunmaya muhtaç çocukların ihtiyaçlarını karşılamak olsa da, anne ve babaya hürmet edilerek, onların verilecek hizmet için rızalarının alınması gerekmektedir. Anne ve babaya verilecek

¹⁷⁵ a.g.e.,: Kuş, a.g.e., s.58

¹⁷⁶ a.g.e.,: Kuş, a.g.e., s.58

¹⁷⁷ 14.12.2012 tarih ve 28497 Sayılı Aile Yönetmeliği, madde 10/3

¹⁷⁸ Günseli Kuntbay, Koruyucu Aile Bakımı, Günçay Basımevi, Ankara, 1962, s.20

hizmetin mahiyeti detaylarıyla anlatılmak, çocukla ilişkilerini korumak ve onlara ana/babalık görevlerini ellerinden geldiği kadar yapabilme fırsatı sunmak, ana/baba olarak kanuni hak ve sorumluluklarını kullanabilmelerini sağlamak önemli bir husustur. Ancak tüm bunlar, anne ve babadan ziyade çocuğun menfaatleri ön planda tutularak yapılmalıdır.

Can¹⁷⁹ tarafından yapılan bir araştırmada, koruyucu aile uygulamalarında, anne ve baba boyutunun ihmal edildiği ortaya çıkmıştır. Araştırmada bazı öz ana/babaların çocuklarının kurum tarafından koruyucu ailelere verilmediği bilgisine sahip olmadıkları ortaya çıkmıştır. Bunun nedenlerinin başında, öz anne/babaların, çocuklarını kurumda ziyaret etmemeleri ve kurum çalışanları ile iletişimde bulunmamaları gelmektedir.

Çocuğun en sağlıklı büyüyeceği ortamın kendi öz ailesinin yanı olduğu düşüncesiyle yola çıkılarak, çözüme kavuşturulabilecek sorunlar yüzünden çocukların ailelerinden ayrılmaması ve mümkünse sorunların çözümlenmesi yoluna gidilmesi gerekmektedir. Gökçe¹⁸⁰, çocukların aile yanından ayrıldıkları için yaşadıkları olumsuz etkileri en başından ortadan kaldırmak için, toplumun tüm imkanlarından hem çocuğu hem de ailesini istifade ettirerek çocuğu kendi evinde tutmaya çalışmak gerektiğini ifade etmiştir.

3.7.2. Çocuk Açısından Koruyucu Aile

Koruyucu aile hizmetinin merkezini korunmaya muhtaç çocuklar oluşturmaktadır. Hizmetin sağlanması sürecinde gösterilen tüm çabalar, çocukların sağlıklı ve mutlu bir gelişim süreci geçirmeleri içindir. Çocuğun aile yanına yerleştirilmesi ve sonrasındaki süreçte, çocuğun hem aile hem de yeni şartlara uyumunun sağlanması gerekmektedir. Bu yeni şartlara uyum sağlayamayan çocuğun mutlu olamayacağı ve hizmetin asıl amacını yerine getiremeyeceği açıktır. Çocuğun koruyucu aile yanına yerleştirilirken, kişisel özelliklerinin göz önünde tutulması gerekmektedir. Koruyucu aile hizmetine uygun olup olmadığı ve bu durum hakkındaki duygu ve düşünceleri sosyal hizmet uzmanları tarafından detaylıca incelenmelidir¹⁸¹.

¹⁷⁹ a.g.e.,: Can, a.g.e., s.55

¹⁸⁰ a.g.e.,: Gökçe, a.g.e., s.29

¹⁸¹ a.g.e.,: Can, a.g.e., s.57

3.7.3. Koruyucu Ailenin Seçimi

Koruyucu aile hizmetin en önemli aşamalarından biri de korunmaya muhtaç olan çocuk için uygun koruyucu aile seçimidir. Her aile koruyucu aile olamayacağı gibi, her çocuk için de uygun olmayabilir. Bu nedenle koruyucu ailenin seçimi konusunda büyük titizlikle davranılması gerekmektedir. Çocuk için en ideal olan ailenin bulunması, koruyucu aile hizmetinin gerçek anlamda amacına ulaşmasını mümkün kılacaktır. Ancak ideal aileyi bulmak bazı durumlarda uzun ve karmaşık bürokratik işlemlere neden olmaktadır. Bu durum ise, koruyucu aile olmak isteyen kişileri yıldırmakta ve vaz geçmelerine neden olmaktadır. Nitekim yapılan araştırmalar, koruyucu aile olmak için başvuruda bulunan ve sonrasında vazgeçen ailelerin % 30'unun, vazgeçme nedenleri olarak, bürokratik işlemleri gösterdiği ortaya çıkmıştır¹⁸².

Koruyucu aile olacak olan kişilerin, çocuğun yaşı, ilgileri, zekası, dini, kültürel çevresi, aile münasebetleri, öğrenim durumu, sosyal intibakı, kişisel problemleri ve gelecekteki bakımı ile ilgili tasarıları anlayacak, kabul edecek kabiliyeti olan kişiler olmaları önemlidir. Çocuk daha önce kendisine bakmakla yükümlü olan kişilerle bazı problemler yaşamış olabilir. Koruyucu ailenin çocuğun önceden yaşamış olduğu bu problemlerle başa çıkabilecek sabra ve yeteneğe sahip olması gerekmektedir. Çocuk için sürekli bir yuva sağlayamayacak bir ailenin koruyucu aile olarak seçilmesi kesinlikle uygun değildir. Çocuğun bir koruyucu aileden alınarak diğerine verilmesi, iyileştirme adına yapılsa da doğru bir uygulama değildir. Her yeni yerleştirme, çocuk için ayrı bir acı tecrübe olmaktadır. Koruyucu aile ile çocuk arasında problemler yaşanması, hem aile hem kurum çalışanları hem de özellikle çocuk için önemli sıkıntılar yaşanmasına neden olmaktadır. Bu nedenle, çocuğun aileye uyumu ve ailenin de çocuğun ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte olup olmadığı dikkat edilmesi gereken hususlardır¹⁸³.

3.7.4. Koruyucu Aile Hizmetinin Planlama ve Organizasyonu

Koruyucu aile hizmetinin verimli ve etkin bir şekilde yürütülmesi, toplumdaki diğer hizmetlerin nasıl işlediği ile yakından ilişkilidir. Diğer hizmet organizasyonlarında hizmet kalitesinin yüksek olması koruyucu aile hizmetinin de kaliteli bir şekilde yürütülmesine yardımcı olacaktır. Kurumlar arası işbirliğinin tesis edilmesi, hizmetlerin

¹⁸² a.g.e.,: Can, a.g.e., s.57

¹⁸³ a.g.e.,: Can, a.g.e., s.58

koordinasyonu ve planlanmasını mümkün kılarak çocuğun almış olduğu hizmette devamlılık sağlayacaktır. Ancak müşterek bir planlama sayesinde çocuğa uygun hizmetler verilebilir. Çocuğa hizmet eden kurum ile, ailenin diğer üyelerine hizmet eden kurum arasında planlı ve işbirliği ruhuna dayanan bir ilişki olmalıdır¹⁸⁴.

3.8.Koruyucu Aile Hizmetinin Sona Ermesi

Koruyucu aile hizmetinin sona ermesi durumu; kendiliğinden sona erme, koruyucu aile sözleşmesinin iptali ile sona erme, gibi 2 durumda gerçekleşmektedir.

3.8.1. Kendiliğinden Sona Ermesi

Koruyucu aile hizmetinin kendiliğinden sona ermesi, 2 şekilde gerçekleşmektedir. Bunların ilki, ölüm nedeniyle, ikincisi de çocuğun büyüyerek reşit olması ile gerçekleşmektedir.

1. Ölüm nedeniyle sona ermesi; Koruyucu aileye verilen çocuğun veya koruyucu ailenin ölümü ile koruyucu aile ilişkisi kendiliğinden sona ermektedir. Koruyucu ailenin ölümünün söz konusu olduğu durumlarda çocuk öncelikle öz ailesinin yanına, bunun mümkün olmadığı yahut uygun olmadığı durumlarda başka bir koruyucu ailenin yanına yerleştirilir. Uygun bir koruyucu ailenin bulunmaması halinde ise çocuk, yaş durumu dikkate alınarak bir kurumda bakım altına alınır¹⁸⁵.

2. Çocuğun reşit olması durumu; Hakkında koruma kararı verilmiş olan çocuk reşit olduğunda, kararın uzatılmamış olması şartıyla, koruma kararı kendiliğinden sona ermektedir. Bunun sonucu olarak, koruma kararı şartına bağlı olan koruyucu aile ilişkisi de başkaca bir işleme gerek kalmaksızın kendiliğinden sona ermektedir¹⁸⁶.

3.8.2. Koruyucu Aile Sözleşmesinin İptali İle Sona Erme

Koruyucu Aile Yönetmeliği'nin 15. Maddesinde, çocuğun koruyucu aile sözleşmesi iptal edilerek geri alınabileceği haller düzenlenmiştir. Buna göre; koruyucu aile, Koruyucu Aile Yönetmeliği'nin 13. Maddesinde belirtilen yükümlülükleri yerine getirmediği takdirde koruyucu aile sözleşmesi iptal edilmektedir¹⁸⁷.

¹⁸⁴ a.g.e.,: Can, a.g.e., s.58

¹⁸⁵ a.g.e.,: Serdar, a.g.e., s.504

¹⁸⁶ a.g.e.,: Serdar, a.g.e., s.504

¹⁸⁷ Koruyucu Aile Yönetmeliği m. 15/a

Çocuk ile koruyucu aile arasındaki uyumsuzluğun yapılan mesleki çalışmalara rağmen giderilememesi halinde koruyucu aile sözleşmesi iptal edilmektedir¹⁸⁸. Koruyucu aile çocuğa gerekli ilgiyi ve sevgiyi göstermesine karşılık kimi zaman çocuk ile aile arasında uyum sağlanamamaktadır. Bu gibi durumlarda sosyal hizmet uzmanı aile ile çocuk arasındaki uyumu sağlamak için yardımcı olmaktadır. Sosyal hizmet uzmanının tüm yardım ve çabalarına rağmen taraflar arasında uyumun sağlanamaması halinde koruyucu aile sözleşmesi iptal edilmektedir.

Koruyucu ailenin çocuğa istenilen şekilde bakmadığının tespit edildiği durumlarda da, koruyucu aile sözleşmesi iptal edilmektedir¹⁸⁹. Bu hüküm esasen sözleşmenin iptal edilme sebeplerinden olan koruyucu ailenin yükümlülüklerini yerine getirmeme halinin özel bir görünümüdür. Zira koruyucu aile, yanına yerleştirilen çocuğun fiziksel, psikolojik, sosyal ve zihinsel yönden sağlıklı gelişmesini sağlayacak ortamı sağlamakla yükümlü tutulmuştur.

Çocuğun koruyucu aile yanına yerleştirilme nedeninin ortadan kalkması halinde de koruyucu aile sözleşmesi iptal edilmektedir¹⁹⁰. Koruyucu aile bakımı için gerekli şartlardan ilki korunmaya muhtaç çocuğun bulunmasıdır. Bu bağlamda çocuğun korunmaya muhtaç hale gelmesine neden olan sebeplerin ortadan kalktığı andan itibaren artık, koruyucu aile bakımının amacı ortadan kalkmış olacağından gerekli inceleme yapılarak koruyucu aile sözleşmesi iptal edilmektedir.

Koruyucu ailenin herhangi bir nedenle koruyucu aile olmaktan vazgeçmesi halinde de koruyucu aile sözleşmesi iptal edilmektedir. Uygulamada koruyucu aileler, aile içinde yaşanan durum değişiklikleri (boşanma, ölüm, hastalık, yeni bir çocuğun olması, ekonomik sıkıntı vb) çocuğun gelişim dönemlerinde yaşanan sorunlar (altını ıslatma, agresif davranışlar, ergenlik döneminde aile ve çevre ile yaşanan problemler, okul başarısına yönelik beklentiler vb), hastalık (tedavisi mümkün olmayan veya uzun süreli tedavi gerektiren hastalıklar), iletişim sorunları gibi nedenlerle koruyucu aile olmaktan vazgeçmekte ve çocuğu geri vermek istemektedirler.

Bu sayılan nedenlerden birinin varlığı halinde, sosyal hizmet uzmanı hazırlayacağı sosyal inceleme raporunu koruyucu aile komisyonuna iletmektedir. Koruyucu aile komisyonu çocuğun geri alınmasına karar vermesi halinde, koruyucu aile sözleşmesi iptal edilerek, çocuk bir tutanakla aileden geri alınmaktadır¹⁹¹.

¹⁸⁸ Koruyucu Aile Yönetmeliği m. 15/b

¹⁸⁹ Koruyucu Aile Yönetmeliği m. 15/c

¹⁹⁰ Koruyucu Aile Yönetmeliği m. 15/d

¹⁹¹ Koruyucu Aile Yönetmeliği m. 15/son, Koruyucu Aile Yönetmeliği m. 11/c-ç

Koruyucu aile kurumunun sona ermesini düzenleyen diğer bir neden Koruyucu Aile Yönetmeliği'nin 16 ncı maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre koruyucu aile statüsünün sakıncalı olduğu saptanan durumlarda koruyucu aile statüsü iptal edilebilmektedir¹⁹². Buna göre, çocuğun ihmal ve istismar edildiğinin, kötü muameleye maruz kaldığının belirlendiği, ailenin sosyal ilişkiler açısından toplumun norm ve değerlerine aykırı düşen davranışlarının varlığının gözlemlendiği, ailenin fizik ve ruh sağlığının çocuğun bakımını etkileyecek derecede bozulmuş olduğu, çocuğun toplum içinde alacağı konumu olumsuz etkileyecek herhangi bir suçtan ve yüz kızartıcı suçtan ceza aldığı için, ailenin periyodik izlemeler ve çocuğun öz ana babası ve yakınları ile iletişimi sürdürmesi konularında kolaylığın sağlanmadığının, ailenin mesleki danışmanlık hizmeti ve yönlendirmelere uygun davranmadığının tespit edildiği durumlarda (www.shcek.gov) koruyucu aileyi izleyen sosyal hizmet uzmanı, sosyal inceleme raporu hazırlayarak, raporu koruyucu aile komisyonuna iletmektedir. Koruyucu aile komisyonu, koruyucu aile statüsünü iptal ettiği takdirde, bu aileye bir daha çocuk verilmemektedir¹⁹³.

Koruyucu aileden geri alınan çocuk öncelikle öz ailesinin yanına, bunun mümkün veya uygun olmaması halinde, başka bir koruyucu aile yanına yerleştirilmektedir. Uygun koruyucu aile bulunamaması halinde çocuk yaş durumu dikkate alınarak bir kuruma bakım altına alınmaktadır¹⁹⁴. Koruyucu aile ve evlat edinme kurumlarının odağı, çocuğun aile yanında yetişmesidir ve her iki kurumda da ailelerin seçim kriterleri temelde aynıdır. Ancak aile, evlat edinme yoluyla hukuksal bir süreci tamamlayarak velayet hakkını alırken, koruyucu aile kurumunda aile, çocuğun bakım, yetiştirme ve eğitim sorumluluğunu devlet ile paylaşmakta, çocuğun velayeti ise öz ana babasında kalmaktadır.

3.9. Türkiye'de Koruyucu Aile Hizmeti

Koruyucu aile hizmeti Türkiye'de halen gelişme aşamasında olan bir hizmettir. Bu gelişimin illere göre değerlendirmesini yapmadan önce koruyucu aile hizmeti etkileyen unsurları dikkate almak gerekmektedir. Türkiye'de koruyucu aile hizmetinin gelişimini etkileyen en önemli unsur nüfus olarak karşımıza çıkmaktadır. Nüfusun fazla olduğu iller, her ne kadar eğitim düzeyi de yüksek iller olsa da, bu illerde korunmaya muhtaç çocuk sayısı da daha fazla olmaktadır. Büyük şehirlerdeki iş

¹⁹² Koruyucu Aile Yönetmeliği m. 16

¹⁹³ Koruyucu Aile Yönetmeliği m. 16

¹⁹⁴ Koruyucu Aile Yönetmeliği m. 17

imkânları ve kentleşme olgusu, kırsal kesimin bu şehirlere göç etmesine neden olmuş, artan nüfus ile birlikte, yaşam koşulları zorlaşmış, gelir ortalaması düşmüş ve zamanla tüm bu etkenler, korunmaya muhtaç çocuk sayısının artmasına neden olmuştur.

Akşit'in verdiği bilgilere göre Türkiye'de 14 bin korunmaya muhtaç çocuk bulunmaktadır. Koruyucu aile uygulamasından halkın çok fazla bilgi sahibi olmadığını söyleyen Akşit, korunmaya muhtaç çocukların yarısının bile koruyucu ailelerin yanına yerleştirilemediğini belirtmektedir¹⁹⁵.

Aşağıdaki tabloda 2014 yılı itibariyle Türkiye'de illere göre koruyucu aile sayısı ve koruyucu aile yanında kalan çocuk sayısı verilmiştir.

¹⁹⁵Güldal Akşit, Türkiye'de Korunmaya Muhtaç Çocuk Sayısı
<http://www.trthaber.com/haber/turkiye/turkiyede-korumaya-muhtac-cocuk-sayisi-55127.html> (17.02.16)

Tablo 1: Türkiye’de 2014 yılı Ocak ayı itibariyle illere göre koruyucu aile sayısı ve koruyucu aile yanında kalan çocuk sayısı¹⁹⁶

İl Adı	Mevcut Koruyucu Aile Sayısı	Koruyucu Aile Yanındaki Çocuk Sayısı	Gönül Elçileri Projesi Kapsamında			
			Toplantı Sayısı	Koruyucu Aile Başvuru Sayısı	Koruyucu Aile Sayısı	Koruyucu Aile Yanındaki Çocuk Sayısı
İzmir	292	327	99	95	59	59
İstanbul	263	283	344	485	169	181
Ankara	150	167	48	247	50	56
Kayseri	140	152	13	5	61	65
Hatay	103	120	29	209	36	41
Bursa	102	148	50	246	82	116
Balıkesir	97	120	461	147	60	77
K. Maraş	96	137	7	208	71	103
Mersin	83	94	37	37	34	42
Adana	79	98	50	79	42	55
Samsun	75	103	17	120	51	69
Gaziantep	74	103	9	30	57	80
Kocaeli	66	83	36	10	49	63
Denizli	61	74	36	178	32	39
Antalya	60	73	27	28	35	44
Konya	56	62	5	57	28	33
Isparta	56	66	15	29	27	66
Sakarya	51	59	21	50	26	32
Afyon	44	49	22	105	33	37
Eskişehir	42	49	26	48	18	20
Manisa	39	48	12	119	31	32
Sivas	35	44	9	51	17	19
Çorum	33	41	85	39	23	31
Giresun	33	36	17	49	16	18
Osmaniye	31	40	3	65	30	39
Kırıkkale	30	31	40	74	20	25
Edirne	29	32	30	74	14	16
Tekirdağ	28	35	12	66	24	31
Amasya	28	29	18	18	27	29
Aydın	25	31	32	45	25	31
Çankırı	25	28	29	3	25	28
Muş	24	26	12	3	18	20
Düzce	24	33	30	20	23	32
Erzurum	24	34	58	101	22	32
Muğla	22	30	67	81	16	23
Kastamonu	22	29	30	47	17	22
Malatya	20	26	11	65	8	12
Kütahya	20	22	20	28	12	12
Tokat	19	22	26	33	13	17
Çanakkale	19	25	22	25	19	25
Aksaray	18	21	52	39	7	11
Zonguldak	15	17	16	7	4	6
Kırşehir	15	20	21	8	12	14

¹⁹⁶ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü İllere Göre Koruyucu Aile Sayısı. <http://www.koruyucuaille.gov.tr/tr/html/22644> (Erişim Tarihi:11.03.2016)

İl Adı	Mevcut Koruyucu Aile Sayısı	Koruyucu Aile Yanındaki Çocuk Sayısı	Gönül Elçileri Projesi Kapsamında			
			Toplantı Sayısı	Koruyucu Aile Başvuru Sayısı	Koruyucu Aile Sayısı	Koruyucu Aile Yanındaki Çocuk Sayısı
Karaman	15	18	11	30	14	17
Uşak	14	19	23	51	7	10
Ordu	14	18	9	23	8	11
Trabzon	13	18	30	26	10	13
Yalova	12	14	608	36	12	14
Siirt	12	13	10	35	10	12
Burdur	11	16	17	20	11	16
Bingöl	11	12	10	4	3	4
Diyarbakır	11	12	24	58	11	12
Artvin	11	20	14	0	0	0
Yozgat	9	12	14	20	7	10
Niğde	9	11	28	6	6	8
Bartın	8	8	21	8	3	3
Şanlıurfa	7	11	41	40	5	11
Rize	7	10	27	32	5	8
Elazığ	7	7	37	14	6	7
Van	7	9	23	45	7	7
Mardin	6	9	20	10	6	9
Karabük	6	6	10	14	6	6
Erzincan	6	9	12	46	2	6
Adıyaman	5	7	19	15	5	7
Ağrı	5	8	35	15	5	8
Sinop	4	11	22	0	4	11
Kilis	4	4	8	5	4	4
Batman	3	5	46	2	2	5
Kırklareli	3	4	15	5	3	4
Bolu	3	4	4	0	2	3
Gümüşhane	3	3	11	7	1	1
Bitlis	2	4	19	9	2	4
Şırnak	2	3	5	9	2	3
Iğdır	1	0	15	29	0	0
Bilecik	1	1	1	7	1	1
Hakkari	1	1	22	6	0	0
Kars	0	0	50	5	0	0
Nevşehir	0	0	9	6	0	0
Tunceli	0	0	1	0	0	0
Bayburt	0	0	6	0	0	0
Ardahan	0	0	1	0	0	0
TOPLAM	2801	3374	3282	4111	1613	2038

Tablo 1.1’de görüldüğü gibi, 2014 yılı itibariyle koruyucu aile hizmetinin en yaygın olduğu il, İzmir ilidir. İzmir’de 292 koruyucu aile mevcuttur. Bu aileler toplam 327 çocuğa koruyucu ailelik yapmaktadırlar. İstanbul ilindeki bulunan 263 koruyucu aile, 283 çocuğa koruyucu aile olmuştur. Ankara ilinde ise, 150 koruyucu aile yanına 167 çocuk yerleştirilmiş durumdadır. İzmir, İstanbul ve Ankara’dan sonra sırasıyla Kayseri, Hatay, Bursa, Balıkesir, Kahramanmaraş, Mersin, Adana ilk 10 sırayı oluşturan şehirlerdir. En az koruyucu aile bulunan iller, Iğdır, Bilecik ve Hakkari’dir. Bu 3 ilde sadece 1’er koruyucu aile bulunmaktadır. Hiç koruyucu aile bulunmayan iller

ise, Kars, Nevşehir, Tunceli, Bayburt ve Ardahan illeridir. Toplumsal, kültürel, demogojik yapı, ekonomik durum ve nüfus yoğunluğu gibi nedenler iller arasındaki koruyucu aile sayısını etkilediği düşünülmektedir.

3.10. Dünyada Koruyucu Aile Modeli Uygulamaları

Gelişmiş ülkelerde korunmaya muhtaç çocuklar için kurum bakımını en aza indirilerek, koruyucu aile hizmetlerinin yaygınlaştırılmasına ağırlık verilmiştir. Genel olarak koruyucu aile ile ilgili kanun ve yönetmeliklerde benzerlikler olsa da farklı uygulamaların olduğu da görülmektedir. Örneğin sosyal devlet anlayışının gelişmiş olduğu Orta Avrupa ülkelerinde uygulanan koruyucu aile tipi genel olarak şöyledir¹⁹⁷;

- Kurum, gerek yaş grupları, gerekse aile yanına yerleştirilen korunmaya muhtaç çocukların nitelikleri yönünden (suça eğilimli, uyumsuz, özel ihtiyaçları olan, zeka özürülü vb.) yaygın bir uygulama alanı görmektedir.
- Çocuğun koruyucu ailenin yanına yerleştirilmesi işlemi mediko-psiko-sosyal bir ekip işbirliği ile gerçekleştirilmektedir.
- Koruyucu aile olma konusunda aranan niteliklerin sınırları geniş tutulmuştur. Uygun görüldüğü zaman bekar ya da dul bir kadın koruyucu anne olabileceği gibi, 60 yaş üzerindeki aileler de koruyucu aile olabilmektedirler.
- Çocuk koruyucu aileye kısa süreli verilebildiği gibi, uzun süreli ve evlat edinilmek üzere de verilebilir.
- Öz ailesi yaşayan çocukların, koruyucu aile yanında kalırken öz ailesiyle ilişkiler kurmasına büyük önem verilir. Öz ailenin hala çocuk üzerinde anne/baba olarak hak ve sorumluluklarının olduğu bilinciyle sosyal hizmet uzmanları aile ile sık sık görüşmeler yaparak ailenin sorumluluklarını hatırlatır. Ailenin mevcut sorunları çözüme ulaştırılmaya çalışılarak, çocuğun öz ailesinin yanına döndürülebileceği ortamın yaratılmasına çalışılır.
- Koruyucu aile olacak olan kişilerin, sadece çocuğu evlerinde barındıran değil, aynı zamanda ona gereksinim duyduğu sevgi ve şefkati vererek, yaşamış olduğu olumsuzlukları çocuğa unutturabilecek nitelikte olmasına önem verilir.
- Koruyucu aile ve korunmaya muhtaç durumda olan çocuk, sosyal hizmet yetkilileri tarafından sık sık denetlenerek kontrol edilir.

¹⁹⁷ Latife Bıyıklı, Korunmaya Muhtaç Çocuklar ve S.O.S Çocuk Köyleri, Özel Eğitim Dergisi, 1995, Cilt: 2, Sayı: 1, s.13-14

Türkiye de var olan 14000 korumaya muhtaç çocukla birlikte var olan 14 milyon ailenin içerisinde koruyucu aile olabilecek niteliklere sahip yaklaşık olarak 8 milyon aile bulunmaktadır. Yapılan araştırmalar Türkiye’de insanların %82 oranında ailenin koruyucu aile hizmetini bilmedikleri ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla Türkiye’de Koruyucu aile hizmeti Avrupa’ya göre %15 gibi çok zayıf bir orandadır. Bu önemli farklılığın; bilgilendirme eksikliği, genetik, kültürel ve geleneksel yapı, yönetsel eksiklikler gibi pek çok nedeni bulunmaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM ve TEKNİKLER

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları ve araçlarla ilgili geçerlik, güvenirlik çalışmaları ve verilerin analizinde kullanılan istatistiksel teknikler hakkında bilgiler verilmiştir.

4.1. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Aydın ilinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı Kurumlarda korunma altına alınmış çocuklar ile Aydın ilinde koruyucu aile yanında kalan çocuklar oluşturmaktadır. Örneklemini ise, Aydın ilinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı Kurumlarda korunma altına alınmış çocuklar (n=40), ile Aydın ilinde koruyucu aile yanında kalan çocuklar (n=33) oluşturmaktadır.

4.2. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veri toplama araçları olarak; Kişisel Bilgi Formu, Piers-Harris'in çocuklar için geliştirdiği Öz Kavram Ölçeği ve Erikson'un Psikososyal Gelişim Dönemleri Ölçeği kullanılmıştır.

4. 2. 1. Kişisel bilgi formu

Kişisel Bilgi Formu, araştırmacı tarafından geliştirilmiş olup, 30 sorudan oluşmaktadır.

4. 2. 2. Öz Kavram Ölçeği

E.V. Piers ve D. Harris tarafından Amerika Birleşik Devletleri'nde, 9 ile 16 yaş arası öğrenciler için geliştirilmiştir. Ölçek, çocuk ve ergenlerin kendilerine yönelik düşünce, duygu ve tutumlarını değerlendirmeyi (ölçmeyi) amaçlamaktadır. Bu ölçek, çocuklarda öz-kavramının (ya da benlik algısını) gelişimini, boyutlarını, kişilik ve çevre öğeleriyle olan ilişkilerini, vb. çalışmada ve belirlemede kullanılır. Ölçek toplam 80 sorudan oluşmaktadır. Sorulara evet ya da hayır ile cevap verilmektedir. Ölçekten en düşük sıfır, en yüksek 80 puan alınabilir. Yüksek puan yüksek benlik saygısına, düşük puan ise, düşük benlik saygısına işaret etmektedir.

İlk form, çocukların hoşlandıkları ve hoşlanmadıkları niteliklerini yansıtan 164 maddeden oluşmuştur (3., 4., 6., sınıflara uygulanmıştır). %10'dan az, %90'dan fazla

aynı yönde yanıtlanan maddeler çıkarılmış, böylece madde sayısı 140'a indirilmiştir. Daha sonra standart bir puanlama sistemi elde etmek için bireyin öz-kavramını yüksek ve düşük olarak belirten maddeler olarak sınıflandırma yapılmış ve tekrar niteliğinde olan maddeler çıkarılmıştır (3., 6., 10. sınıflara uygulanmıştır). Böylelikle madde sayısı 95'e inmiştir. Devlet okullarının 3. 6. ve 10. sınıflarında okuyan kız ve erkek öğrencilere ölçeğin bu formu uygulanmış ve Kuder-Richardson 21 formülü ile hesaplanan homojenlik katsayıları .78 ile .93 arasında bulunmuştur. Aynı gruba 4 ay ara ile iki kez uygulanan ölçeğin test-tekrar test yöntemi ve Pearson Momentler Çarpımı korelasyon tekniği ile hesaplanan değişmezlik katsayıları 3. sınıf için .72, 6. sınıf için .71 ve 10. sınıf için .72 olarak saptanmıştır. Ölçeğin aynı formu için Spearman-Brown formülü kullanılarak hesaplanan içtutarlık katsayıları ise .87 ile .90 arasında çıkmıştır. Altıncı sınıf örnekleminde elde edilen verilere madde analizi uygulandıktan sonra, ölçeğin 80 maddeden oluşan son formu ortaya çıkmıştır¹⁹⁸.

Güvenirliliği Tekrar-test güvenirliliği; Beşinci sınıf öğrencilerine iki ve dört aylık aralarla iki kez uygulanan ölçeğin değişmezlik katsayısı her ikisinde de .77 olarak bulunmuştur.

Geçerliliği Ölçüt-bağımlı geçerlik: 12-16 yaşları arasındaki 98 özel eğitim öğrencisine Piers-Harris Çocuklar İçin Öz-Kavramı Ölçeği ile Lipsitt'in Çocuklar İçin Öz Kavramı Ölçeği uygulanmış, aralarında orta düzeyde (.68) anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Yapı geçerliliği: Ölçeğin kuramsal geçerliliği, faktör analizi tekniği ile sınanmış ve ortaya 10 değişik faktör çıkmıştır. Bu faktörler, toplam test puan varyansının %42'sini açıklamış, bunlardan 6 tanesi yorumlanabilecek nitelikte bulunmuştur. Bu nedenle ölçeğin 6 altteste ayrılabilceği önerilmiştir.

Türkçe Formun Güvenirliliği Test-Tekrar test güvenirliliği: Ölçeğin test-tekrar test yöntemi ve Pearson Momentler Çarpımı korelasyonu tekniği ile hesaplanan değişmezlik katsayıları ilkökul için .72 ile .91; ortaokul için .79 ile .98 arasında değişmiştir. Kuder-Richardson güvenirliliği: Kuder-Richardson 20 formülünün genelleştirilmiş bir formu olan alfa korelasyonları ile belirlenen içtutarlılık katsayıları ilkökul için .87, ortaokul için .86 çıkmıştır.

¹⁹⁸ Necla Öner, Türkiye'de Kullanılan Psikolojik Testler. Boğaziçi Üniversitesi Yayınları. 3. basım. İstanbul, 1997, s.94

Geçerliği Yapı geçerliği: 656 ortaokul ve 732 lise, toplam 1388 öğrenciye PHÖ ile Sınav Kaygısı Envanteri uygulanmıştır. İki Ölçek arasındaki korelasyonlar, ortaokul için $-.50$, lise için $-.47$, $.01$ düzeyinde bulunmuřtur¹⁹⁹. Türkçe’de Öz-Kavramı Ölçeği’ne benzer bir başka ölçek bulunmadığından eşzaman, ölçüt-bağımlı geçerlik sınavası yapılamamıřtır²⁰⁰.

4.2.3. Psikososyal Gelişim Ölçeği

Erikson’un psikososyal gelişim dönemleri ölçeği, Rosenthal ve arkadaşları tarafından 1981 yılında geliştirilmiştir. Ölçeğin orjinalinde Erikson’un psikososyal gelişim dönemlerinin ilk 6’sını ölçen, her biri 12’şer maddeden oluşan 6. alt ölçekli bir ölçme aracıdır ve toplam 72 maddedir. Ölçek 5’li likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin güvenirlik çalışması için 622 öğrenciye uygulama yapılmış ve iç tutarlık katsayısı hesaplanmıştır. Ölçeğin iç tutarlık katsayıları sırasıyla, Güven alt ölçeği için $\alpha = .63$, özerklik alt ölçeği için $\alpha = .62$, Girişimcilik alt ölçeği için $\alpha = .57$, alışkanlık alt ölçeği için $\alpha = .75$, Kimlik alt ölçeği için $\alpha = .71$ ve yakınlık alt ölçeği için $\alpha = .63$ olarak bulunmuştur (Rosenthal ve ark, 1981). Ölçeğin Türkçe’ye uyarlama çalışması için Erikson’un psikososyal gelişim dönemlerinin ilk 5’ini ölçen alt ölçek maddeleri kullanılmış, yakınlık alt ölçeği ile ilgili maddeler kullanılmamıştır.

Güvenirlik: Erikson’un psikososyal gelişim dönemleri ölçeğinin dil eşdeğerliğini sağlamak üzere yapılan, Türkçe ve İngilizce uygulamaları arasındaki pearson momentler çarpım korelasyonu katsayıları, Güven alt ölçeği için $r = .84$, özerklik alt ölçeği için $r = .86$, Girişimcilik alt ölçeği için $r = .83$, alışkanlık alt ölçeği için $r = .79$, Kimlik alt ölçeği için $r = .81$ olarak bulunmuştur. Ölçeğin her bir alt ölçeği için test tekrar test yöntemi ile bulunan pearson momentler çarpım korelasyonu katsayıları güven alt ölçeği için $.78$, zerlik alt ölçeği için $.74$, girişimcilik alt ölçeği için $.73$, alışkanlık at ölçeği için $.71$, kimlik alt ölçeği için $.75$ olarak bulunmuştur. Ölçeğin test tekrar test yöntemi ile elde edilen korelasyon puanları $r = .71$ ile $r = .78$ arasında değişmektedir. Ölçeğin her bir alt ölçeği için iç tutarlık (Cronbach alpha) katsayıları

¹⁹⁹ a.g.e.: ner, a.g.e. s.72

²⁰⁰ a.g.e.: Oner, a.g.e. s.112

güven alt ölçeği için $\alpha=.76$, Özerlik alt ölçeği için $\alpha=.66$, girişimcilik alt ölçeği için $\alpha=.63$, çalışkanlık at ölçeği için $\alpha=.79$, kimlik alt ölçeği için $\alpha=.70$ olarak bulunmuştur²⁰¹.

4.3. Verilerin Toplanması

Araştırmada veriler Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın izni alınarak, 20015–2016 eğitim-öğretim yılı güz döneminde Aydın ilinde bulunan ASPB'ye bağlı kurumlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocuklar belirlenen bir grup çocuğa uygulanan kişisel bilgi formu, öz kavram ölçeği ve psikososyal gelişim ölçeği aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma sırasında kurum çalışanlarının ve koruyucu ailelerin de izni alınarak, yardımlarından faydalanılmıştır.

4.4. Verilerin İstatistiksel Analizi

Verilerin analizi SPSS 15 for Windows programında yapılmış, t testi, Anavo testi ve korelasyon analizi kullanılmıştır.

²⁰¹ Emel Arslan ve Ramazan Arı, (2005). file:///C:/Users/Sevda/Downloads/403-808-1-SM.pdf

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. AYDIN İLİ ÖRNEĞİ

5.1. Demografik Bulgular

Bu çalışmada Kurum Bakımında kalan çocuklar ve koruyucu aile yanında kalan çocuklar olmak üzere 2 ayrı örneklem grubu üzerinde çalışıldığı için demografik özellikleri ve diğer bulgular ayrı ayrı incelenmiştir.

5.1.1. Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların Demografik Özellikleri

Aydın ilinde toplam 33 çocuğun koruyucu aile yanında kaldığı tespit edilmiş ölçek, tüm çocuklara uygulanmıştır. Çocukların cinsiyet değişkeni tablo1'de verilmiştir.

Tablo 1: Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların Cinsiyet Değişkeni

Cinsiyet	F	%	Valid Percent	Cumulative Percent
Kız	13	14,3	39,4	39,4
Erkek	20	22,0	60,6	100,0
Total	33	36,3	100,0	

Tablo 1'e göre, koruyucu aile yanında kalan çocukların %39,4'ü (13 çocuk) kız, %60,6'sı ise (20 çocuk) erkektir. Toplam 33 çocuk araştırmaya dahil edilmiştir.

Tablo 2: Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların Yaş Değişkeni

Yaş Aralığı	F	%	Valid Percent	Cumulative Percent
5-10	7	7,7	21,2	21,2
10-14	15	16,5	45,5	66,7
14-17	11	12,1	33,3	100,0
Total	33	36,3	100,0	

Sistem	58	63,7		
--------	----	------	--	--

Tablo 2'ye göre koruyucu aile yanında kalan çocukların %21,2'si (7 çocuk) 5 ile 10 yaş aralığında, %45,5'i (15 çocuk) 10 ile 14 yaş aralığında ve %33,3'ü ise (11 çocuk) 14 ile 17 yaş aralığındadır.

Tablo 3: Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların Korunma Altına Alınma Nedeni

Korunma altına Alınma Nedeni	F	%	Valid Percent	Cumulative Percent
Anne ve/veya baba öldüğü için	5	5,5	15,2	15,2
Anne ve/veya baba terk ettiği için	6	6,6	18,2	33,3
Anne ve baba boşandığı için	6	6,6	18,2	51,5
Ailenin ekonomik yetersizliği olduğu için	8	8,8	24,2	75,8
Diğer	8	8,8	24,2	100,0
Total	33	36,3	100,0	
Sistem	58	63,7		

Tablo 3'e göre, koruyucu aile yanında kalan çocukların %15,2'si (5 çocuk) anne ve/veya babası öldüğü için, %18,2'si (6 çocuk), anne ve/veya babası terk ettiği için, %18,2'si (6 çocuk) anne ve babası boşandığı için, %24,2'si (8 çocuk) ailelerinin ekonomik yetersizliğinden dolayı, %24,2'si (8 çocuk) ise diğer nedenlerle koruyucu aile yanında kaldıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4: Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların Anne-Baba Sağ Olup Olmama Değişkeni

Anne-Baba Sağ mı?	F	%	Valid Percent	Cumulative Percent
Evet	24	26,4	72,7	72,7
Anne sağ, baba vefat	4	4,4	12,1	84,8
Baba sağ, anne vefat	5	5,5	15,2	100,0

Total	33	36,3	100,0	
Sistem	58	63,7		

Tablo 4'e göre, koruyucu aile yanında kalan çocukların 72,7'sinin (24 çocuk) anne ve babası yaşamaktadır. %12,1'inin (4 çocuk) annesi hayattadır ancak babası vefat etmiştir. %15,2'sinin (5 çocuk) ise, babası yaşamakta ancak annesi vefat etmiştir.

Tablo 5: Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların Anne İle Görüşme Sıklığı Değişkeni

Anne İle Görüşme	F	%	Valid Percent	Cumulative Percent
Haftada bir	4	4,4	12,1	12,1
Ayda bir	4	4,4	12,1	24,2
Tatillerde	7	7,7	21,2	45,5
Görüşmüyor	18	19,8	54,5	100,0
Total	33	36,3	100,0	
Sistem	58	63,7		

Tablo 5'e göre koruyucu aile yanında kalan çocukların %12,1'i (4 çocuk) annesiyle haftada bir kez görüşmektedir. %12,1'i (4 çocuk) ayda bir kez görüşmektedir. %21,2'si (7 çocuk) sadece tatillerde görüşmektedir. %54,5'i (18 çocuk) ise annesiyle hiç görüşmediğini belirtmiştir.

Tablo 6: Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların Baba İle Görüşme Sıklığı Değişkeni

Baba İle Görüşme	F	%	Valid Percent	Cumulative Percent
Haftada bir	6	6,6	18,2	18,2
Ayda bir	4	4,4	12,1	30,3
Tatillerde	4	4,4	12,1	42,4
Görüşmüyor	18	19,8	54,5	97,0
Cevapsız	1	1,1	3,0	100,0
Total	33	36,3	100,0	
Sistem	58	63,7		

Tablo 6'e göre koruyucu aile yanında kalan çocukların %18,2'si (6 çocuk) babasıyla haftada bir kez görüşmektedir. %12,1'i (4 çocuk) ayda bir kez görüşmektedir. %12,1'i (4 çocuk) sadece tatillerde görüşmektedir. %54,5'i (18 çocuk) babasıyla hiç görüşmediğini belirtmiştir. %3,0'ı (1 çocuk) ise bu soruyu yanıtızsız bırakmıştır.

Tablo 7: Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların Kardeşleri İle Görüşme Değişkeni

Kardeşleri İle Görüşme	F	%	Valid Percent	Cumulative Percent
Her gün	10	11,0	31,3	31,3
Haftada bir	3	3,3	9,4	40,6
Ayda bir	9	9,9	28,1	68,8
Tatillerde	4	4,4	12,5	81,3
Görüşmüyor	6	6,6	18,8	100,0
Total	32	35,2	100,0	
Sistem	59	64,8		

Tablo 7'ye göre koruyucu aile yanında kalan çocukların %31,3'ü (10 çocuk) kardeşleri ile her gün görüştiklerini, %9,4'ü (3 çocuk) haftada bir görüştüğünü, %28,1' (9 çocuk) ayda bir görüştüğünü, %12,5'i (4 çocuk) tatillerde görüştüğünü belirtmiştir. Çocukların %18,8'i ise kardeşleriyle hiç görüşmediğini belirtmiştir.

5.1.2. Kurum Bakımında Kalan Çocukların Demografik Özellikleri

Aşağıda, araştırmamızdaki diğer örneklem olan Aydın ilinde ASPB'ye bağlı kurumlarda kalan çocuklar ile ilgili demografik özellikler verilmiştir. Kurum Bakımında kalan toplam 40 çocuk ile görüşülmüştür.

Tablo 8: Kurum Bakımında Kalan Çocukların Cinsiyet Değişkeni

Cinsiyet	F	%	Valid Percent	Cumulative Percent
Kız	23	31,5	57,5	57,5
Erkek	17	23,3	42,5	100,0
Total	40	54,8	100,0	
Sistem	33	45,2		

Tablo 8'e göre, kurum bakımında kalan çocukların %57,5'i (23 çocuk) kız, %42,5'i (17 çocuk) ise erkektir. Toplam 40 çocuk ile çalışma yapılmıştır.

Tablo 9: Kurum Bakımında Kalan Çocukların Yaş Değişkeni

Yaş	F	%	Valid Percent	Cumulative Percent
5-10	1	1,4	2,5	2,5
10-14	18	24,7	45,0	47,5
14-17	21	28,8	52,5	100,0
Total	40	54,8	100,0	
System	33	45,2		

Tablo 9'a göre, Kurum bakımında kalan çocukların %2,5'i (1 çocuk) 5 ile 10 yaş aralığında, %45'i (18 çocuk) 10 ile 14 yaş aralığında, %52,5'i (21 çocuk) ise 14 ile 17 yaş aralığındadır.

Tablo 10: Kurum Bakımında Kalan Çocukların Kurum Bakımında Kalma Nedenleri

Kurum Bakımında Kalma Nedeni	F	%	Valid Percent	Cumulative Percent
Anne ve/veya baba öldüğü için	10	13,7	25,0	25,0
Anne ve/veya baba terk ettiği için	3	4,1	7,5	32,5

Anne ve baba boşandığı için	16	21,9	40,0	72,5
Ailenin ekonomik yetersizliği olduğu için	6	8,2	15,0	87,5
Diğer	5	6,8	12,5	100,0
Total	40	54,8	100,0	
Sistem	33	45,2		

Tablo 10'a göre, Kurum bakımında kalan çocukların %25'i (10 çocuk) anne ve/veya babası öldüğü için, %7,5'i (3 çocuk) anne ve/veya babası terk ettiği için, %40'ı (16 çocuk) anne ve babası boşandığı için, %15'i (6 çocuk) ailesinin ekonomik yetersizliği nedeniyle Kurum Bakımında kaldığını belirtmiştir. Çocukların %12,5'i (5 çocuk) ise diğer nedenlerle Kurum Bakımında olduğunu söylemiştir.

Tablo 11: Kurum Bakımında Kalan Çocukların Anne ve Babaların Sağ Olma Durumu Değişkeni

Anne-Baba Sağ mı?	F	%	Valid Percent	Cumulative Percent
Evet	28	38,4	70,0	70,0
Anne sağ, baba vefat	5	6,8	12,5	82,5
Baba sağ, anne vefat	6	8,2	15,0	97,5
Bilmiyor/bilinmiyor	1	1,4	2,5	100,0
Total	40	54,8	100,0	
Sistem	33	45,2		

Tablo 11'e göre, Kurum bakımında kalan çocukların 570'i (28 çocuk) anne ve babasının hayatta olduğunu söylemiştir. Çocukların %12,5'i (5 çocuk) annesinin hayatta olduğunu ancak babasının vefat ettiğini, %15'i (6 çocuk) babasının hayatta olduğunu ancak annesinin vefat ettiğini belirtmiştir. Çocukların %2,5'i (1 çocuk) ise anne ve babasının hayatta olup olmadığını bilmediğini belirtmiştir.

Tablo 12: Kurum Bakımında Kalan Çocukların Anne İle Görüşme Sıklığı Değişkeni

Anne İle Görüşme	F	%	Valid Percent	Cumulative Percent
Haftada bir	1	1,4	2,5	2,5
Ayda bir	1	1,4	2,5	5,0
Tatillerde	19	26,0	47,5	52,5
Görüşmüyor	19	26,0	47,5	100,0
Total	40	54,8	100,0	
Sistem	33	45,2		

Tablo 12'ye göre Kurum bakımında kalan çocukların %2,5'i (1 çocuk) annesiyle haftada bir kez görüşmektedir. %2,5'i (1 çocuk) ayda bir kez görüşmektedir. %47,5'i (19 çocuk) sadece tatillerde görüşmektedir. %47,5'i (19 çocuk) ise annesiyle hiç görüşmediğini belirtmiştir

Tablo 13: Kurum Bakımında Kalan Çocukların Baba İle Görüşme Sıklığı Değişkeni

Baba İle Görüşme	F	%	Valid Percent	Cumulative Percent
Haftada bir	1	1,4	2,5	2,5
Ayda bir	2	2,7	5,0	7,5
Tatillerde	10	13,7	25,0	32,5
Görüşmüyor	27	37,0	67,5	100,0
Total	40	54,8	100,0	
Sistem	33	45,2		

Tablo 13'e göre Kurum bakımında kalan çocukların %2,5'i (1 çocuk) annesiyle haftada bir kez görüşmektedir. %5'i (2 çocuk) ayda bir kez görüşmektedir. %25'i (10 çocuk) sadece tatillerde görüşmektedir. %67,5'i (27 çocuk) ise annesiyle hiç görüşmediğini belirtmiştir

Tablo 14: Kurum Bakımında Kalan Çocukların Kardeşleri İle Görüşme Sıklığı Değişkeni

	F	%	Valid Percent	Cumulative Percent
Her gün	4	5,5	10,0	10,0
Haftada bir	9	12,3	22,5	32,5
Ayda bir	6	8,2	15,0	47,5
Tatillerde	11	15,1	27,5	75,0
Görüşmüyor	8	11,0	20,0	95,0
Kardeşlerini hiç görmemiş	2	2,8	2,5	100,0
Total	40	54,8	100,0	
Sistem	33	45,2		

Tablo 14'e göre Kurum bakımında aile yanında kalan çocukların %10,'u (4 çocuk) kardeşleri ile her gün görüştiklerini, %22,5'i (9 çocuk) haftada bir görüştüğünü, %15,1' (6 çocuk) ayda bir görüştüğünü, %27,5'i (11 çocuk) tatillerde görüştüğünü belirtmiştir. Çocukların %20,'si kardeşleriyle görüşmediğini, %2,5'i ise (2 çocuk) kardeşlerini daha önce hiç görmediğini belirtmiştir.

5.2. Kurum Bakımında ve Koruyucu Aile yanında Kalan Çocukların Benlik Saygısı ve Psikososyal Gelişiminin Değişkenlere Göre İncelenmesi

Bu bölümde ASPB'ye bağlı kurumlarda ve koruyucu Aile Yanında Kalan çocukların benlik saygısı gelişimleri, cinsiyet, yaş, aile yanından ayrılma nedeni, anne-babanın sağ olma durumu, anne ile görüşme sıklığı, baba ile görüşme sıklığı, kardeşleri ile görüşme sıklığı değişkenleri altında incelenecektir.

Alt Problem 1: ASPB'ye bağlı kurumlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocukların benlik saygısı gelişimleri cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

Bu denenceyi sınamak için 2 ayrı t- testi uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo 15 ve Tablo 16'de gösterilmiştir.

Tablo 15: Kurum Bakımında Kalan Çocukların Benlik Saygısı Gelişimleri Cinsiyet Değişkenine Göre (t-Testi)

Cinsiyet		N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalama
Benlik Saygısı Ort.	Kız	23	1,4815	,10091	,02104
	Erkek	17	1,4838	,06857	,01663

	Varyansların Eşitliği (Levene)		t-test								
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)		Fark Ort.		Std. Hata Farkı	95% Fark Güven Aralığı	
	Lower	Upper	Lower	Upper	Lower	Upper	Lower	Upper	Lower	Upper	
Benlik Saygısı	Eşit Varyanslar	1,682	,203	-,081	38	,936	-	,00230	,02838	-,05976	,05516
				-,086	37,793	,932	-	,00230	,02682	-,05661	,05200

Tablo 15'de yapılan t testi analizine göre, $p > 0,050$ ($p = 0,936$) olduğuna göre kurumlarda kalan çocukların benlik saygısı gelişimleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 16. Koruyucu aile yanında kalan çocukların benlik saygısı gelişimleri cinsiyet değişkenine göre (t-Testi)

Cinsiyet		N	Ort.	Std. Sapma	Std. Hata Ort.
Benlik Saygısı Ort.	Kız	13	1,5029	,08119	,02252
	Erkek	20	1,4944	,06792	,01519

Varyansların Eşitliği (Levene)		t-test								

	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)		Fark Ort.	Std. Hata Farkı		95% Fark Güven Aralığı	
					Lower	Upper		Lower	Upper	Lower	Upper
					Lower	Upper		Lower	Upper	Lower	Upper
Benlik Saygısı_Ort.	,004	,950	,326	31	,747	,00851	,02613	,04478	,04478	,04478	,04478
Eşit Varyanslar			,313	22,463	,757	,00851	,02716	,04775	,04775	,04775	,04775

Tablo 16'da yapılan t testi analizine göre, ve $p > 0,050$ ($p = 0,747$) olduğuna göre koruyucu aile yanında kalan çocukların benlik saygısı gelişimleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Alt Problem 2: ASP'ye bağlı kurumlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocukların psikososyal gelişimleri cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

Bu denenciyi sınamak için 2 ayrı t- testi uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo 17 ve Tablo 18'de gösterilmiştir.

Tablo 17: Kurum Bakımında Kalan Çocukların Psikososyal Gelişimleri Cinsiyet Değişkenine Göre (t-Testi)

	Cinsiyet	N	Ort.	Std. Sapma	Std. Hata Ort.
Psikososyal _Ort.	Kız	23	2,5877	,40004	,08341
	Erkek	17	2,6500	,35331	,08569

	Varyansların Eşitliği (Levene)		t-test							95% Fark Güven Aralığı
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Fark Ort.	Std. Hata Farkı	Lower	Upper	
	Lower	Upper	Lower	Upper	Lower	Upper	Lower	Upper	Lower	
Psikososyal_ Ortalama	Eşit	,083	,775	-,511	38	,612	-,06232	,12188	-,30905	,18442
	Varyanslar			-,521	36,714	,605	-,06232	,11959	-,30468	,18005

Tablo 17’de yapılan t testi analizine göre, $p > 0,050$ ($p = 0,612$) olduğuna göre kurum bakımında kalan çocukların psikososyal gelişimleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 18: Koruyucu Aile yanında Kalan Çocukların Psikososyal Gelişimleri Cinsiyet Değişkenine Göre

	Cinsiyet	N	Ort.	Std. Sapma	Std. Hata Ort.
Psikososyal_Ort.	Kız	13	2,8577	,38674	,10726
	Erkek	20	2,9325	,35216	,07875

	Varyansların Eşitliği (Levene)		t-test							95% Fark Güven Aralığı
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Fark Ort.	Std. Hata Farkı	Lower	Upper	
	Lower	Upper	Lower	Upper	Lower	Upper	Lower	Upper	Lower	

	Lower	Upper	Lower	Upper	Lower	Upper	L o w er	Upp er	Lo we r
Psikososyal Ort Eşit Var yan slar	,187	,668	-,574	31	,570	- ,0748 1	,1303 7	- ,340 70	,1 91 08
			-,562	24,015	,579	- ,0748 1	,1330 6	- ,349 43	,1 99 81

Tablo 18’de yapılan t-Testi analizine göre $p>0,050$ ($p=0,570$) olduğuna göre koruyucu aile yanında kalan çocukların psikososyal gelişimleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 18’de yapılan t-Testi analizine göre $p>0,050$ ($p=0,570$) olduğuna göre koruyucu aile yanında kalan çocukların psikososyal gelişimleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Alt Problem3: ASPB’ye bağlı kurumlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocukların benlik saygısı gelişimleri yaş değişkenine göre farklılık göstermekte midir? Bu denenciyi sınamak için iki ayrı Anova testi uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo 19 ve Tablo 20’de gösterilmiştir.

Tablo 19. Kurum Bakımında kalan çocukların benlik saygısı gelişmelerinin yaş değişkenine göre analizi (Anova)

Tanımlayıcı Veriler								
GENELTOP								
	N	Mean	Std. Sapma	Std. Hata	95% Güven Aralığı		Min.	Max.
					Alt Sınır	Üst Sınır		
5-10 yaş	1	1,4875	-	-	-	-	1,49	1,49
10-14 yaş	18	1,4674	,06215	,01465	1,4365	1,4983	1,34	1,54
14-17	21	1,4952	,10632	,02320	1,4468	1,5436	1,33	1,76
Toplam	40	1,4825	,08761	,01385	1,4545	1,5105	1,33	1,76

--	--	--	--	--	--	--	--	--

Varyans Homojenliği Testi			
GENELTOP			
Levene İstatistik	df1	df2	Sig.
5,393	1	37	,026

ANOVA					
GENELTOP					
	Kareler Toplamı	Df	Ortalama Kareler	F	Sig.
Gruplar Arasında	,008	2	,004	,479	,623
Gruplar İçinde	,292	37	,008		
Toplam	,299	39			

Tablo 19'a göre, $p > 0,050$ ($p = 0,623$) olduğuna göre ASPB'ye bağlı kurumlarda kalan çocukların benlik saygısı gelişimleri yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 20. Koruyucu Aile yanında kalan çocukların benlik saygısı gelişimlerinin yaş değişkenine göre analizi

Tanımlayıcı Veriler								
GENELTOP								
	N	Mean	Std. Sapma	Std. Hata	95% Güven Aralığı		Min.	Max.
					Alt Sınır	Üst Sınır		
5-10 yaş	7	1,5232	,08367	,03163	1,4458	1,6006	1,41	1,66
10-14 yaş	15	1,4817	,03234	,00835	1,4638	1,4996	1,45	1,56
14-17	11	1,5034	,10095	,03044	1,4356	1,5712	1,31	1,68
Toplam	33	1,4977	,07231	,01259	1,4721	1,5234	1,31	1,68

Varyans Homojenliği Testi			
GENELTOP			
Levene İstatistik	df1	df2	Sig.
4,574	2	30	,018

ANOVA					
GENELTOP					
	Kareler Toplamı	Df	Ortalama Kareler	F	Sig.
Gruplar Arasında	,009	2	,004	,830	,446
Gruplar İçinde	,159	30	,008		
Toplam	,167	32			

Tablo 20'ye göre, $p > 0,050$ ($p = 0,446$) olduğuna göre koruyucu aile yanında kalan çocukların benlik saygısı gelişimleri yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Alt Problem 4: ASPB'ye bağlı kurumlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocukların psikososyal gelişimleri yaş değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

Bu denenciyi sınamak için 2 ayrı Anavo testi yapılmıştır. Test sonuçları Tablo 21 ve Tablo 22'de gösterilmiştir.

Tablo 21: Kurum Bakımında kalan çocukların psikososyal gelişimlerinin yaş değişkenine göre analizi

Tanımlayıcı Veriler								
GENELTOP								
	N	Mean	Std. Sapma	Std. Hata	95% Güven Aralığı		Min.	Max.
					Alt Sınır	Üst Sınır		
5-10 yaş	1	2,9500	-	-	-	-	2,95	2,95
10-14 yaş	18	2,6491	,38909	,09171	2,4556	2,8426	1,47	3,20
14-17	21	2,5683	,37438	,08170	2,3978	2,7387	1,68	3,43
Toplam	40	2,6142	,37744	,05968	2,4975	2,7349	1,47	3,43

Varyans Homojenliği Testi			
GENELTOP			
Levene İstatistik	df1	df2	Sig.
,009	1	37	,926

ANOVA					
GENELTOP					
	Kareler Toplamı	Df	Ortalama Kareler	F	Sig.
Gruplar Arasında	,179	2	,089	,616	,546
Gruplar İçinde	5,377	37	,145		
Toplam	5,556	39			

Tablo 21'e göre, $p > 0,050$ ($p = 0,546$) olduğuna göre Kurum Bakımında kalan çocukların psikososyal gelişimleri yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 22: Koruyucu Aile Yanında kalan çocukların psikososyal gelişimlerinin yaş değişkenine göre analizi

Tanımlayıcı Veriler								
GENELTOP								
	N	Mean	Std. Sapma	Std. Hata	95% Güven Aralığı		Min.	Max.
					Alt Sınır	Üst Sınır		
5-10 yaş	7	2,9762	,32187	,12165	2,6785	3,2739	2,43	3,37
10-14 yaş	15	2,8578	,33362	,08614	2,6730	3,0425	2,22	3,68
14-17	11	2,9182	,44099	,13296	2,6219	3,2144	1,98	3,60
Toplam	33	2,9030	,36208	,06303	2,7746	3,0314	1,98	3,68

Varyans Homojenliği Testi			
GENELTOP			
Levene İstatistik	df1	df2	Sig.
,812	2	30	,454

ANOVA					
GENELTOP					
	Kareler Toplamı	Df	Ortalama Kareler	F	Sig.
Gruplar Arasında	,071	2	,035	,257	,775
Gruplar İçinde	4,125	30	,137		
Toplam	4,195	32			

Tablo 22'ye göre, $p > 0,050$ ($p = 0,775$) olduğuna göre koruyucu aile yanında kalan çocukların psikososyal gelişimleri yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Alt Problem 5: ASPB'ye bağlı kurumlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocukların benlik saygısı gelişimleri öz aile yanından ayrılma nedeni değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

Bu denenceyi sınamak için 2 ayrı Anavo testi yapılmıştır. Test sonuçları Tablo 21 ve Tablo 22'de gösterilmiştir.

Tablo 23: Kurum Bakımında Kalan Çocukların benlik saygısı gelişimleri öz aile yanından ayrılma nedeni değişkenine göre incelenmesi

Tanımlayıcı Veriler								
GENELTOP								
	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Sapma	%95 Güven Aralığı		Min.	Max.
					Alt Sınır	Üst Sınır		
Anne ve/veya baba öldüğü için	10	1,4713	,8037	,02542	1,4138	1,5287	1,34	1,60
Anne ve/veya baba terkettiği için	3	1,4833	,09547	,05512	1,2462	1,7205	1,40	1,59
Anne ve baba boşandığı için	16	1,4891	,10867	,2717	1,4312	1,5470	1,33	1,76
Öz ailenin ekonomik yetersizliği	6	1,4979	,05885	,02403	1,4362	1,5597	1,41	1,58
Diğer	5	1,4650	,07675	,3432	1,3697	1,5603	1,38	1,53
Toplam	40	1,4825	,08761	,01385	1,4545	1,5105	1,33	1,76

Varyans Homojenliği Testi			
GENELTOP			
Levene İstatistik	df1	df2	Sig.
,371	4	35	,828

ANOVA					
GENELTOP					
	Kareler Toplamı	Df	Ortalama Kareler	F	Sig.
Gruplar Arasında	,005	4	,001	,146	,964
gruplar İçinde	,294	35	,008		
Toplam	,299	39			

Tablo 23'e göre, $p > 0,050$ ($p = 0,964$) olduğuna göre Kurum bakımında kalan çocukların benlik saygısı gelişimleri öz aile yanından ayrılma nedeni değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 24: Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların benlik saygısı gelişimleri öz aile yanından ayrılma nedeni değişkenine göre incelenmesi

Tanımlayıcı Veriler								
GENELTOP								
	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Sapma	%95 Güven Aralığı		Min.	Max.
					Alt Sınır	Üst Sınır		
Anne ve/veya baba öldüğü için	5	1,5	0,7603	0,034	1,4056	1,5944	1,41	1,61
Anne ve/veya baba terkettiği için	6	1,5104	0,05209	0,02127	1,4557	1,5651	1,45	1,59
Anne ve baba boşandığı için	6	1,4958	0,12033	0,04912	1,3696	1,6221	1,31	1,68
Öz ailenin ekonomik yetersizliği	8	1,4953	0,08209	0,02902	1,4267	1,5639	1,4	1,66
Diğer	8	1,4906	0,03705	0,0131	1,4596	1,5216	1,45	1,54
Toplam	33	1,4977	0,07231	0,01259	1,4721	1,5234	1,31	1,68

Varyans Homojenliği Testi			
GENELTOP			
Levene İstatistik	df1	df2	Sig.
1,087	4	28	,382

ANOVA					
GENELTOP					
	Kareler Toplamı	Df	Ortalama Kareler	F	Sig.
Gruplar Arasında	,001	4	,000	,062	,993
gruplar İçinde	,166	28	,006		
Toplam	,167	32			

Tablo 24'e göre, $p > 0,050$ ($p = 0,993$) olduğuna göre koruyucu aile yanında kalan çocukların benlik saygısı gelişimleri öz aile yanından ayrılma nedeni değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Alt problem 6: ASPB'ye bağlı kurumlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocukların psikososyal gelişimleri öz aile yanından ayrılma nedeni değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

Bu denenciyi sınamak için 2 ayrı Anava testi yapılmıştır. Test sonuçları Tablo 25 ve Tablo 26'da gösterilmiştir.

Tablo 25: Kurum Bakımında Kalan Çocukların Psikososyal Gelişimleri Öz Aile Yanından Ayrılma Nedeni Değişkenine Göre İncelenmesi

Tanımlayıcı Veriler								
GENELTOP								
	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Sapma	%95 Güven Aralığı		Min.	Max.
					Alt Sınır	Üst Sınır		
Anne ve/veya baba öldüğü için	10	2,5750	,29452	,09314	2,3643	2,7857	2,03	2,90
Anne ve/veya baba terkettiği için	3	2,8667	,15899	,09179	2,4717	3,2616	2,77	3,05
Anne ve baba boşandığı için	16	2,6125	,28794	,07198	2,4591	2,7659	2,00	3,10
Öz ailenin ekonomik yetersizliği	6	2,4250	,47337	,19325	1,9282	2,9218	1,47	2,70
Diğer	5	2,7733	,67316	,30104	1,9375	3,6092	1,68	3,43
Toplam	40	2,6142	,37744	,05968	2,4935	2,7349	1,47	3,43

Varyans Homojenliği Testi

GENELTOP

Levene İstatistik	df1	df2	Sig.
1,364	4	35	,266

ANOVA					
GENELTOP					
	Kareler Toplamı	Df	Ortalama Kareler	F	Sig.
Gruplar Arasında	,548	4	,137	,958	,443
gruplar İçinde	5,008	35	,143		
Toplam	5,556	39			

Tablo 26'ya göre, $p > 0,050$ ($p = 0,443$) olduğuna göre kurum bakımında kalan çocukların psikososyal gelişimleri öz aile yanından ayrılma nedeni değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 26: Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların Psikososyal Gelişimleri Öz Aile Yanından Ayrılma Nedeni Değişkenine Göre İncelenmesi

Tanımlayıcı Veriler								
GENELTOP								
	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Sapma	%95 Güven Aralığı		Min.	Max.
					Alt Sınır	Üst Sınır		
Anne ve/veya baba öldüğü için	4	3,0733	,18878	,08443	2,8389	3,3077	2,83	3,28
Anne ve/veya baba terkettiği için	22	2,6755	,23190	,09467	2,7733	3,2600	2,73	3,37
Anne ve baba boşandığı için	2	2,8778	,59737	,24388	2,1509	3,4047	1,98	3,60
Öz ailenin ekonomik yetersizliği	2	3,4313	,37155	,13136	2,6206	3,2419	2,48	3,68
Diğer	3	2,7771	,28867	,10206	2,5358	3,0184	2,37	3,07
Toplam	33	2,9030	,36208	,06303	2,7746	3,0314	1,98	3,68

Varyans Homojenliği Testi			
GENELTOP			
Levene İstatistik	df1	df2	Sig.

,068	3	35	,241
------	---	----	------

ANOVA					
GENELTOP					
	Kareler Toplamı	Df	Ortalama Kareler	F	Sig.
Gruplar Arasında	,450	4	,112	3,841	,031
gruplar İçinde	3,445	28	,134		
Toplam	4,195	32			

Tablo 26'ya göre, $p < 0,050$ ($p = 0,031$) olduğuna göre koruyucu aile yanında kalan çocukların psikosozal gelişimleri öz aile yanından ayrılma nedeni değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Tamamlayıcı veriler tablosuna bakıldığında, öz ailelerinin yanından ekonomik sıkıntılar yüzünden ayrılan çocukların psikosozal gelişimleri en yüksek (3,4313) düzeyde iken, öz ailesi tarafından terk edilen çocukların psikosozal gelişimleri en düşük (2,6755) seviyesindedir.

Bu sonuç bize, koruyucu aile yanında kalan çocukların öz aileleri tarafından terk edilmiş olmalarının, diğer nedenlere göre psikosozal gelişimlerini negatif yönde etkilediğini göstermektedir.

Alt Problem 7: ASPB'ye bağlı kurumlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocukların benlik saygısı gelişimleri anne-baba sağ olma değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

Bu problemi incelemek için 2 ayrı Anova testi uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo 27 ve Tablo 28'de incelenmiştir.

Tablo 27: Kurum Bakımında Kalan Çocukların Benlik Saygısı Gelişimleri Anne-Baba Sağ Olma Değişkenine Göre İncelenmesi

Tanımlayıcı Veriler								
GENELTOP								
	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Sapma	%95 Güven Aralığı		Min.	Max.
					Alt Sınır	Üst Sınır		
Evet	5	3,0733	0,18878	0,08443	2,8389	3,3077	2,83	3,28
Anne sağ, baba vefat	6	3,0167	0,2319	0,09467	2,7733	3,26	2,73	3,37

Baba sağ, anne vefat	6	2,7778	0,59737	0,24388	2,1509	3,4047	1,98	3,6
Bilmiyor/Bilinmiyor	8	2,9313	0,37155	0,13136	2,6206	3,2419	2,48	3,68
Toplam	8	2,7771	0,28867	0,10206	2,5358	3,0184	2,37	3,07

Varyans Homojenliği Testi			
GENELTOP			
Levene İstatistik	df1	df2	Sig.
,331	2	36	,720

ANOVA					
GENELTOP					
	Kareler Toplamı	Df	Ortalama Kareler	F	Sig.
Gruplar Arasında	,018	3	,006	,756	,526
gruplar İçinde	,282	36	,008		
Toplam	,299	39			

Tablo 27'ye göre, $p > 0,050$ ($p = 0,526$) olduğuna göre Kurum Bakımında kalan çocukların benlik saygısı gelişimleri anne-baba sağ olma değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 28: Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların Benlik Saygısı Gelişimleri Anne-Baba Sağ Olma Değişkenine Göre İncelenmesi

Tanımlayıcı Veriler								
GENELTOP								
	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Sapma	%95 Güven Aralığı		Min.	Max.
					Alt Sınır	Üst Sınır		
Evet	24	1,4948	,07775	,01587	1,4620	1,5276	1,31	1,68
Anne sağ, baba vefat	4	1,4938	,03886	,01943	1,4319	1,5556	1,45	1,54
Baba sağ, anne vefat	5	1,5150	,07416	,03317	1,4229	1,6071	1,41	1,61
Bilmiyor/Bilinmiyor	33	1,4977	,07231	,01259	1,4721	1,5234	1,31	1,68

Varyans Homojenliği Testi

GENELTOP			
Levene İstatistik	df1	df2	Sig.
,426	2	30	,657

ANOVA					
GENELTOP					
	Kareler Toplamı	Df	Ortalama Kareler	F	Sig.
Gruplar Arasında	,002	2	,001	,160	,853
Gruplar İçinde	,166	30	,006		
Toplam	,167	32			

Tablo 28'e göre, $p > 0,050$ ($p = 0,853$) olduğuna göre koruyucu aile yanında kalan çocukların benlik saygısı gelişimleri anne-baba sağ olma değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Alt Problem 8: ASPB'ye bağlı kurumlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocukların psikososyal gelişimleri anne-baba sağ olma değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

Bu problemi incelemek için 2 ayrı Anova testi uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo 29 ve Tablo 30'da incelenmiştir.

Tablo 29: Kurum Bakımında Kalan Çocukların Psikososyal Gelişimleri Anne-Baba Sağ Olma Değişkenine Göre İncelenmesi

Tanımlayıcı Veriler								
GENELTOP								
	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Sapma	%95 Güven Aralığı		Min.	Max.
					Alt Sınır	Üst Sınır		
Evet	28	2,6327	,41869	,07912	2,4704	2,7951	1,47	3,43
Anne sağ, baba vefat	5	2,5567	,34813	,15569	2,1244	2,9889	2,03	2,90
Baba sağ, anne vefat	6	2,5750	,24602	,10044	2,3168	2,8332	2,15	2,90
Bilmiyor/Bilinmiyor	1	2,6167	2,62	2,62
Toplam	40	2,6142	,37744	,05968	2,4935	2,7349	1,47	3,43

Varyans Homojenliği Testi			
GENELTOP			
Levene İstatistik	df1	df2	Sig.
,654	2	36	,526

ANOVA					
GENELTOP					
	Kareler Toplamı	Df	Ortalama Kareler	F	Sig.
Gruplar Arasında	,035	3	,012	,077	,972
gruplar İçinde	5,520	36	,153		
Toplam	5,556	39			

Tablo 29'a göre, $p > 0,050$ ($p = 0,972$) olduğuna göre kurum bakımında kalan çocukların psikososyal gelişimleri anne-baba sağ olma değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 30: Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların Psikososyal Gelişimleri Anne-Baba Sağ Olma Değişkenine Göre İncelenmesi

Tanımlayıcı Veriler								
GENELTOP								
	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Sapma	%95 Güven Aralığı		Min.	Max.
					Alt Sınır	Üst Sınır		
Evet	24	2,8194	,36288	,07407	2,6662	2,9727	1,98	3,60
Anne sağ, baba vefat	4	2,9792	,10127	,05063	2,8180	3,1403	2,87	3,10
Baba sağ, anne vefat	5	3,2433	,30244	,13526	2,8678	3,6189	2,83	3,68
Toplam	33	2,9030	,36208	,06303	2,7746	3,0314	1,98	3,68

Varyans Homojenliği Testi			
GENELTOP			
Levene İstatistik	df1	df2	Sig.
,478	2	30	,244

ANOVA					
GENELTOP					
	Kareler Toplamı	Df	Ortalama Kareler	F	Sig.
Gruplar Arasında	,770	2	,385	3,371	,048
Gruplar İçinde	3,425	30	,114		
Toplam	4,195	32			

Tablo 30'a göre, $p < 0,050$ ($p = 0,048$) olduğuna göre koruyucu aile yanında kalan çocukların psikososyal gelişimleri anne-baba sağ olma değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Tamamlayıcı veriler tablosunda da görüldüğü gibi, ortalama değerler içinde baba sağ anne vefat durumundaki psikososyal gelişim düzeyi (3,2433) en yüksek iken anne-baba sağ olma durumunda (2,8194) en düşük seviyesindedir.

Genel algıda, anne/babanın sağ olması durumunda en yüksek psikososyal gelişim düzeyi olması beklenirken, araştırmamızda en düşük seviyede kalmıştır. Bu durum çocukların anne ve babaların hayatta olmasına rağmen onlarla olamamalarının yaşattığı psikolojik sıkıntılarla ya da olumsuz nitelikler taşıyan anne/babanın varlığıyla açıklanabilir. Araştırmalar, anne/baba olma ehliyetine sahip olmayan (alkol ve/veya uyuşturucu bağımlısı, istismarcı, şiddet eğilimli, suça eğilimli vb.) anne/babaların çocukların psikososyal gelişimini olumsuz yönde etkilediğini ortaya koymaktadır. Araştırmamızda da bahsedilen olumsuz niteliklere sahip anne/babalar ile yaşamış olan çocukların psikososyal gelişimlerinin olumsuz yönde etkilendiği görülmektedir. Koruyucu aile uygulaması da tam bu noktada devreye girerek, çocukların daha sağlıklı ortamlarda büyümelerine olanak sağlamaktadır.

Alt problem 9: ASPB'ye bağlı kurumlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocukların benlik saygısı gelişimleri anne-baba ile görüşme durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Bu problemi ele alırken anne ve baba ile görüşme değişkenleri ayrı ayrı incelenmiş ve 4 farklı anova testi yapılmıştır. Testlerin sonuçları Tablo 31, Tablo 32, Tablo 33 ve Tablo 34'de gösterilmiştir.

Tablo 31: Kurum Bakımında Kalan Çocukların Benlik Saygısı Gelişimleri Anne İle Görüşme Sıklığı Değişkenine Göre İncelenmesi

Tanımlayıcı Veriler								
GENELTOP								
	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Sapma	%95 Güven Aralığı		Min.	Max.
					Alt Sınır	Üst Sınır		
Haftada bir	1	1,5250	1,53	1,53
Ayda bir	1	1,3875	1,39	1,39
tatillerde	19	1,5066	,10243	,02350	1,4572	1,5560	1,34	1,76
Görüşmüyor	19	1,4612	,06665	,01529	1,4291	1,4933	1,33	1,60
Toplam	40	1,4825	,08761	,01385	1,4545	1,5105	1,33	1,76

Varyans Homojenliği Testi			
GENELTOP			
Levene İstatistik	df1	df2	Sig.
1,674	1	36	,204

ANOVA					
GENELTOP					
	Kareler Toplamı	Df	Ortalama Kareler	F	Sig.
Gruplar Arasında	,030	3	,010	1,361	,270
gruplar İçinde	,269	36	,007		
Toplam	,299	39			

Tablo 31'e göre, $p > 0,050$ ($p = 0,270$) olduğuna göre Kurum Bakımında kalan çocukların benlik saygısı gelişimleri anne ile görüşme sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 32: Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların Benlik Saygısı Gelişimleri Anne İle Görüşme Sıklığı Değişkenine Göre İncelenmesi

Tanımlayıcı Veriler							
GENELTOP							
	N	Ortalama			%95 Güven Aralığı	Min.	Max.

			Std. Sapma	Std. Sapma	Alt Sınır	Üst Sınır		
Haftada bir	4	1,4844	,05717	,02858	1,3934	1,5753	1,43	1,55
Ayda bir	4	1,4781	,02577	,01288	1,4371	1,5191	1,45	1,51
tatillerde	7	1,5304	,07248	,02739	1,4633	1,5974	1,46	1,6
Görüşmüyor	18	1,4924	,08182	,01928	1,4517	1,5330	1,31	1,66
Toplam	33	1,4977	,07231	,01259	1,4721	1,5234	1,31	1,68

Varyans Homojenliği Testi			
GENELTOP			
Levene İstatistik	df1	df2	Sig.
1,015	3	29	,400

ANOVA					
GENELTOP					
	Kareler Toplamı	Df	Ortalama Kareler	F	Sig.
Gruplar Arasında	,010	3	,003	,629	,602
gruplar İçinde	,157	29	,005		
Toplam	,167	32			

Tablo 32'ye göre, $p > 0,050$ ($p = 0,602$) olduğuna göre koruyucu aile yanında kalan çocukların benlik saygısı gelişimleri anne ile görüşme sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 33: Kurum Bakımında Kalan Çocukların Benlik Saygısı Gelişimleri Baba İle Görüşme Sıklığı Değişkenine Göre İncelenmesi

Tanımlayıcı Veriler								
GENELTOP								
	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Sapma	%95 Güven Aralığı		Min.	Max.
					Alt Sınır	Üst Sınır		
Haftada bir	1	1,5125	1,51	1,51
Ayda bir	2	1,5000	,03536	,02500	1,1823	1,8177	1,48	1,53
tatillerde	10	1,5238	,06249	,01976	1,4791	1,5684	1,41	1,60

Görüşmüyor	27	1,4648	,09526	,01833	1,4271	1,5025	1,33	1,76
Toplam	40	1,4825	,08761	,01385	1,4545	1,5105	1,33	1,76

Varyans Homojenliği Testi			
GENELTOP			
Levene İstatistik	df1	df2	Sig.
1,010	2	36	,374

ANOVA					
GENELTOP					
	Kareler Toplamı	Df	Ortalama Kareler	F	Sig.
Gruplar Arasında	,027	3	,009	1,188	,328
gruplar İçinde	,272	36	,008		
Toplam	,299	39			

Tablo 33'e göre, $p > 0,050$ ($p = 0,328$) olduğuna göre Kurum Bakımında kalan çocukların benlik saygısı gelişimleri baba ile görüşme sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 34: Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların Benlik Saygısı Gelişimleri Baba İle Görüşme Sıklığı Değişkenine Göre İncelenmesi

Tanımlayıcı Veriler								
GENELTOP								
	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Sapma	%95 Güven Aralığı		Min.	Max.
					Alt Sınır	Üst Sınır		
Her Gün								
Haftada bir	6	1,4667	0,0914	0,03731	1,3707	1,5626	1,31	1,55
Ayda bir	4	1,4688	0,05254	0,02627	1,3851	1,5524	1,41	1,54
tatillerde	4	1,4844	0,06644	0,03322	1,3787	1,5901	1,4	1,56
Görüşmüyor	18	1,5201	0,06981	0,01646	1,4854	1,5549	1,45	1,68
Hiç Görüşmemiş	1	1,45	1,45	1,45

Varyans Homojenliği Testi			
GENELTOP			
Levene İstatistik	df1	df2	Sig.
,596	3	28	,623

ANOVA					
GENELTOP					
	Kareler Toplamı	Df	Ortalama Kareler	F	Sig.
Gruplar Arasında	,021	4	,005	1,014	,417
gruplar İçinde	,146	28	,005		
Toplam	,167	32			

Tablo 33'e göre, $p > 0,050$ ($p = 0,417$) olduğuna göre koruyucu aile yanında kalan çocukların benlik saygısı gelişimleri baba ile görüşme sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Alt problem 10: ASPB'ye bağlı kurumlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocukların psikososyal gelişimleri anne-baba ile görüşme durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Bu problemi ele alırken anne ve baba ile görüşme değişkenleri ayrı ayrı incelenmiş ve 4 farklı anova testi yapılmıştır. Testlerin sonuçları Tablo 35, Tablo 36, Tablo 37 ve Tablo 38'de gösterilmiştir.

Tablo 35: Kurum Bakımında Kalan Çocukların Psikososyal Gelişimleri Anne İle Görüşme Sıklığı Değişkenine Göre İncelenmesi

Tanımlayıcı Veriler								
GENELTOP								
	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Sapma	%95 Güven Aralığı		Min.	Max.
					Alt Sınır	Üst Sınır		
Haftada bir	1	3,2000	3,20	3,20
Ayda bir	19	2,5640	,35001	,08030	2,3953	2,7327	1,47	3,05
Tatillerde	19	2,6825	,33373	,07656	2,5216	2,8433	2,00	3,43
Görüşmüyor	1	1,6833	1,68	1,68

Toplam	40	2,6142	,37744	,05968	2,4935	2,7349	1,47	3,43
--------	----	--------	--------	--------	--------	--------	------	------

Varyans Homojenliği Testi			
GENELTOP			
Levene İstatistik	df1	df2	Sig.
,004	1	36	,952

ANOVA					
GENELTOP					
	Kareler Toplamı	Df	Ortalama Kareler	F	Sig.
Gruplar Arasında	1,346	3	,449	3,837	,018
gruplar İçinde	4,210	36	,117		
Toplam	5,556	39			

Tablo 35'e a göre, $p < 0,050$ ($p = 0,018$) olduğuna göre kurum bakımında kalan çocukların psikososyal gelişimleri anne ile görüşme sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Tamamlayıcı veriler tablosunda da görüldüğü gibi, ortalama değerler içinde anne ile haftada bir görüşme durumunda psikososyal gelişim düzeyi (3,2000) en yüksek iken anne ile hiç görüşmüyor olması durumunda (1,6833) en düşük seviyesindedir.

Tablo 36: Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların Psikososyal Gelişimleri Anne İle Görüşme Sıklığı Değişkenine Göre İncelenmesi

Tanımlayıcı Veriler								
GENELTOP								
	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Sapma	%95 Güven Aralığı		Min.	Max.
					Alt Sınır	Üst Sınır		
Haftada bir	4	2,8500	,41388	,20694	2,1914	3,5086	2,48	3,37
Ayda bir	4	2,8167	,31564	,15782	2,3144	3,3189	2,37	3,10
Tatillerde	7	2,8881	,44594	,16855	2,4757	3,3005	2,22	3,60
Görüşmüyor	18	2,9398	,35333	,08328	2,7641	3,1155	1,98	3,68

Toplam	33	2,9030	,36208	,06303	2,7746	3,0314	1,98	3,68
--------	----	--------	--------	--------	--------	--------	------	------

Varyans Homojenliği Testi			
GENELTOP			
Levene İstatistik	df1	df2	Sig.
,364	3	29	,780

ANOVA					
GENELTOP					
	Kareler Toplamı	Df	Ortalama Kareler	F	Sig.
Gruplar Arasında	,067	3	,022	,157	,924
gruplar İçinde	4,128	29	,142		
Toplam	4,195	32			

Tablo 36'ya göre, $p > 0,050$ ($p = 0,924$) olduğuna göre koruyucu aile yanında kalan çocukların psikososyal gelişimleri anne ile görüşme sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 37: Kurum Bakımında Kalan Çocukların Psikososyal Gelişimleri Baba İle Görüşme Sıklığı Değişkenine Göre İncelenmesi

Tanımlayıcı Veriler								
GENELTOP								
	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Sapma	%95 Güven Aralığı		Min.	Max.
					Alt Sınır	Üst Sınır		
Haftada bir	1	2,9167	2,92	2,92
Ayda bir	2	2,9500	,35355	,25000	-,2266	6,1266	2,70	3,20
Tatillerde	10	2,6650	,21205	,06706	2,5133	2,8167	2,40	3,05
Görüşmüyor	27	2,5593	,42071	,08097	2,3928	2,7257	1,47	3,43
Toplam	40	2,6142	,37744	,05968	2,4935	2,7349	1,47	3,43

Varyans Homojenliği Testi

GENELTOP			
Levene İstatistik	df1	df2	Sig.
,911	2	36	,411

ANOVA					
GENELTOP					
	Kareler Toplamı	Df	Ortalama Kareler	F	Sig.
Gruplar Arasında	,424	3	,141	,992	,407
gruplar İçinde	5,132	36	,143		
Toplam	5,556	39			

Tablo 37'ye göre, $p > 0,050$ ($p = 0,407$) olduğuna göre Kurum Bakımında kalan çocukların psikososyal gelişimleri baba ile görüşme sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 38: Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların Psikososyal Gelişimleri Baba İle Görüşme Sıklığı Değişkenine Göre İncelenmesi

Tanımlayıcı Veriler								
GENELTOP								
	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Sapma	%95 Güven Aralığı		Min.	Max.
					Alt Sınır	Üst Sınır		
Her Gün	6	2,7639	,51827	,21158	2,2200	3,3078	1,98	3,37
Haftada bir	4	2,7583	,43642	,21821	2,0639	3,4528	2,37	3,28
Ayda bir	4	2,9583	,59900	,29950	2,0052	3,9115	2,22	3,68
tatillerde	18	2,9741	,22932	,05405	2,8600	3,0881	2,52	3,60
Görüşmüyor	1	2,8167	2,82	2,82
Hiç Görüşmemiş	33	2,9030	,36208	,06303	2,7746	3,0314	1,98	3,68

Varyans Homojenliği Testi			
GENELTOP			
Levene İstatistik	df1	df2	Sig.
3,143	3	28	,041

ANOVA					
GENELTOP					
	Kareler Toplamı	Df	Ortalama Kareler	F	Sig.
Gruplar Arasında	,310	4	,078	,559	,694
gruplar İçinde	3,885	28	,139		
Toplam	4,195	32			

Tablo 38'ye göre, $p > 0,050$ ($p = 0,694$) olduğuna göre koruyucu aile yanında kalan çocukların psikososyal gelişimleri baba ile görüşme sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Alt problem 11: ASPB'ye bağlı kurumlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocukların benlik saygısı gelişimleri kardeşleri ile görüşme durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Bu problemi incelemek için 2 ayrı Anova testi uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo 39 ve Tablo 40'da incelenmiştir.

Tablo 39: Kurum Bakımında Kalan Çocukların Benlik Saygısı Gelişimleri Kardeşleri İle Görüşme Sıklığı Değişkenine Göre İncelenmesi

Tanımlayıcı Veriler								
GENELTOP								
	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Sapma	%95 Güven Aralığı		Min.	Max.
					Alt Sınır	Üst Sınır		
Her Gün								
Haftada bir	6	1,4667	0,0914	0,03731	1,3707	1,5626	1,31	1,55
Ayda bir	4	1,4688	0,05254	0,02627	1,3851	1,5524	1,41	1,54
tatillerde	4	1,4844	0,06644	0,03322	1,3787	1,5901	1,4	1,56
Görüşmüyor	18	1,5201	0,06981	0,01646	1,4854	1,5549	1,45	1,68
Hiç Görüşmemiş	1	1,45	1,45	1,45
Cevapsız								
Toplam	33	1,4977	0,07231	0,01259	1,4721	1,5234	1,31	1,68

Varyans Homojenliği Testi

GENELTOP

Levene İstatistik	df1	df2	Sig.
2,265	4	33	,083

ANOVA					
GENELTOP					
	Kareler Toplamı	Df	Ortalama Kareler	F	Sig.
Gruplar Arasında	,032	6	,005	,667	,677
gruplar İçinde	,267	33	,008		
Toplam	,299	39			

Tablo 39'a göre, $p > 0,050$ ($p = 0,677$) olduğuna göre Kurum Bakımında kalan çocukların benlik saygısı gelişimleri kardeşleri ile görüşme sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 40: Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların Benlik Saygısı Gelişimleri Kardeşleri İle Görüşme Sıklığı Değişkenine Göre İncelenmesi

Tanımlayıcı Veriler								
GENELTOP								
	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Sapma	%95 Güven Aralığı		Min.	Max.
					Alt Sınır	Üst Sınır		
Her Gün	10	1,4987	,05016	,01586	1,4629	1,5346	1,45	1,61
Haftada bir	3	1,4875	,06250	,03608	1,3322	1,6428	1,43	1,55
Ayda bir	9	1,4931	,09825	,03275	1,4175	1,5686	1,31	1,66
tatillerde	4	1,5281	,11831	,05916	1,3399	1,7164	1,40	1,68
Görüşmüyor	6	1,4896	,05088	,02077	1,4362	1,5430	1,45	1,59
Hiç Görüşmemiş	32	1,4980	,07345	,01298	1,4716	1,5245	1,31	1,68

Varyans Homojenliği Testi			
GENELTOP			
Levene İstatistik	df1	df2	Sig.
1,602	4	27	,203

ANOVA

GENELTOP					
	Kareler Toplamı	Df	Ortalama Kareler	F	Sig.
Gruplar Arasında	,005	4	,001	,191	,941
gruplar İçinde	,163	27	,006		
Toplam	,167	31			

Tablo 40'a göre, $p > 0,050$ ($p = 0,941$) olduğuna göre koruyucu aile yanında kalan çocukların benlik saygısı gelişimleri kardeşleri ile görüşme sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Alt problem 12: ASPB'ye bağlı kurumlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocukların psikososyal gelişimleri kardeşleri ile görüşme durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Bu problemi incelemek için 2 ayrı Anova testi uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo 40 ve Tablo 41'de incelenmiştir.

Tablo 41: Kurum Bakımında Kalan Çocukların Psikososyal Gelişimleri Kardeşleri İle Görüşme Sıklığı Değişkenine Göre İncelenmesi

Tanımlayıcı Veriler								
GENELTOP								
	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Sapma	%95 Güven Aralığı		Min.	Max.
					Alt Sınır	Üst Sınır		
Her Gün								
Haftada bir	6	1,4667	0,0914	0,03731	1,3707	1,5626	1,31	1,55
Ayda bir	4	1,4688	0,05254	0,02627	1,3851	1,5524	1,41	1,54
tatillerde	4	1,4844	0,06644	0,03322	1,3787	1,5901	1,4	1,56
Görüşmüyor	18	1,5201	0,06981	0,01646	1,4854	1,5549	1,45	1,68
Hiç Görüşmemiş	1	1,45	1,45	1,45
Cevapsız								
Toplam	33	1,4977	0,07231	0,01259	1,4721	1,5234	1,31	1,68

Varyans Homojenliği Testi			
GENELTOP			
Levene İstatistik	df1	df2	Sig.
1,577	4	33	,204

ANOVA					
GENELTOP					
	Kareler Toplamı	Df	Ortalama Kareler	F	Sig.
Gruplar Arasında	,506	6	,084	,551	,766
gruplar İçinde	5,050	33	,153		
Toplam	5,556	39			

Tablo 41'e göre, $p > 0,050$ ($p = 0,766$) olduğuna göre Kurum Bakımında kalan çocukların psikososyal gelişimleri kardeşleri ile görüşme sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 42: Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların Psikososyal Gelişimleri Kardeşleri İle Görüşme Sıklığı Değişkenine Göre İncelenmesi

Tanımlayıcı Veriler								
GENELTOP								
	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Sapma	%95 Güven Aralığı		Min.	Max.
					Alt Sınır	Üst Sınır		
Her Gün	10	3,0517	,16896	,05343	2,9308	3,1725	2,83	3,37
Haftada bir	3	2,9056	,67440	,38936	1,2303	4,5809	2,48	3,68
Ayda bir	9	2,8574	,40987	,13662	2,5424	3,1725	1,98	3,28
tatillerde	4	2,8208	,60037	,30018	1,8655	3,7762	2,22	3,60
Görüşmüyor	6	2,7639	,20694	,08448	2,5467	2,9811	2,37	2,95
Hiç Görüşmemiş	32	2,9005	,36758	,06498	2,7680	3,0330	1,98	3,68

Varyans Homojenliği Testi			
GENELTOP			
Levene İstatistik	df1	df2	Sig.
3,614	4	27	,017

ANOVA					
GENELTOP					
	Kareler Toplamı	Df	Ortalama Kareler	F	Sig.
Gruplar Arasında	,383	4	,096	,679	,613

gruplar içinde	3,806	27	,141		
Toplam	4,189	31			

Tablo 42'ye göre, $p > 0,050$ ($p=0,613$) olduğuna göre koruyucu aile yanında kalan çocukların psikososyal gelişimleri kardeşleri ile görüşme sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

5.3. Kurum Bakımında Kalan Çocukların Psikososyal Gelişimleri ile Benlik Saygısı Gelişimleri Arasındaki İlişki Durumu

Tablo 43: Kurum Bakımında Kalan Çocukların Psikososyal Gelişimleri ile Benlik Saygısı Gelişimleri Arasındaki Korelasyon Sonuçları

		Psikososyal Gelişim	Benlik Saygısı
Psikososyal Gelişim	Pearson Correlation	1	,046
	Sig. (2-tailed)		,780
	N	40	40
Benlik Saygısı	Pearson Correlation	,046	1
	Sig. (2-tailed)	,780	
	N	40	40

5.3.1. Olumlu İlişkiler

Kurum Bakımında kalan çocukların psikososyal gelişimleri ile benlik saygısı gelişimleri arasında yapılan korelasyon analizi sonucunda, $p > 0,05$ ($p=0,46$) olduğuna göre istatistiksel açıdan pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur.

5.3.2. Olumsuz İlişkiler

Kurum Bakımında kalan çocukların psikososyal gelişimleri ile benlik saygısı gelişimleri arasında yapılan korelasyon analizi sonucunda, negatif yönlü anlamlı ilişki oluşturabilecek bir sonuç çıkmamıştır.

5.3.3. Nötr (Anlamsız) İlişkiler

Kurum Bakımında kalan çocukların psikososyal gelişimleri ile benlik saygısı gelişimleri arasında yapılan korelasyon analizi sonucunda, istatistiksel açıdan anlamlı bir sonuç bulunduğundan nötr (ilişkisiz) bir sonuç elde edilmemiştir.

5.4. Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların Psikososyal Gelişimleri ile Benlik Saygısı Gelişimleri Arasındaki İlişki Durumu

Tablo 44: Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların Psikososyal Gelişimleri ile Benlik Saygısı Gelişimleri Arasındaki Korelasyon Sonuçları

		Psikososyal Gelişim	Benlik Saygısı
Psikososyal Gelişim	Pearson Correlation	1	,381(*)
	Sig. (2-tailed)		,029
	N	33	33
Benlik Saygısı	Pearson Correlation	,381(*)	1
	Sig. (2-tailed)	,029	
	N	33	33

5.4.1. Olumlu İlişkiler

Koruyucu aile yanında kalan çocukların psikososyal gelişimleri ile benlik saygısı gelişimleri arasında yapılan korelasyon analizi sonucunda, $p > 0,05$ ($p=0,381$) olduğuna göre istatistiksel açıdan pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur.

5.4.2. Olumsuz İlişkiler

Koruyucu aile yanında kalan çocukların psikososyal gelişimleri ile benlik saygısı gelişimleri arasında yapılan korelasyon analizi sonucunda, negatif yönlü anlamlı ilişki oluşturabilecek bir sonuç çıkmamıştır.

5.4.3. Nötr (Anlamsız) İlişkiler

Koruyucu aile yanında kalan çocukların psikososyal gelişimleri ile benlik saygısı gelişimleri arasında yapılan korelasyon analizi sonucunda, istatistiksel açıdan anlamlı bir sonuç bulunduğundan nötr (ilişkisiz) bir sonuç elde edilmemiştir.

SONUÇ

Bu araştırma Aydın ilinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na (ASPB) Bağlı kurumlarda kalan ve koruyucu aile yanında kalan çocukların psikososyal gelişimleri ile benlik saygısı gelişimlerini incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma için Piers-Harris'in Çocuklar İçin Geliştirdiği Öz Kavram Ölçeği ve Erikson'un Psikososyal Gelişim Dönemleri Ölçeği kullanılmıştır. Aydın ili Aile ve Sosyal Politikalar Müdürlüğü'nden alınan bilgi sonucunda Aydın ilinde koruyucu aile yanında kalan ve araştırmamıza dahil olabilecek sadece 33 çocuk olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın örneklemini çok az sayıda olduğu için ASPB'den araştırmaya Gaziantep ilinin dahil edilmesi için izin istenmiş ancak bakanlıktan olumlu bir cevap gelmemesi sonucunda araştırmanın evreni Aydın ili ile sınırlı tutulmuştur. Bu nedenle araştırmamızın örneklemini 33 koruyucu aile yanında kalan çocuk ve 40 kurum bakımında kalan çocuk olmak üzere toplam 73 çocuktan oluşmuştur.

Bu araştırmada ölçekler uygulanırken öncelikle kurum bakımında kalan çocuklara, daha sonrasında ise aynı ölçekler, koruyucu aile yanında kalan çocuklara sosyal hizmet uzmanlarının gözetimi ve yardımı eşliğinde uygulanmıştır. Sonuçlar SPSS 15 for Windows programında analiz edilmiştir. Ölçekler uygulanırken çocukların hassas olan durumları göz önüne alınarak gerekli özen ve titizlik gösterilmiştir. Araştırmamızda oluşturulan problemler incelendiğinde şu sonuçlar ortaya çıkmıştır;

- ASPB'ye bağlı kurumlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocukların benlik saygısı gelişimleri ve psikososyal gelişimleri, cinsiyet değişkenine göre farklılık saptanmamıştır.
- ASPB'ye bağlı kurumlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocukların benlik saygısı gelişimleri ve psikososyal gelişimleri yaş değişkenine göre farklılık göstermemiştir.
- ASPB'ye bağlı kurum bakımında kalan çocukların benlik saygısı gelişimleri öz aile yanından ayrılma nedeni değişkenine göre farklılık bulgulanmamıştır. Ancak koruyucu aile yanında kalan çocukların psikososyal gelişimleri öz aile yanından ayrılma nedeni değişkenine göre farklılık göstermiştir. Koruyucu aile yanında kalan çocuklardan, öz aileleri tarafından terk edildiklerini söyleyenlerin psikososyal gelişimleri düşük saptanmıştır. Koruyucu aile yanında kalma nedenleri ekonomik sorunlar olan çocuklarda ise psikososyal gelişim düzeyi yüksek bulunmuştur. Bu sonuç, araştırmamızda çocuklar için terk

edilme duygusunun, maddi sebeplerden daha olumsuz etkilerde bulunduğunu düşündürmektedir.

- ASPB'ye bağlı kurumlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocukların benlik saygısı gelişimleri ve psikososyal gelişimleri anne-baba sağ olma değişkenine göre farklılık göstermemiştir. Ancak koruyucu aile yanında kalan çocukların psikososyal gelişimleri anne-baba sağ olma değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Baba sağ anne vefat durumundaki psikososyal gelişim düzeyi (3,2433) en yüksek iken anne-baba sağ olma durumunda (2,8194) en düşük seviyede olduğu saptanmıştır. Bu sonuç araştırmamıza katılan çocukların olumsuz nitelikler (alkol ve/veya uyuşturucu bağımlısı, istismarcı, şiddet eğilimli vb.) taşıyan anne/babalara sahip olma olasılıkları ile açıklanabilir.
- ASPB'ye bağlı kurumlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocukların benlik saygısı gelişimleri ve psikososyal gelişimleri baba ile görüşme durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Kurum bakımında ve koruyucu aile yanında kalan çocukların benlik saygısı gelişimleri anne ile görüşme durumlarına göre de anlamlı bir farklılık bulgulanmamıştır. Ancak, kurum bakımında kalan çocukların psikososyal gelişimleri anne ile görüşme sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulgulanmıştır. Anne ile haftada bir görüşme durumunda psikososyal gelişim düzeyi en yüksek iken anne ile hiç görüşmüyor olması durumunda en düşük seviyesinde bulunmuştur. Kurum bakımında kalan çocukların aile şefkatinden uzak kaldığı düşünülürse bu durum son derece olağan olarak kabul edilebilir.
- ASPB'ye bağlı kurumlarda ve koruyucu aile yanında kalan çocukların benlik saygısı gelişimleri ve psikososyal gelişimleri kardeşleri ile görüşme durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.
Araştırmanın sonuçları değerlendirilirken karşımıza çıkan sorunları şu şekilde sıralayabiliriz.
- Araştırmanın kısıtlı örneklem gruplarıyla yapılmış olması nedeniyle çıkan sonuçların sağlıklı bir değerlendirilmesi yapılamamıştır. Koruyucu aile uygulamasının ülkemizde çok yeni olduğu ve koruyucu aile yanında kalan çocukların ülke genelinde bile çok fazla sayıda olmadığı düşünüldüğünde, araştırmanın Aydın ili ile sınırlı kalması örneklem grubunu küçültmüştür.

- Kurum bakımında ve koruyucu aile yanında kalan çocuklara sorulan sorular oldukça hassas ve özel sorular olduğu için çocukların sorulara ne kadar doğru cevap verdiği konusu bilinmezlik taşımaktadır.
- Çocukların yaşlarının küçük olduğu düşünülürse, bazı soruları doğru anlayıp, cevabını doğru verip veremediği tam olarak bilinmediği göz önünde bulundurulmalıdır. Örneğin neden kurum bakımında veya koruyucu aile yanında kaldıklarını ve neden öz ailelerinden ayrılmak zorunda olduklarını tam olarak bilmemeleri mümkün olmayabilir. Anne/babasının sağ olup olmadığı, uyuşturucu ya da madde bağımlısı olup olmadıkları, maddi sorunlar yaşayıp yaşamadıkları vb. durumları tam olarak bilmiyor olabilirler.
- Araştırmada karşılaşılan bir başka sorun ise, alanyazında bu konu ile ilgili yapılmış bir çalışmaya rastlanmamış olmasıdır. Bu nedenle araştırma sonunda elde edilen bulgular farklı araştırmalarla karşılaştırılamamıştır.

Korunmaya muhtaç çocukların durumu tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de en önemli sosyal sorunlardan biridir. Bu nedenle bu konu sosyal hizmet alanının üzerinde hassasiyetle durması gereken konular arasındadır. Ülkemiz genelinde büyük oranda koruyucu aile hizmetinin bilinmediği göz önüne alındığında, kamu spotu reklamları, TV dizi ve filmlerde koruyucu aile sahnelerine yer verilmesi, koruyucu aile ile ilgili projelerinin desteklenmesi, akademik çalışmaların artırılması bu alandaki koruyucu aile hizmetinin bilgilendirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kurum bakımında ve koruyucu aile yanında kalan korunmaya muhtaç çocukların psikososyal gelişimleri, benlik saygısı gelişimleri, ASPB'ye bağlı sosyal hizmet uzmanları başta olmak üzere, üniversiteler ve bağımsız araştırmacılar tarafından incelenmesi gereken konular arasındadır. Aynı zamanda çocukların yüksek yararı göz önünde bulundurularak kurum bakımında ve koruyucu aile yanında kalan korunmaya muhtaç bu çocukların atılganlık, depresyon, empati, yalnızlık düzeyi, akran ilişkileri, saldırganlık eğilimleri, umutsuzluk düzeyi gibi durumlar da incelenmesi gereken konular arasında olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

AKYÜZ Emine, Ulusal ve Uluslararası Hukukta Çocuğun haklarının ve Güvenliğinin Korunması. 1. Baskı, Milli Eğitim Basımevi Yayınları, Ankara, 2000

ALTAN Ömer Zühtü, Sosyal Güvenlik Hukuku, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 1574, Eskişehir, 2004.

DEMİRBİLEK Sevda, Sosyal Güvenlik Sosyolojisi, Legal Yayıncılık, İzmir, 2005.

DEMİRBİLEK Sevda, Sosyal Politika Bağlamında Sosyal Hizmet, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını, 1. baskı, İzmir, 2009.

ERDENTUĞ Aygen, Çeşitli İnsan Topluluklarında Aile Tipi. Ed: B. Dikeçligil Aile Yazıları 1, Sistem Ofset. Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı yayını, No:5/1., 1990.

EKİN Nusret, "Yeni Çağa Doğru Sosyal Güvenlikte Arayışlar", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Prof. Dr. Nuri Çelik'e Armağan, Cilt: 2., İstanbul, 2001.

ERKAN Gönül, Korunmaya Muhtaç Çocuklar, Ankara, 1995.

EROL Neşe, Zeynep ŞİMŞEK ve Seval ÜSTÜNER, Çiçekli Dünyamda Elimi Yalnız Bırakma; Dünya'da ve Türkiye'de Çocuk Koruma Sistemleri, Ümit Yayıncılık, Ankara, 2005

EROL Neşe ve ŞİMŞEK, Zeynep, Koruyucu Aile, 1. Baskı, Ankara Barosu Yayınları, Ankara, 2007.

FER Muhlis, Korunmaya Muhtaç Çocuklar, Korunmaya Muhtaç Çocuklar, İstanbul İktisadi Araştırmalar Vakfı Yayın No: 24, İstanbul, 1970

FRIEDLANDER Walter A. Sosyal Refah Hizmetine Başlangıç, çev. Resan Taşçıoğlu, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 1966.

GEREK Nuvit ve İLHAN Oral, Sosyal Güvenlik Hukuku, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 1574, Eskişehir, 2004.

GİNSBERG Leon, JULIE Miller-Cribbs, Understanding Soscial Problem, Policies and Programs, USA, 2005.

GÖKÇE Birsen, Memleketimizde Cumhuriyet Devrinde Kimsesiz Çocuklar Sorunu İle İlgili Tutumun Sosyolojik Mukayeseli Tahlil ve İzahı, 1. Baskı, Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1971.

GÖZÜBÜYÜK Şeref, Yönetmelik Yargı, 29. bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2009

GÜNDÜZ G. S., Sosyal İçerme Politikalarının Uygulanmasında Kamu İstihdam Kurumlarının Rolü, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Ankara, 2007.

GÜZEL Ali ve Ali Rıza OKUR, Sosyal Güvenlik Hukuku, 5. baskı, Beta Basım, İstanbul, 1996.

İŞIK Mehmet, Yeni Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Evlat Edinme, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2005

İNAN Ali Naim, Çocuğun ve Çocuk Haklarının Korunmasına İlişkin Mevzuatımızda Yetersizlik ve Giderilme Çareleri, Prof. Dr. H.C. Oğuzoğlu'na Armağan, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1972.

KONGAR Emre, İnsan Kaynakları, Beta Yayınları, İstanbul, 2016.

KOŞAR Nesrin G., Sosyal Hizmetlerde Aile ve Çocuk Refah Alanı, MN Ofset, 2. baskı, Ankara, 1992.

KUNTBAY Günseli, Koruyucu Aile Bakımı, Günçay Basımevi, Ankara, 1962.

OLÇAY Hale, Sosyoloji ve Sosyal Hizmetler, Sosyoloji Dergisi, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını, Sayı: 5. İzmir, 1994.

ÖNER Necla, Türkiye’de Kullanılan Psikolojik Testler. Boğaziçi Üniversitesi Yayınları. 3. basım. İstanbul, 1997

ÖZBEK Nadir, Cumhuriyet Türkiye’sinde Sosyal Güvenlik ve Sosyal Politikalar, Emeklilik Gözetim Merkezi Yayını, İstanbul, 2006.

SAYITA Sevgi Usta, Türk Hukukunda Çocukun Koruyucu Aile (Kişi) Yanına Yerleştirilmesi, 1. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1996.

SERDAR İlknur, Koruyucu Aile, Prof. Dr. Seyfullah Edis’ e Armağan, İzmir, 2000

SEYYAR Ali , Sosyal Siyaset Terimleri, Beta Basım, İstanbul, 2002.

SEYYAR Ali, Manevi Sosyal Hizmetler. 1. Baskı, Rağbet Yayınları, İstanbul, 2008

SÖZER Ali Nazım, Türkiye’de Sosyal Hukuk, 2. baskı, Barış Yayınları, İzmir, 1998

ŞİMŞEK Mustafa, Açıklamalı ve İçtihatlı Aile Mahkemelerinin Görevine Giren Davalar ve Uygulama”, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2007.

TORNACI Nurdan, SHÇEK’in Çocuklara Yönelik Hizmetinin Yeni Yüzü, Koşuş Yerine Ev Ortamı Çocuk Evleri-Sevgi Evleri, Koruyucu Aile Evlat Edinme Hizmetleri ve Ruh Sağlığı, (Ed. Neşre Erol), Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Yayınlar No: 6, Ankara, 2008

TÜRKDOĞAN Orhan, Osmanlı’dan Günümüze Türk Toplum Yapısı, 1. Baskı Timaş Yayınları, İstanbul, 2008.

ULUÇ Fatma Özdemir, Psiko-Sosyal ve Hukuksal Açıdan Koruyucu Aile Bakımı, 1. Baskı, Atilla Kütabevi Yayınları, Ankara, 1997.

ULUĞTEKİN Sevda, Gözetim Mekanizması Destek Hizmetleri, Ankara İli Pilot Projesi Gözetim Görevlileri Eğitim Programı, 1. Baskı, Dostlar Dayanışma Derneği Ankara Şubesi Yayınları, Ankara, 2005.

YÖRÜKOĞLU Atalay, Değişen Toplumda Aile ve Çocuk, 6.Basım, Özgür Yayınları, İstanbul, 2000.

MAKALELER

AKKAYA Yüksel, Sosyal Güvenlik Tarihi Üzerine Notlar, Toplum ve Hekim, 2000, Mart-Nisan 2000, cilt XV, No: 2, s. 52-90

AKYÜZ Emine, Medeni Kanun İle Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu Açısından Korunmaya Muhtaç Çocuklar, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 1987, Cilt 20, Sayı 1, s.1-20

AKYÜZ Emine, Çocuğun Güvenliği İlkesi Işığında Korunmaya Muhtaç Çocuklar, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Ankara, 1991, cilt 24, sayı 2, s.709-734

BERKÜN Sanem, Sosyal Hizmet Uzmanlarının Çalışma Hayatında Karşılaştıkları Mesleki Sorunlar: Bursa Örneği, Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, 2010, Cilt: 21, Sayı: 1, s.55-99

BERNARD Kristin and DOZIER Mary, "This Is My Baby: Foster Parents Feeling Of Commitment and Displays Of Delight *Infat Mental Health Journal*, 2011, Vol.32(2), s.251-259

BIYIKLI Latife, Korunmaya Muhtaç Çocuklar ve S.O.S Çocuk Köyleri, Özel Eğitim Dergisi, , 1995, Cilt: 2, Sayı: 1, s.13-14

ÇİFÇİ Elif Gökçearslan, Türkiye’de ve Dünya’da Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuklara Yönelik Hizmetlerin Tarihsel Gelişimi, Aile ve Toplum Dergisi, 2009, Cilt: 5, Sayı: 19, s. 61-65

DEMİRBİLEK Sevda, Korunmaya Muhtaç Gençlerin Topluma Kazandırılmasında Yetiştirme Yurtları, Dokuz Eylül Üniversitesi. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, İzmir, 2000, Cilt:15, Sayı:2, s.137-152

GÜVERCİN Cemal Hüseyin, Sosyal Güvenlik Kavramı ve Türkiye’de Sosyal Güvenliğin Tarihçesi, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası, 2004, Cilt: 57, Sayı: 2, s. 89-95

İLİK Bülent, Korunmaya Muhtaç Suça İtilen Çocukta Sosyal Hizmetlerin Katkısı ve Sosyal Hizmet Teşkilatı İle Küçükleri Koruma Şubesi Arasındaki İlişkiler, İstanbul Barosu Dergisi, İstanbul, 1995, cilt 69, sayı 1-2-3, s.95-468

İNAN Ali Naim, Çocuğun Korunması ve Polis, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1980, cilt 37, sayı 1-4, Ankara, s.243-616

KOCACIK Faruk, Korunmaya Muhtaç Çocuklar Sivas Kız ve Erkek Yetiştirme Yurtları, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,1984, Sayı: 2, s.153-158

NAZLI Aylin, Suçlu Çocuklar ve Sosyal Hizmetler Sosyoloji Dergisi, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını,1993, Sayı: 4, İzmir, s.203-215

ŞENOCAK Hasan, Sosyal Güvenlik Sistemini Oluşturan Bileşenlerin Tarihi Süreç Işığında Değerlendirilmesi” Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, Ankara, 2009, Sayı: 56, s.452-468

ŞİMŞEK Zeynep, EROL, Neşe, ÖZTOP, Didem ve ÖZCAN Özer Özlem, Kurum Bakımındaki Çocuk ve Ergenlerde Davranış ve Duygusal Sorunların Epidemiyolojisi; Ulusal Örneklemde Karşılaştırmalı Bir Araştırma, Türk Psikiyatri Dergisi, 2008, Cilt: 19, Sayı: 3, s.235-246

TOKALP Rezan, Koruyucu Aile Uygulaması Üzerine, Sosyal Hizmetler Dergisi, Şubat-Nisan-Mart, Ankara, 1971, , cilt 5, sayı 5, s.23-24

USTA Sevgi. "Türkiye'de Çocuğun Korunması", İstanbul Barosu Dergisi, 1995, cilt 69, sayı 1-2-3, s. 86-94

ÜSTÜNER Seval; EROL, Neşe ve ŞİMŞEK, Zeynep, Koruyucu Aile bakımı Altındaki Çocukların Davranış ve Duygusal Sorunları, Çocuk ve Ruh Sağlığı Dergisi, 2005, Cilt:12, Sayı:3, s.130-140

YAZICI Ergün, Korunmaya Muhtaç Çocuklar ve Çocuk Evleri, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Hatay. 2012, Cilt: 9, Sayı: 18, s.499-525

YOLCUOĞLU İsmet, Sosyal Çalışma ve Çocuğun İyilik Hali, Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, (Nisan), 2009, Cilt 20, Sayı 1, s.59-94

ZEVKLİLER Aydın (1968). "Türk Hukukunda Korunmaya Muhtaç Çocuklar", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1968, Cilt: 25, Sayı: 1, s.173-236

TEZLER

AKBULUT Asiye Şahin, Korunmaya Muhtaç Çocuk Kavramına Yeni Yaklaşım (Toplumsallaşma Sürecinde Uygulanan Sistemlerin Analizi: İzmir Örneği), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2006, s.34 (Yayınlanmamış Doktora Tezi).

AKBULUT Seda Kurtuluş, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Aracılığıyla Evlat Edinme ve Koruyucu Aile Kurumu, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2011, s.103(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

CAN Yücel, "Koruyucu Aile Uygulaması" Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2000, s.16. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

KAHRAMAN Fatma, Türkiye’de Çocuk Refahı Alanında Koruyucu Aile Hizmeti (Sakarya ve Kocaeli Örneği), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, 2007, s.57 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

KÖSE Üzeyir, İslam Hukuku Açısından Kimsesiz Çocukların Korunması ve Bakımı, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş, 2008, s.73 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

KUŞ Sabiha, Koruyucu Aile Hizmeti ve Toplumsal Farkındalık: Çanakkale İli Örneği, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Çanakkale, 2014, s.46 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

OĞLAK Sema, Yeni Bir Örgütlenme Modeli Olarak Sosyal Güvenlik Kapsamı İçinde Evde Bakım Hizmetleri (Türkiye Örneği), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2006, s.46 (Yayınlanmamış Doktora Tezi).

ŞENOCAK Hasan, Korunmaya Muhtaç Çocuklar: İstanbul Yetiştirme Yurtları Üzerine Bir Alan Araştırması, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2005, s.57 (Yayınlanmamış Doktora Tezi).

İNTERNET

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

<https://www.turkiye.gov.tr/aile-ve-sosyal-politikalar-bakanligi> (Erişim Tarihi: 12.01.2016).

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü İllere Göre Koruyucu Aile Sayısı. <http://www.koruyucuaille.gov.tr/tr/html/22644> (Erişim Tarihi: 11.03.2016)

AKŞİT, Güldal, Türkiye’de Korunmaya Muhtaç Çocuk Sayısı <http://www.trthaber.com/haber/turkiye/turkiyede-korumaya-muhtac-cocuk-sayisi-55127.html> 2012 (Erişim Tarihi: 17.02.16)

ASPB (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı) Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Kasım 2013 Verileri,
http://cocukhizmetleri.gov.tr/upload/Node/10542/files/2013_Kasim_Ayi_Istatistikler...pdf (Erişim Tarihi: 10.01.2016).

ARSLAN Emel ve ARI, Ramazan, file:///C:/Users/Sevda/Downloads/403-808-1-SM.pdf 2005 (Erişim Tarihi: 12.02.2016).

Çocuk Destek Merkezi <http://www.timeturk.com/tr/2015/03/28/cocuk-destek-merkezleri-yonetmeligi-resmi-gazete-de.html> (Erişim Tarihi: 13.02.2016).

SANDALCI Fatma Savaş "Çocuk Hakları ve Sosyal Hizmet Mesleği"
<http://www.shudernegi.org/>, (Erişim Tarihi: 15.02.2016).

SHÇEK
<http://www.ankarashcek.gov.tr/rapor/2008%20ashm%20faaliyet%20raporu.doc>,
(Erişim Tarihi:14.12.2015).

http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/çocuk/Koruyucu_Aile_Hizmetleri.asp, (Erişim Tarihi: 12/02/2016)

RESMİ YAYINLAR

KORUYUCU AİLE YÖNETMELİĞİ 28497 Sayılı 14 Nisan 2012 Tarihli Resmi Gazetede yayımlanan Koruyucu Aile Yönetmeliği

SHÇEK Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Ayni ve Nakdi Yardım Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 27906 Sayılı 15 Nisan 2011

SHÇEK Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu, 18059 sayılı 27.05.1983 tarih ve Resmi Gazete.

SHÇEK Kanunu, Kanun Numarası 2828, Yayınlandığı Resmi Gazete Tarihi Sayı 18059, Madde 3/b, 27.05.1983.

SHÇEK Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 27015 sayılı,
05.10.2008

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu, Madde 9, 2828 sayılı,
25.05.1983

KONGRE VE SEMPOZYUMLAR

BULUTTEKİN, M. Burak, Türkiye’de Genç İşsizliği Sorununun Ekonomik Etkileri ve Avrupa İstihdam Stratejisi Çerçevesinde Çözüm Stratejilerinin Belirlenmesi, İş Müfettişleri Derneği II. Çalışma Yaşamı Kongresi Tartışma ve Panel Notları, 26-27 Nisan 2008, Angora Ofset, Ankara, 2008.

EKŞİ, Aysel, Koruma Altında Çocuklar: Dünyada Beş Kıt’anın Çeşitli Ülkelerinden Örnekler, Koruma Altındaki Çocuklar, Prof. Dr. Mualla Öztürk Anısına XVII. Sempozyum Sunumları, (Ed. Rana Uslu), Ankara, 23-25 Şubat 2004

ERMİŞ Binay Bilge, Bir Sosyal Destek Kaynağı Olarak Aile, V. Aile Şurası Aile Destek Hizmetleri, Bildirileri, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Ankara, 2008.

KOŞAR Nesrin G. Türkiye’de Koruyucu Aile ve Evlat Edinme Sistemlerinin Dünü, Bugünü, Yarını, Koruyucu Aile Evlat Edinme Hizmetleri ve Ruh Sağlığı Prof. Dr. Mualla Öztürk Anısına XX. Sempozyum Sunumları, Ankara 15-16 Şubat 2007, Ankara Erciyes Tıp Fakültesi Çocuk/Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Yayınları, 7-16, Ankara, 2008.

BÜLTENLER ve RAPORLAR

DPT, VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı, Sosyal Yardımlar ve Hizmetler Özel İhtisas Komisyon Raporu, Ankara, 2001, s.3

SHB (1987). Türkiye’de Sosyal Hizmetler, Sosyal Hizmetler Bülteni, Cilt: 13, Sayı: 11, SHÇEK, 2006 Yılı Faaliyet Raporu, SHÇEK Yayını, Ankara, 2007, s.12

SHÇEK, 2007 Yılı Faaliyet Raporu, SHÇEK Yayını, Ankara, 2008, s.15

T.C.
AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı

Sayı: 73595336-605.01-168744
Konu: Veri Toplama (Aytül YURDAKUL)

18/11/2015

AYDIN VALİLİĞİNE
(Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü)

İlgi : 15/10/2015 tarihli ve 11656 sayılı yazınız.

Aydın Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü'nün 15/10/2015 tarihli ve 11656 sayılı yazısı ile Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Bölümü yüksek lisans öğrencisi Aytül YURDAKUL'un "Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına Bağlı Kuruluşlarında Bakım Altında Bulunan Çocuklar ile Koruyucu Aile Yanında Bakılan Çocukların Benlik Saygısı ve Psikososyal Gelişimleri Açısından İncelenmesi" konulu tez çalışması kapsamında Aydın Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü kuruluşlarında araştırma yapabilme talebi bildirilmiştir.

Söz konusu talebe ilişkin alınan Makam Onayı ekte sunulmuştur.
Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

AYDIN AİLE VE SOS. POL. İL MÜD. B.
2. A. 12.80/2015
Vali Yrd.

Doç. Dr. Mustafa DURMUŞ
Bakan a.
Daire Başkanı

EKLER :
Onay (1 Sayfa)

Güvenli Elektronik İmza
Aslı ile Aynıdır

Tarih : 18.11.2015.

AYZU KESKİN
Müdür

Bu evrak 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na göre elektronik olarak imzalanmıştır.

Adres : Ekişciye Yolu Sığırtıcı Mahallesi 2177.Sokak No:10/A
Çankaya/ANKARA
Telefon : 03127055721
e-posta : asarigol@ailc.gov.tr

Ayrıntılı Bilgi : A. N. SARDOĞUL Sosyal Çalışması
Fax : 03127055757
Elektronik A.Ş. : www.ailc.gov.tr

T.C.
AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı

Sayı : 73595336-605.01- 165173

12/11/2015

Konu : Veri Toplama (Aytül YURDAKUL)

MÜSTEŞARLIK MAKAMINA

Aydın Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü'nün 15/10/2015 tarihli ve 11656 sayılı yazısı ile Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Bölümü yüksek lisans öğrencisi Aytül YURDAKUL'un "Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına Bağlı Kuruluşlarında Bakım Altında Bulunan Çocuklar ile Koruyucu Aile Yanında Bakılan Çocukların Benlik Saygısı ve Psikososyal Gelişimleri Açısından İncelenmesi" konulu tez çalışması kapsamında Aydın Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü kuruluşlarında araştırma yapabilme talebi bildirilmiştir.

Uygun görüldüğü takdirde ilgili Genel Müdürlüğün 11/11/2015 tarih ve 155047 sayılı yazısında belirtildiği şekilde; araştırmanın çocuk destek merkezlerinden hizmet alan çocukların korunma ve bakım altına alınma nedenleri açısından travmatik yaşam deneyimlerine sahip olmaları sebebiyle psiko-sosyal gelişimleri üzerinde olumsuz etkiler bırakabileceği düşünüldüğünden söz konusu kuruluşlarda çalışmanın gerçekleştirilmesi uygun değerlendirilmemiştir. Ancak bahse konu çalışmanın Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi ve koruyucu aile hizmetinden yararlandırılan çocuklarla yürütülmesi uygun bulunmuştur. Çalışmanın; İl Müdürlüğü'nün koordinasyonunda, kuruluş idarelerinin gözetim ve denetiminde, uygulamalarda çocukların psiko-sosyal ve fiziksel gelişimlerine özen gösterilerek, elde edilecek kimlik bilgilerinin ve özel hayatın gizliliğine riayet edilerek, ses ve görüntü kaydı alınmaksızın, kişisel özgürlükleri ve kişilik hakları korunacak ve güvenliklerine zarar gelmeyecek şekilde gerekli tedbirler alınarak, kuruluş işleyişini aksatmayacak şekilde mesai saatleri içerisinde, kuruluşlarımızda kalan çocuklarımızın günlük yaşantılarını olumsuz etkileme olasılığı bulunan herhangi bir işlemin gerçekleştirilmemesi koşuluyla yürütülmesi uygun değerlendirilmiştir. Bununla birlikte Koruyucu Aile Hizmetinden yararlanan çocuklarımızın araştırmaya katılmayı kabul etmesi ve araştırma kapsamında kullanılacak ölçeklerden Kişisel Bilgi Formu sorularının korunma ve bakım altındaki çocukların dosya bilgilerinden yararlanılarak meslek elemanlarımızca doldurulması gerekeceğinden, meslek elemanlarımızın da araştırmaya destek olmaya gönüllü olmaları ve iletişimin İl Müdürlüğü Koruyucu Aile Birimi marifetiyle yapılması uygun değerlendirilen söz konusu araştırmanın sonuçlarının herhangi bir yerde yayınlanmadan önce kurum izni alınması ve bir örneğinin Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığına gönderilmesi koşulu ile uygulanabilmesi hususunda,

Olurlarınızı arz ederim.

Bu evrak 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na göre elektronik olarak imzalanmıştır.

Adres : Ekişahin Yolu Sığırtıcı Mahallesi 2177.Sokak No:10/A
Çankaya/ANKARA
Telefon : 03127055721
e-posta : azargol@tse.gov.tr

Ayrıntılı Bilgi : A. N. SARIÖZ, Sosyal Çalışmacı

Faks : 03127055757
Elektronik Ağ : www.ile.gov.tr

T.C.
AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı

Doç. Dr. Mustafa DURMUŞ
Daire Başkanı

OLUR
12/11/2015

Ehübekir ŞAHİN
Müsteşar Yardımcısı

Bu Evrak Elektronik Ortamda İmzalanmıştır.

Adres : Ekişebir Yolu Sığırtıcı Mahallesi 2177 Sokak No:10A
Çankaya/ANKARA
Telefon : 03127055771
e-posta : asirigol@ail.gov.tr

Ayrıntılı Bilgi : A. N. SARIGÖL Sosyal Çalışması
Fax : 03127055757
Elektronik Ağ : www.ail.gov.tr

Erikson'un Psikososyal Gelişim Dönemleri Ölçeği

Aşağıda sizlerin çeşitli konulardaki düşüncelerinizle ilgili ifadeler bulunmaktadır. Her ifadeyi dikkatlice okuyarak kendi duygu ve düşüncenizi ne derece yansıttığını düşününüz. Belirtilen seçeneklerden size en uygun olan SADECE BİR SEÇENEĞİ işaretleyiniz.

ÖRNEK: “Kendimi tutarlı ve ne istediğini bilen birisi olarak görüyorum” ifadesi sizin düşüncenize tamamen uygunsa ve kendinizi her zaman böyle görüyorsanız **Her zaman Doğru** seçeneğini, bazı zaman farklı düşünseniz bile çoğu zaman kendinizi tutarlı ve ne istediğini bilen birisi olarak görüyorsanız **Çoğunlukla Doğru** seçeneğini, bu ifadenin size bazı durumlarda uygun bazı durumlarda uygun olmadığını düşünüyorsanız **Bazen Doğru** seçeneğini, çoğu zaman kendinizi tutarlı ve ne istediğini bilen birisi olarak düşünmüyorsanız **Nadiren Doğru** seçeneğini, bu ifadenin kesinlikle size uygun olmadığını düşünüyorsanız **Hiçbir Zaman Doğru Değil** seçeneğini işaretleyiniz. Araştırma sonuçları tamamen gizli tutulacaktır. Araştırmamıza katıldığınız için teşekkür ederiz.

Her zaman Doğru = A

Çoğunlukla Doğru = B

Bazen Doğru = C

Nadiren Doğru = D

Hiçbir zaman = E

1. Olayları basıma geldikleri gibi kabullenebilirim. (A) (B) (C) (D) (E)
2. Hayatıma bir anlam veremiyorum. (A) (B) (C) (D) (E)
3. Keşke kendimi biraz daha fazla kontrol edebilsem. (A) (B) (C) (D) (E)
4. Kendi basıma karar veremiyorum. (A) (B) (C) (D) (E)
5. Kendim hakkındaki düşüncelerimi sık sık değiştiririm. (A) (B) (C) (D) (E)
6. Herhangi bir (konuda – durumda) yeni fikirler ileri sürmekten kaçınmam. (A) (B) (C) (D) (E)
7. Ben bu hayatta asla bir yere varamam. (A) (B) (C) (D) (E)
8. Ne olmak istediğimi net olarak biliyorum. (A) (B) (C) (D) (E)
9. Nasıl bir insan olduğum hakkında kesin bir fikrim yok. (A) (B) (C) (D) (E)
10. Dünya bana çok karmaşık geliyor. (A) (B) (C) (D) (E)
11. Ne zaman kendim mutluluğum için ne zaman başkalarının mutluluğu için (olması) çalışacağımı bilirim. (A) (B) (C) (D) (E)
12. Hayatta neyin önemli neyin önemli olmadığını net (açık) olarak biliyorum. (A) (B) (C) (D) (E)
13. Hayallerimi gerçekleştirebilecekmişim gibi görünmüyor. (A) (B) (C) (D) (E)
14. Pek çok insanın sahip olduğu becerilere sahipmişim gibi görünmüyorum. (A) (B) (C) (D) (E)
15. Kim (ne) olup olmadığını biliyorum. (A) (B) (C) (D) (E)

16. Nasıl bir insan olduğumu biliyorum. (A) (B) (C) (D) (E)
17. Duygularımı kontrolünü kaybedeceğimden korkuyorum/
kaygılanıyorum. (A) (B) (C) (D) (E)
18. Kendimden oldukça eminim. (A) (B) (C) (D) (E)
19. Bir işe baslarken (bir konuda karar verirken) insanların bana
verdiği fikirleri yada düşünceleri dikkate alırım. (A) (B) (C) (D) (E)
20. Çalışmayı sevmem. (A) (B) (C) (D) (E)
21. Ben aslında (özümde) kötü biriyim. (A) (B) (C) (D) (E)
22. Diğer insanlar beni anlar. (A) (B) (C) (D) (E)
23. Çalışkanım. (A) (B) (C) (D) (E)
24. Pek çok konuda kendimi suçlu hissederim. (A) (B) (C) (D) (E)
25. Kendime gerçekten inanıyorum. (A) (B) (C) (D) (E)
26. Hayatta ne yapacağıma karar veremiyorum. (A) (B) (C) (D) (E)
27. İyi şeyler asla fazla sürmez. (A) (B) (C) (D) (E)
28. İşe yarayan yararlı bir insan olduğumu düşünüyorum. (A) (B) (C) (D) (E)
29. Pek çok şey yapan enerjik bir insanım. (A) (B) (C) (D) (E)
30. Hedeflerime ulaşmaya çalışıyorum. (A) (B) (C) (D) (E)
31. Yaşadığım olaylar ne olursa olsun sonuçta olumlu
değerlendirebileceğim bir şeyler bulurum. (A) (B) (C) (D) (E)
32. (K). Kız – kadın olmanın ne anlam geldiğini biliyorum.
(E). Erkek olmanın ne anlam geldiğini biliyorum . (A) (B) (C) (D) (E)
33. Bence dünya ve insanlar temelde iyidirler. (A) (B) (C) (D) (E)
34. Kendimden utanıyorum. (A) (B) (C) (D) (E)
35. İşimde başarılıyım. (A) (B) (C) (D) (E)
36. Herkesin aleyhimde çalıştığını düşündüğüm zamanlar olur. (A) (B) (C) (D) (E)
37. Kendimi seviyorum ve diğerleri için ifade ettiğim anlamdan gurur
Duyuyorum (A) (B) (C) (D) (E)
38. Hayatımın nereye gittiğini gerçekten bilmiyorum. (A) (B) (C) (D) (E)
39. Tembel insanlara tahammül edemem. (A) (B) (C) (D) (E)
40. Yapmamam gereken bir şey konusunda kendimi engelleyebilirim. (A) (B) (C) (D) (E)
41. Kötü şeyler hep beni bulur. (A) (B) (C) (D) (E)
42. Toplum içinde (insanlarla birlikte) ön planda olmak isterim. (A) (B) (C) (D) (E)
43. Doğru olsalar bile bazen gerçekleri inkar ettiğim olur. (A) (B) (C) (D) (E)
44. Bir grup içindeyken bile kendimi yalnız hissederim. (A) (B) (C) (D) (E)
45. Zamanım çoğunu bomboş-yararsız bir şekilde geçiriyorum. (A) (B) (C) (D) (E)
46. Diğer insanlar kadar iyiyim. (A) (B) (C) (D) (E)
47. Tercihlerimi kendim yapmak isterim. (A) (B) (C) (D) (E)

48. Kararlarımaya güvenemem. (A) (B) (C) (D) (E)
49. Herhangi bir Şeyin ũstesinden gelebilirim. (A) (B) (C) (D) (E)
50. Akıl ve beceri gerektiren Őeylerde pek iyi değilim. (A) (B) (C) (D) (E)
51. Bir isi bitirene kadar takip ederim. (A) (B) (C) (D) (E)
52. Lider olmaktansa bir liderin takipçisi olmayı tercih ederim. (A) (B) (C) (D) (E)
53. Kendi ayaklarımın ũstünde durabilirim. (A) (B) (C) (D) (E)
54. Bir konuda karar vermek bana zor geliyor. (A) (B) (C) (D) (E)
55. Diğer insanlara güvenirim. (A) (B) (C) (D) (E)
56. Özgür olmayı severim bağımlı olmak istemem. (A) (B) (C) (D) (E)
57. Yeni maceralardan hoşlanırım. (A) (B) (C) (D) (E)
58. Yaptığım islerimi sonuçlandıramam. (A) (B) (C) (D) (E)
59. Yeni Őeyleri ve yeni yerleri keŐfetmekten hoşlanırım. (A) (B) (C) (D) (E)
60. İşlerimin ũstesinden gelemem. (A) (B) (C) (D) (E)

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Araştırma için öncelikle kişisel bilgi formu hazırlanmıştır. Araştırma için ayrıca Piers-Harris'in Çocuklar İçin Geliştirdiği Öz Kavram Ölçeği ve Erikson'un Psikososyal Gelişim Dönemleri Ölçeği kullanılacaktır.

- 1) Cinsiyeti:
- 2) Doğum Tarihi:
- 3) Yaşı:
- 4) Doğum Yeri:
- 5) Ne kadar süredir korunma altında kalıyor?
 - a) 0-2 yıl
 - b) 3-4 yıl
 - c) 5-6 yıl
 - d) 7-8 yıl
 - e) 9-10 yıl
 - f) 10 yıl ve üstünde
- 6) Korunma altına alınış nedeni nedir?
 - a) Anne ve/veya baba öldüğü için
 - b) Anne ve/veya baba terk ettiği için
 - c) Anne ve baba boşandıkları için
 - d) Ailenin ekonomik yetersizliği olduğu için
 - e) Terk ve buluntu çocuk
 - f) Diğer (Belirtiniz)
- 7) Korunma altına alınmadan önce kiminle/kimlerle kalmış?
 - a) Anne ve/veya baba yanında
 - b) Kardeşinin/kardeşlerini yanında
 - c) Yakınlarının yanında
 - d) Bilmiyor/Bilinmiyor
 - e) Diğer (Belirtiniz)
- 8) Anne - baba sağ mı?
 - a) Evet
 - b) Anne sağ, baba vefat
 - c) Baba sağ, anne vefat
 - d) Hayır
 - e) Bilinmiyor
- 9) Anne sağ değilse çocuk kaç yaşındayken vefat etmiş?
- 10) Baba sağ değilse çocuk kaç yaşındayken vefat etmiş?

- 11) Anne ile yaşadığıysa kaç yıl yaşamış?
a) 0-2 yıl
b) 3-5 yıl
c) 6-8 yıl
d) 9-11 yıl
- 12) Baba ile yaşadığıysa kaç yıl yaşamış?
a) 0-2 yıl
b) 3-5 yıl
c) 6-8 yıl
d) 9-11 yıl
- 13) Anne ve/veya baba yaşıyorsa yaşları, eğitim ve iş durumları nedir?
- 14) Anne ile ne sıklıkta görüşüyor?
a) Her gün
b) Haftada bir
c) Ayda bir
d) Tatillerde
e) Görüşmüyor
f) Annesini hiç görmemiş
- 15) Baba ile ne sıklıkta görüşüyor?
a) Her gün
b) Haftada bir
c) Ayda bir
d) Tatillerde
e) Görüşmüyor
f) Babasını hiç görmemiş
- 16) Annesinin yanında kalıyor mu? (hafta sonlarında veya izin günlerinde)
a) Evet
b) Hayır
- 17) Babasının yanında kalıyor mu? (hafta sonlarında veya izin günlerinde)
a) Evet
b) Hayır
- 18) Kaç kardeşi var?
- 19) Korunma altında olan başka kardeşleri var mı?
a) Evet
b) Hayır
- 20) Kardeşleri ile ne sıklıkla görüşüyor?

- a) Her gün
 - b) Haftada bir
 - c) Ayda bir
 - d) Tatillerde
 - e) Görüşmüyor
 - f) Kardeşlerini hiç görmemiş
- 21) Başka yakınları var mı?
- a) Evet
 - b) Hayır
- 22) Başka yakınları varsa kimlerdir?
- 23) Başka yakınları ile ne sıklıkla görüşüyor?
- a) Her gün
 - b) Haftada bir
 - c) Ayda bir
 - d) Tatillerde
 - e) Görüşmüyor
- 24) Ailede psikiyatrik tanı almış (mental retardasyon dahil) olan var mı?
- a) Evet
 - b) Hayır
 - c) Bilinmiyor
- 25) Varsa kimde/kimlerde vardır ve hangi psikiyatrik tanıdır?
- 26) Ailede madde kötüye kullanımı ya da madde bağımlılığı olan var mı?
- a) Evet
 - b) Hayır
 - c) Bilinmiyor
- 27) Varsa kimde/kimlerde vardır?
- 28) Ailede alkol kötüye kullanımı ya da alkol bağımlılığı olan var mı?
- a) Evet
 - b) Hayır
 - c) Bilinmiyor
- 29) Varsa kimde/kimlerde vardır?
- 30) Çocuk hiç psikiyatrik yardım almış mıdır?
- a) Evet
 - b) Hayır
- 31) Almış ise ne teşhis ile yardım almıştır?
- 32) Kaçınıcı sınıfa gidiyor?

Piers-Harris Çocuklar İçin Öz-Kavramı Ölçeği (PHÖ)

Aşağıda 80 cümle var. Bunlardan sizi tanımlayanları evet, tanımlamayanları ise hayır ile cevaplandırın. Bazı cümlelerde karar vermek zor olabilir. Yine de lütfen bütün cümleleri cevaplayın. Aynı cümleyi hem evet, hem de hayır şeklinde işaretlemeyin. Unutmayın, cümledeki ifade genellikle sizi anlatıyorsa evet, genellikle sizi anlatmıyorsa hayır olarak işaretleyeceksiniz. Cümlenin size uygun olup olmadığını en iyi siz kendiniz bilebilirsiniz. Bunun için kendinizi gerçekten nasıl görüyorsanız aynen öyle cevaplandırın.

- 1) İyi resim çizerim. EVET ()
HAYIR ()
- 2) Okul ödevlerimi bitirmem uzun sürer. EVET () HAYIR ()
- 3) Ellerimi kullanmada becerikliyimdir. EVET () HAYIR ()
- 4) Okulda başarılı bir öğrenciyim. EVET () HAYIR ()
- 5) Aile içinde önemli bir yerim vardır. EVET () HAYIR ()
- 6) Sınıf arkadaşlarım benimle alay ediyorlar. EVET () HAYIR ()
- 7) Mutluyum EVET ()
HAYIR ()
- 8) Coğunlukla neşesizim. EVET ()
HAYIR ()
- 9) Akıllıyım. EVET ()
HAYIR ()
- 10) Öğretmenler derse kaldırıncaya heyecanlanırım. EVET () HAYIR ()
- 11) Dış (fiziki) görünüşüm beni rahatsız ediyor. EVET () HAYIR ()
- 12) Genellikle çekingenim. EVET ()
HAYIR ()

- 13) Arkadaş edinmekte güçlük çekiyorum EVET () HAYIR ()
- 14) Büyüdüğümde önemli bir kimse olacağım. EVET () HAYIR ()
- 15) Aileme sorun yaratırım. EVET () HAYIR ()
- 16) Kuvvetli sayılırım. EVET () HAYIR ()
- 17) Sınavlardan önce heyecanlanırım. EVET () HAYIR ()
- 18) Okulda terbiyeli, uyumlu davranırım. EVET () HAYIR ()
- 19) Herkes tarafından pek sevilen biri değilim. EVET () HAYIR ()
- 20) Parlak, güzel fikirlerim vardır. EVET () HAYIR ()
- 21) Genellikle kendi dediklerimin olmasını isterim. EVET () HAYIR ()
- 22) İstedğim bir şeyden kolayca vazgeçerim. EVET () HAYIR ()
- 23) Müzikte iyiyim. EVET ()
HAYIR ()
- 24) Hep kötü Şeyler yaparım. EVET () HAYIR ()
- 25) Evde çoğu zaman huysuzluk ederim. EVET () HAYIR ()
- 26) Sınıfta arkadaşlarım beni sayarlar. EVET () HAYIR ()
- 27) Sinirli biriyim. EVET ()
HAYIR ()
- 28) Gözlerim güzeldir. EVET () HAYIR ()

- 29) Derse kalktığımda bildiklerimi sıkılmadan anlatırım. EVET ()
HAYIR ()
- 30) Derslerde sık sık hayal kurarım. EVET () HAYIR ()
- 31) (Kardeşiniz varsa) Kardeş(ler)ime sataşırım. EVET () HAYIR ()
- 32) Arkadaşlarım fikirlerimi beğenir. EVET () HAYIR ()
- 33) Başım sık sık belaya girer. EVET () HAYIR ()
- 34) Evde büyüklerimin sözünü dinlerim. EVET () HAYIR ()
- 35) Sık sık üzülür, meraklanırım. EVET () HAYIR ()
- 36) Ailem benden çok şey bekliyor. EVET () HAYIR ()
- 37) Halimden memnunum. EVET () HAYIR ()
- 38) Evde ve okulda pek çok şeyin dışında bırakıldığım hissine kapılırım.
EVET () HAYIR ()
- 39) Saçlarım güzeldir. EVET () HAYIR ()
- 40) Çoğu zaman okul faaliyetlerine gönüllü olarak katılırım. EVET ()
HAYIR ()
- 41) Şimdiki halimden daha başka olmayı isterdim. EVET () HAYIR ()
- 42) Geceleri rahat uyurum. EVET ()
HAYIR ()
- 43) Okuldan hiç hoşlanmıyorum. EVET ()
HAYIR ()

- 44) Arkadaşlar arasında oyunlara katılmak için bir seçim yapılırken, en son seçilenlerden biriyim. EVET () HAYIR ()
- 45) Sık sık hasta olurum. EVET ()
HAYIR ()
- 46) Başkalarına karşı iyi davranmam. EVET () HAYIR ()
- 47) Okul arkadaşlarım güzel fikirlerimin olduğunu söylerler. EVET () HAYIR ()
- 48) Mutsuzum. EVET ()
HAYIR ()
- 49) Çok arkadaşlarım var. EVET ()
HAYIR ()
- 50) Neşeliyim. EVET ()
HAYIR ()
- 51) Pek çok şeye aklım ermez. EVET ()
HAYIR ()
- 52) Yakışıklıyım / güzelim. EVET ()
HAYIR ()
- 53) Hayat dolu bir insanım. EVET ()
HAYIR ()
- 54) Sık sık kavgaya karışıyorum. EVET ()
HAYIR ()
- 55) Erkek arkadaşlarım arasında sevilirim. EVET ()
HAYIR ()
- 56) Arkadaşlarım bana sık sık sataşırlar. EVET ()
HAYIR ()

- 57) Ailemi düş kırıklığına uğrattım. EVET ()
HAYIR ()
- 58) Hoş bir yüzüm var. EVET ()
HAYIR ()
- 59) Evde hep benle uğraşırlar. EVET ()
HAYIR ()
- 60) Oyunlarda ve sporda başı hep ben çekerim. EVET ()
HAYIR ()
- 61) Ne zaman bir şey yapmaya kalksam her şey ters gider. EVET () HAYIR ()
- 62) Hareketlerimde hantal ve beceriksizim. EVET () HAYIR ()
- 63) Oyunlarda ve sporda, oynamak yerine seyrederim. EVET ()
HAYIR ()
- 64) Öğrendiklerimi çabuk unuturum. EVET () HAYIR ()
- 65) Herkesle iyi geçinirim. EVET () HAYIR ()
- 66) Çabuk kızarım. EVET ()
HAYIR ()
- 67) Kız arkadaşlarım arasında sevilirim. EVET () HAYIR ()
- 68) Çok okurum. EVET () HAYIR ()
- 69) Bir grupta birlikte çalışmaktansa tek başıma çalışmaktan hoşlanırım. EVET () HAYIR ()
- 70) (Kardeşiniz varsa) Kardeş(ler)imi severim. EVET () HAYIR ()

- 71) Vücutça güzel sayılırım. EVET () HAYIR ()
- 72) Sık sık korkuya kapılırım. EVET () HAYIR ()
- 73) Her zaman bir şeyler düşürür ve kırarım. EVET () HAYIR ()
- 74) Güvenilir bir kimseyim. EVET () HAYIR ()
- 75) Başkalarından farklıyım. EVET () HAYIR ()
- 76) Kötü şeyler düşünürüm. EVET () HAYIR ()
- 77) Kolay ağlarım. EVET ()
HAYIR ()
- 78) İyi bir insanım. EVET ()
HAYIR ()
- 79) İşler hep benim yüzümden ters gider. EVET () HAYIR ()
- 80) Şanslı bir kimseyim. EVET () HAYIR ()

ÖZGEÇMİŞ

Adı / Soyadı: Aytül YURDAKUL

Doğum Yeri / Yılı: Tokat / 23.03.1977

Medeni durumu: Evli ve iki çocuk annesi

Eğitimler

Lise: Tokat Gazi Osman Paşa Lisesi

Lisans: Eskişehir Anadolu Üniversitesi İ.İ.B.F. Kamu Yönetimi

Yüksek Lisans: İstanbul Gelişim Üniversitesi Psikoloji

İş Tecrübesi

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi

İstanbul Beylikdüzü Belediyesi

İstanbul Büyükçekmece Belediyesi

Aydın Efeler Belediyesi

Katıldığı Kurs, Seminer ve Eğitimler

Halk Eğitim Kursları (Takı Tasarımı ve Ahşap Boyama)

Halk Sağlığı Müdürlüğü Seminerleri (Kadın Sağlığı, Kadına Yönelik Şiddet ve Cinsel İstismar, Cinsiyet Eşitsizliği)

İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi (Yaşam, Aile ve Öğrenci Koçluğu eğitim sertifikası)

İzmir Psikoaktif Eğitim merkezi (İş Ve Çalışma Psikolojisi, Beden Dili, Başarılı Lider Olma, Travma Çalışmalarında Psikolojik Uygulamalar, Stres Ve Stresle Baş Etme Yöntemleri, Eğitim Sertifikaları Almıştır.)

